

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă-România

49

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A
PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

PREZENT și PERSPECTIVĂ

DIALECTICA Prezent—Viitor a constituit și constituie impactul gândirii fecunde relaționind științific cei doi termeni ai unei legi: aceea pe care — asimilind tot ceea ce oferise cugetarea umană, din antichitate până în zilele lor — Marx și Engels au înscris-o atât de elocvent pe orbita mersului înainte al concepției despre lume și societate, despre om și forța de a-și făuri el însuși propriu-l destin, propria-i istorie.

Manifestul Partidului Comunist a marcat astfel Anul Revoluționar 1848, după care cei doi mari întemeietori ai socialismului științific aveau să-și concretizeze — atât de iradiant într-un secol al marilor confruntări ideologice — operele lor principale și acțiunile deschizând un nou capitol în istoria întregii omeniri. Comuna din Paris a fost, la acel timp, la acea etapă, incununa de doctrină și de încercare în Istorie a proletariatului, eveniment după care, pe întinsul Europei și, mult mai departe, peste Ocean, avea să facă a cutremura atâtea temelii de imperii și de îndelung stratificate prejudecăți. Și este un merit, încă nu îndeajuns valorificat, că aici, în țara noastră, concepția revoluționară a socialismului științific avea să cuprindă nu puține minți, extrapolind inițiative de ordin social și cultural („Contemporanul“, Dobrogeanu-Gherea) care, în 1893, aveau să marcheze prima structurare social-politică în și sub acest semn: înființarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. E adevărat, noul organism de înedită finalitate socială avea — în conjunctura acelu final de secol — să fie supus la grele încercări, dar nu înainte ca partidul defășurătorului de avangardă al clasei noastre muncitoare să nu-și fi afirmat identitatea și să nu-și fi spus cuvântul înăuntrul țării, a și în afara ei. Încă Inițiativa Internațională socialistă avea să-l înregistreze, iar celebra scrisoare din 1888 a lui Engels către „Contemporanul“, ea, de altfel, și corespondența către Gherea, printre al cărei semnături se numără și Lenin, avea să confirme o realitate majoră a devenirii conștiinței sociale românești.

Într-o asemenea tradiție, de asemenea interferențe, avea să evolueze, cu toate avatarurile ei, mișcarea socialistă din România, iar, în mai 1921, în condițiile create de prăbușirea celor două mari imperii și de Revoluția din Octombrie, constituirea Partidului Comunist Român avea să statueze nu numai o dată istorică, ci o realitate în mers: aceea care va fi generatorul și călăuzitorul forței noastre muncitorești în perioada interbelică, aceea care, în anii celei de a doua conflagrații mondiale, va fi catalizatorul conștiinței patriotice și antifasciste, ducând la izbăvitorul act al Eliberării de la 23 August 1944 și, apoi, consecvent, la întreaga evoluție a României — cea pe care, cu toată ființa noastră, o sintetizăm în acest Prezent al Conferinței Naționale a Partidului.

Prezent — pe care-l trăim atât de vibrant sub effluviile cuvântului celui prin care Partidul, ca exponent al întregului Popor, a trasat liniile de perspectivă a ceea ce un întreg popor are a înfăptui și a desăvîși. De la cel de-al IX-lea Congres, la cel de al X-lea și, apoi, la cel de-al XI-lea, prin Conferințele Naționale ale Partidului din 1967 și 1972, prin acele succesive consfățuirii din atâtea sectoare ale colectivității noastre, arborele sădit în urmă cu aproape un secol al celei mai avansate conștiințe sociale românești și-a dat necontenit, tot mai intens și mai semnificativ, roadele implantării lui tot mai adânci în istoria acestui popor, cu trunchiul și ramurile tot mai cutezător întinse spre înaltul Viitorului. Al Viitorului an de an, zi de zi cucerit pe traseul lucrării întru civilizație și cultură a unuia din cele mai vrednice popoare ale lumii contemporane, vrednice și mindre în deplinătatea conștiinței de sine.

Vrednic, pentru că mintea și brațele lui au îmbrățișat cu atita elan, cu atita abnegație, comandamentele unui forum decisiv precum cel din 1965, deschizător de larg orizont, în baza unuia din cele mai lucide diagnostice ale etapei în care se afla la douăzeci de ani de la Eliberare. Mindru, pentru că, iată, sint 12 ani — partidul călăuzitor al destinului său i-a dăruit prin Nicolae Ceaușescu cea mai sigură cheazăle a înscrierii pe o nouă spirală a istoriei sale — o istorie a regăsirii în trecutul lui cel deplin adevărat, prin dimensiunea situației pe linia unui viitor demn de acest trecut, vibrând de voința trăirii autentice revoluționare a identității sale.

ACEASTĂ identitate de destin în mersu-l ineluctabil înainte, potrivit legiților dezvoltării lui istorice, a constituit centrul polarizator al Raportului prezentat de secretarul general al Partidului, în ziua de 7 decembrie 1977. În aura Congresului al XI-lea, a Programului definitivat acum trei ani, a Directivelor de perspectivă stabilite atunci pentru dezvoltarea țării până în pragul celui de-al treilea mileniu, dezvoltare la parametrii avântului construcției revoluționare, multilaterale a orinduirii socialiste implicând legie înseși atribuțiile treptei spre comunism, nu doar profilind, ci trăsind cu precizie profund științifică aceste linii de orizont, Conferința Națională a definit, printr-un asemenea Raport, deopotrivă cadrul prezent și

George Ivașcu

(Continuare în pagina 9)

■ Este necesar să intensificăm munca politică și cultural-educativă de ridicare a conștiinței socialiste a maselor, de formare a omului nou, constructor al noii orinduirii. În realizarea acestui obiectiv trebuie să folosim toate mijloacele de care dispune societatea noastră, începînd cu școala — factorul primordial în formarea și educația tinerețului. Un rol important revine, de asemenea, presei, radioului și televiziunii, creației literar-artistice, celorlalte mijloace de influențare politico-educativă.

NICOLAE CEAUȘESCU

DIRECTOR: George Ivascu. Redactor șef adjunet: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacție: Roger Câmpăneanu.

Din 7 în 7 zile

DIALOGUL

ROMÂNŌ-JUGOSLAV

ZILELE de 3 și 4 decembrie 1977 au înseris un nou prilej de multiplă manifestare a spiritului și practicii relațiilor de prietenie și colaborare dintre Partidul Comunist Român și Uniunea Comunistilor din Iugoslavia, dintre cele două țări legate printr-o nobilă tradiție de bună vecinătate, cu noi și semnificative valențe în zilele noastre, purtătoare ale aceleiași ferme hotărâri de luptă comună pentru cauza socialismului, independenței, păcii și progresului.

Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu la dinea oferit în cinstea înaltului oaspete, în seara zilei în care au fost inaugurate lucrările noii hidrocentrale Porțile de Fier II, acest eveniment „pe lângă importanța economică pentru transport și în general pentru dezvoltarea colaborării economice, are și o semnificație politică deosebită: se poate spune că relațiile de cooperare dintre România și Iugoslavia constituie un exemplu de felul cum două țări socialiste vecine pot să conlucreze, animate de același interes, de dorința de a edifica socialismul, de a trăi în bună vecinătate și de a contribui la cauza păcii”. Referindu-se, în același spirit, la construcția noii hidrocentrale, tovarășul Iosip Broz Tito a spus: „Aceasta este încă un pod al legăturii dintre cele două țări și popoare ale noastre. Dar nu este un pod obișnuit, ci este vorba de o legătură care exprimă încrederea dintre popoarele noastre. Noi am fost primii care am zăgăzuit Dunărea și am făcut-o să nu meargă atât de nepăsătoare spre vărsare în Marea Neagră. Am obligat-o să lucreze în interesul țărilor prin care trece. Eu consider că acesta este un exemplu de felul cum două țări pot să-și unească forțele lor creatoare și să ridice asemenea obiective cum este cel pe care l-am inaugurat astăzi”.

DIALOGUL fertil la nivel înalt se reflectă în Comunicatul comun, implicând o serie de aspecte deosebit de importante pentru cele două țări și popoare, cit și pentru evoluția vieții internaționale în genere. Astfel, conducătorii celor două țări și state au subliniat ca deosebit de semnificativă actualitatea principiilor și obiectivelor Declarației comune semnate la Belgrad în septembrie 1976 pentru dezvoltarea relațiilor româno-iugoslave și conlucrearea celor două țări pe arena internațională. S-a subliniat și cu acest prilej că baza trairnică și de neînlocuit a dezvoltării relațiilor și colaborării celor două țări reprezintă respectarea reciprocă a principiilor independenței și suveranității, egalității în drepturi, integrității teritoriale și neamestecului în treburile interne, în spiritul solidarității și stimei reciproce, prin respectarea mutuală a căilor proprii de edificare a socialismului în cele două țări și a particularității situației lor pe plan internațional. Cele două țări și-au dat o înaltă apreciere dezvoltării colaborării dintre Partidul Comunist Român și Uniunea Comunistilor din Iugoslavia, subliniind că există largi posibilități pentru aprofundarea lor continuă.

ÎN COMUNICAT se subliniază pe drept cuvânt că dezvoltarea relațiilor româno-iugoslave corespunde nu numai intereselor fundamentale ale popoarelor celor două țări, ci reprezintă o contribuție de seamă la afirmarea principiilor democratice în relațiile internaționale, la tendința internațională, la întărirea colaborării pe bază de egalitate și a securității în Europa și în lume, la lupta pentru pace și progres social. În acest spirit, cei doi președinți — relevind rolul important al țărilor socialiste în afirmarea principiilor coexistenței pașnice active în relațiile dintre state, indiferent de sistemul lor social — au evidențiat, totodată, complexitatea situației internaționale contemporane, impunând intensificarea activității tuturor țărilor, a forțelor progresiste și militante pentru pace, pentru destinderea în toate regiunile lumii, pentru întărirea păcii și securității, pentru dezvoltarea colaborării în toate domeniile relațiilor internaționale pe bază de egalitate.

A ACȚIONA în spiritul Actului final al Conferinței de la Helsinki, pentru întărirea securității și colaborării în regiunea Mediteranei, în scopul transformării acesteia într-o zonă a păcii și colaborării, ca și relevarea importanței transformării Balcanilor într-o zonă a păcii și a bunei vecinătăți, prin intensificarea colaborării bilaterale și multilaterale cu toate statele balcanice — a constituit, de asemenea, o preocupare semnificativă, marcată ca atare în Comunicat.

Același document exprimă apoi îngrijorarea profundă față de continuarea cursei inarmărilor, indeosebi nucleare, de unde imperativul adoptării de măsuri neîntârziate și concrete de încetare a cursei inarmărilor și relevarea însemnătății deosebite a viitoarei sesiuni speciale a Adunării generale a O.N.U. privind dezarmarea.

Tot o problemă de dimensiuni majore — arată Comunicatul — este aceea a edificării unei noi ordini economice internaționale, bazată pe deplina egalitate în drepturi și echitate, care să favorizeze progresul mai rapid al tuturor popoarelor și în primul rând al țărilor în curs de dezvoltare.

PRONUNȚându-se ferm pentru soluționarea tuturor conflictelor dintre state pe cale pașnică, dialogul la înalt nivel româno-iugoslav a afirmat o dată în plus necesitatea intensificării eforturilor tuturor statelor pentru înlăturarea focarelor ce amenință pacea: în Orientul Apropiat, în Cipru, în Africa și în alte zone geografice.

Apreciind că Organizația Națiunilor Unite reprezintă un for de neînlocuit în menținerea păcii și securității, în soluționarea problemelor majore ale omenirii, președinții României și Iugoslaviei s-au pronunțat pentru întărirea continuă a rolului O.N.U., pentru perfecționarea și democratizarea activității ei, pentru adaptarea organizației și a Cartei la realitățile lumii contemporane.

DEPARTE de a fi putut rezuma conținutul, vast, al acestui Comunicat, apare limpede că un asemenea document constituie pe ansamblul său un instrument de lucru ce înscrie întâlnirea din zilele de 3 și 4 decembrie 1977 de la Drobeta-Turnu Severin ca unul din evenimentele de anvergură pe eșichierul actualității internaționale.

Cronica

Viața literară

În cinstea Conferinței Naționale a Partidului

Comitetul de partid de la Uniunea Scriitorilor a inaugurat seria de documentări colective de durată în unități socialiste ale Capitalei. Prima vizită de lucru a fost făcută la Uzinele „Semnătoreasa” unde au participat scriitorii: Constanța Buzea, Valeriu Bucuroiu, Ioana Diaconescu, Radu Cârneli, Mircea Dinescu, Traian Iancu, Ion Lăncrăjan, Toma George Măiorescu, Gheorghe Pitulb, Serban Nedelcu și Valentin Șerbu. Oaspetii au ascultat expunerea ing. Virgil Actarian, directorul general al uzinelor, care le-a vorbit despre dezvoltarea acestei mari întreprinderi bucuarestene și perspectivele ei în actualul plan cincinal. Apoi, scriitorii au vizitat secțiile uzinei conduse de ing. Virgil Actarian, Stan Dumitru, secretarul Comitetului de partid, și Radu Constantin, președintele Comitetului Sindicatului, unde au stat de vorbă cu numeroși muncitori, tehnicieni și ingineri.

Uniunea Scriitorilor a organizat, luni după amiază, un Festival de poezie la Uzinele „Automatică” din Capitală. Au participat: Teodor Bals, Ion Bănuță, Vlaicu Bărna, Ana Blandiana, Radu Bouraeanu, Dan Deșliu, Ioana Diaconescu, Nicolae Dragoș, Ion Horea, Traian Iancu, Dan Tărchiță și Romulus Vulpescu. Poezii din uzinele „Automatică”: Mihai Păunescu, Darmina Cristina Iamană, Ion Mavrocordat și Victor Chelu au prezentat din producțiile lor literare.

În ziua de 1 decembrie a.c., în cinstea Conferinței Naționale a Partidului, cenaclurile reunite „Amfiteatrul artelor” — al revistelor „Viața studențească” și „Amfiteatrul” — și „Perpessicus” — al Ministerului Educației și Învățământului — au susținut, în fața lucrătorilor din Ministerul Educației și Învățământului și în prezența tovarășei Suzana Gidea, ministrul educației și învățământului, un spectacol literar-muzical la care și-au dat concursul poezii: Constanța Buzea, Mariana Filimon, Doina Sterescu, Nicolae Stoian, Dinu

Flămînd, Ion Segăreanu, Mircea Florin Șandru, Sorin Teodorescu, cântăreții de muzică folk Zoia Alecu, Benedict Popescu și actorul Mircea Bodolan.

Sub auspiciile secției de critică a Uniunii Scriitorilor, joi, 1 decembrie, a avut loc la Institutul de petrol și gaze din Ploiești un simpozion la care au participat Ov. S. Crohmăniceanu, Dan Hăulică, Nicolae Manolescu și Nicolae Balotă. Sub titlul „Arta și viața contemporană” dezbaterile, punctate de întrebări incitante, s-a desfășurat pe un arc larg de probleme, surprinse din unghiuri variate — convergente însă în a stabili responsabilitatea culturii și interferențele ei definitorii, în epoca revoluției tehnico-științifice.

Asociația scriitorilor din Cluj-Napoca a inițiat, la Biblioteca județeană și la Liceul industrial nr. 3, sezoari literare dedicate Conferinței Naționale a Partidului, la care și-au dat concursul Horia Bădescu, Virgil Nistor,

Adrian Popescu. De asemenea, la Muzeul de Artă din Cluj-Napoca au fost continuate manifestările organizate sub genericul „Seri clujene” la care au participat Cosma Dezso și Ion Oarcăsu.

Asociația scriitorilor din Brașov a organizat la Grupul școlar de hidromecanică, la Școala generală nr. 5, la Întreprinderea de Unelte și Scule din Brașov, festivaluri de poezie patriotică și debateri literare la care au participat A. I. Brumaru, Ion Burcă, V. Copilul-Cheatră, Ion Iu, Emil Poenaru, Dimitrie Roman, Dan Tărchiță.

La Liceul agro-industrial din comuna Brănești, județul Ilfov, s-a desfășurat un recital de poezie patriotică la care au fost prezenți: Virgil Carianopol, Stelian Păun, Al. Raicu și Ion C. Ștefan. În cadrul acestei manifestări au citit, de asemenea, din lucrările lor, membrii cenaclurilor literare de la liceele real-umaniste, silvice și agro-industriale din comună.

Colocviul național

de critică și istorie literară

În zilele de joi și vineri, 15 și 16 decembrie 1977, la București, în Sala mică a Palatului Republicii, va avea loc Colocviul național de critică și istorie literară.

Colocviul este înscris în planul de acțiuni al Consiliului Uniunii Scriitorilor și este organizat de Secția de critică și istorie literară din cadrul Asociației scriitorilor din București.

REZULTATELE CONCURSULUI PENTRU DEBUT ÎN PROZĂ AL EDITURII ALBATROS PE ANUL 1977

În urma trierii manuscriselor prezentate la concursul de debut în proză al Editurii Albatros, juriul de sub președinția scriitorului Mircea Sintimbreanu, directorul editurii, a stabilit următoarele premii de debut ale ediției 1977:

Letiția Vladislav — „Vrăbiile pămintului”.
Ion Lilă — „Ploaie amară”, nuvele.

Dezbaterile vor avea loc pe marginea unui referat al Biroului secției, prezentat de Ion Ianoși, secretarul secției.

Sînt invitați toți criticii și istoricii literari din cadrul Asociațiilor de scriitori, membrii Consiliului Uniunii, al comitetelor de asociații, al birourilor de secții, precum și alți scriitori.

LECTOR

■ Editura „Eminescu” anunță:

A apărut în librăria CUMPANA CUVINȚULUI. 1939-1945 — de George Ivascu și Antoaneta Tănăsescu. Mărturi ale conștiinței românești în anii celui de-al doilea război mondial (600 pag., 22 lei, tiraj, 10 000 ex.).

La Introducerea semnată de George Ivascu, de citit, corect: profesionalism (pag. 49); „Ethnos” (pag. 59); după ce la București, în „Albatros” (nr. 7, iulie 1941), Raul Teodorescu și alții ironizaseră campania dezlăntită (pag. 63); E. Petrovici (pag. 88).

Premiile Asociațiilor scriitorilor pe anul 1976

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

JURIUL: Ov. S. Crohmăniceanu (președinte), Marcel Gafton, Alecu Ivan Ghilia, Gica Iuteș, Iosif Naghiu, Vasile Nicolescu, Edgar Papu, Sânziana Pop, Eugen Simion, Alexandra Târziu, Gheorghe Tomozei.

POEZIE

Ion Gheorghe — „Noimele” (Ed. Cartea Românească)
Florica Mitroi — „Între cer și pămînt” (Ed. Cartea Românească)

PROZĂ

Petre Anghel — „Fratele nostru Emanuel” (Ed. Cartea Românească)

DRAMATURGIE

Paul Everac — „Acord” (Revista Teatru)
Al. Monciu-Sudinschi — „Caractere” (Teatrul Giulești)

LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET

Costache Anton — „Diminețile lungi” (Ed. Cartea Românească)
Vasile Băran — „Ambarcațiunea eroică” (Ed. Ion Creangă)

ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Dan Laurențiu — „Eseuri asupra stării de grație” (Ed. Cartea Românească)
Pompiliu Marcea — „Lumea lui Sadoveanu” (Ed. Eminescu)
Constantin Noica — „Despărțirea de Goethe” (Ed. Univers)

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

Sorin Mărculescu — „Romancero, vechi balade spaniole” (Ed. Albatros)
Marcel Mihalaș — „Versuri” de Zbigniew Herbert (Ed. Univers)

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BRAȘOV

JURIUL: Dan Tărchiță (președinte), Ladmis Andreescu, Darie Magheru, Emilia Milicescu, Nicolae Stoe. Iv. Martinovici — „Euridice” (Ed. Cartea Românească)

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN CLUJ-NAPOCA

JURIUL: Létay Lajos (președinte), Alexandru Căprariu, Bálint Tibor, Victor Felea, Kántor Lajos, Marosi Péter, Panek Zoltán, Liviu Petrescu, Petru Poantă.
Aurel Gurghianu — „Curenții de seară” (Ed. Dacia)
Hornyák József — „Fanyereg” („Șaua de lemn”, Ed. Kriterion)
Láng Gusztáv — „A jelen idő nyomában” („Pe urmele prezentului”, Ed. Kriterion)
Vasile Rebreanu — „Iubirile cascadorului” (Ed. Eminescu) și „Moartea comandorului” (Ed. Dacia)

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN IAȘI

JURIUL: Constantin Ciopraga (președinte), Alexandru Andriescu, Andi Andrieș, Mihai Drăgan, Dumitru Ignea, Ioanid Romanescu, Corneliu Sturzu.
Paul Balahur — „Făt-frumos din grai” (Ed. Eminescu)
Nicolae Jațomir — „Eclipse orifice” (Ed. Eminescu)

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN TG. MUREȘ

JURIUL: Izsák József (președinte), Romulus Guga, Katona Szabó István, Nagy Pál, Szépréti Lilla.
Magyar Lajos — „Kötések” („Legături”, Ed. Kriterion)
Nemes László — „Szilveszter ajándékba” („Drept cadou, un revelion”, Ed. Dacia)

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN TIMIȘOARA

JURIUL: Eugen Todoran (președinte), Anavi Adám, Alexandru Deal, George Drumur, Hans Kehrler, Neboița Popovici, Ion Dumitru Teodorescu.
Mircea Șerbănescu — „Descoperirea de sine” (Ed. Facla)
Damian Ureche — „Spectacolul privirii” (Ed. Facla) și „Noapte de zile mari” (Ed. Cartea Românească)

Implicare structurală

POATE una din întrebările cele mai profunde pe care scriitorul și le-a pus de-a lungul veacurilor a fost aceea a condiției sale legate de societatea timpului în care a trăit și a scris. Meditații chinătoare, meditații amare materializate nu numai în filele carnetului intim menit să fie cunoscut abia de posteritate sau în corespondența către prietenul apropiat, ci și în opere de artă nemuritoare, ele pot constitui subiectul unei antologii din cele mai pasionante. Tolerat ca o ciudățenie și privit cu un disimulat dispreț de oamenii reprezentând societăți practice, considerat un producător de bunuri spirituale apte să confere pe lângă alte titluri și pe acela de mecena celui ce se îngrijea mai mult sau mai puțin de soarta lui, fixându-i temporar o existență precară și nesigură, umilit pentru că incomoda valorile stabile și consacrate ale unei lumi ce privea totul prin optica utilității imediate, invitat să-și ocupe locul în „turnul de fildeș” în care putea produce o artă lipsită de orice contingență cu realul, privit cu indiferență pentru că opera lui nu interesa în nici un fel și era considerată o dulce inutilitate — toate aceste ipostaze au fost reale, toate au chinuit pe marii creatori, toate au măcinat energiile și talente, toate au născut întreprităte indignări. Fiecare din ele își are echivalența în atitudini și — repet — în opere, deoarece creatorul de valori spirituale se implică în fiecare pagină scrisă de el, este prezent, în modalități din cele mai diferite, în tot ceea ce el a realizat la masa de lucru. Condiția sa subiectivă se metamorfozează și se regăsește pînă și în cea mai obiectivă creație, pînă și în pagina cea mai „impersonală” și cea mai detașată.

CONDIȚIA lui reprezintă în fond esența raportului său cu societatea, garanția că procesul de creație nu se va desfășura altfel decît în împrejurările unei libertăți depline față de propria sa conștiință, față de poporul său, față de oamenii în mijlocul cărora trăiește. Ce este în fond astăzi, la noi, scriitorul, decît unul din oamenii muncii, unul din acei muncitori care transformă în valori morale și estetice o realitate pe care o trăiește? El are același înalt statut social de om al muncii, pentru că între activitatea sa și a celorlalți nu există deosebiri privind esența ei socială și finalitatea. Deosebite sînt modalitățile, așa cum sînt deosebite modalitățile dintre sute și sute de profesii în condițiile specializării vieții moderne. Dar el, scriitorul, intrunește în ființa lui, în personalitatea lui, cele mai diferite ipostaze ale omului care muncește: de la însușirile minerului și sonderului care trebuie să coboare adînc în sufletele oamenilor, să străbată prin straturi de steril pentru a ajunge la filonul generos a ceea ce este interesant, viu, a ceea ce constituie sursa inspirației, ca apoi să lucreze cu tehnica chimistului care realizează sinteze, de astăzi sinteze de viață. Pentru că literatura, dacă este reflectarea

unei realități, trăiește numai în măsura în care sintetizează observația de fiecare zi.

Scriitorul este deci un muncitor prin chiar obiectul activității lui, prin faptul că și el, ca și toți ceilalți oameni, transpune prin muncă, prin activitatea continuă, prin efort, însușirile, înclinațiile, pregătirea profesională, talentul. Societatea noastră nu creează nici un fel de diferențe, nici o arbitrară delimitare între munca lui și a celorlalți, pentru că obiectul și scopul este același. Munca fiecăruia are în vedere omul, împlinirea personalității lui, desăvîșirea lui morală și spirituală.

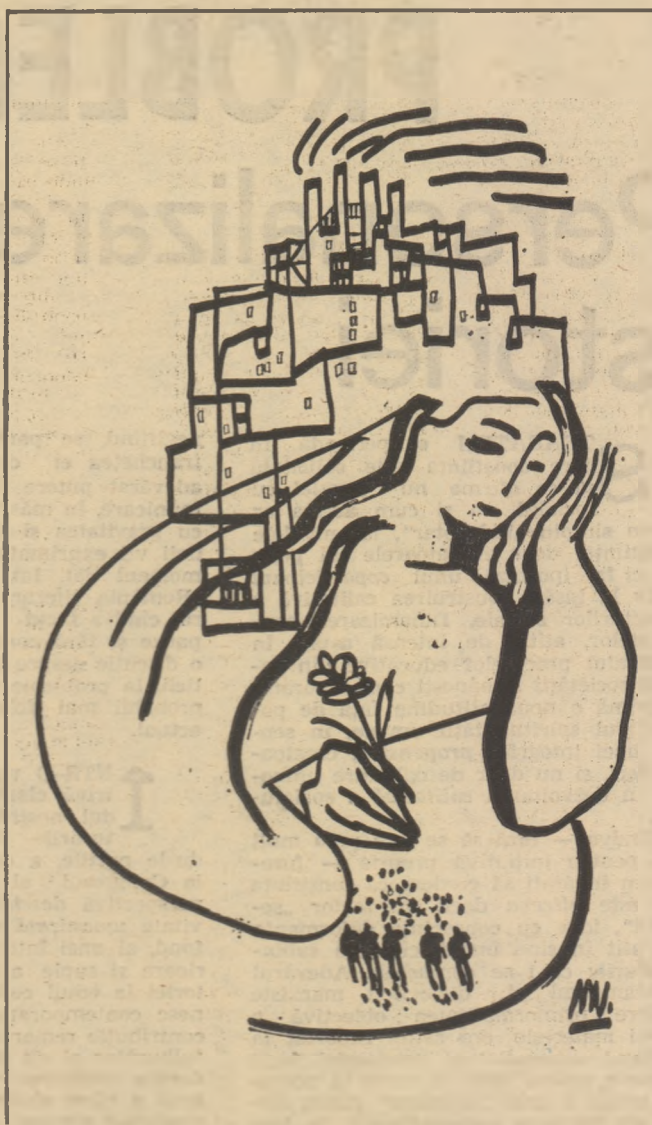
Bineînțeles, cartea este produsul care îl reprezintă pe acest muncitor, ea îl validează contribuția la progresul vieții noastre sociale, promovînd cu îndrăzneală noul. Pentru că a fi muncitor presupune a avea concepția cea mai înaintată despre lume și viață, deci a fi un combatant în primele rînduri, în numele și în slujba ei. Impunînd modele de viață, promovînd atitudini înaintate prin personajele și conflictele cărților lui, el ocupă în viața României socialiste același loc ca și muncitorul care, prin activitatea sa cotidiană, luptă pentru triumful aceluiași principii.

DAR prezența scriitorului în țara noastră, astăzi, se manifestă pe o arie mult mai largă. Publicistica celor mai mulți a depășit stadiul consemnării festive și devine o formă de manifestare a democrației noastre socialiste. Prezent oriunde realitatea îl cheamă, acolo unde ea ni se înfățișează prin ceea ce are deosebit, novator, prin ceea ce impune ca exemplu, dar și acolo unde vechiul are încă teren propice de manifestare, scriitorul își afirmă spiritul lui cetățenesc, profund combativ, pasionat, neliniștit, căutător. Un muncitor este și în această postură, deoarece el participă efectiv la promovarea democrației muncitorești, afirmînd valorile ei autentice și combătînd ceea ce-l împiedică împlinirea.

Și este un muncitor, alături de muncitori, în toate formele de manifestare ale vieții noastre culturale, participînd la întîlnirile cu oamenii muncii, discutînd cu ei în cenocluri, aflînd părerea lor despre opera pe care au scris-o, ajutînd primii pași ai celor ce-și află prin creație posibilitatea împlinirii personalității lor.

Statutul scriitorului este unul de participare, unul de afirmare a cuvîntului, de împlinire nu a unei perspective singulare de viață, ci a unui ideal social. Statutul său este unul de implicare nemijlocită într-o realitate care îl solicită, pe care el o reflectă pentru a contribui la necontenita ei perfecționare. Statutul său este unul de egalitate cu ceilalți oameni, alături de care el trăiește, muncește, din viața cărora se inspiră și care îl respectă și îl prețuiesc pentru tot ceea ce aduce la opera de propășire a țării sale.

Valeriu Răpeanu

Drumul Ardealului

În memoria participanților la Marea Adunare Națională Română de la Alba Iulia, 1 Decembrie — 1918.

Drum pietruit — drum gros de oseminte
pe care se urcă din toate părțile lumii
călare și pe jos după cum e mina și rostul,
frumusețea și îndrăzneala stelei sub care ne
naștem.

Drum pe care inima și sufletul călărețului
aleargă înainte ;
în noaptea de decembrie răsufierea celor
gonind

spre marele ținut
pune o pojghiță usoară pe calcare.
Cum flutură steagul în mina celor plecați
de la casele lor
spre casa neamului de la Alba
și cum tot ce strigă ei despre „întregire”
și neam
are limpezimea unei mari istorii.

Viața lor chează alături de pietre
și albi în munți,
tipar în care cerneala scoate literele vechi
de sub pămînt,
minuiește sabia și ară ogorul patriei
unde cresc alături de plante — prea gînditorii
copii.

Mulțime prin care frigul nu mai pătrunde
arderea e mare — e frățescă și grea
ca un bolovan ce nu poate fi rostogolit
niciunde.

Copiii care privesc de sub coviltirele căruțelor
bucuria părinților
aruncînd cușmele spre cerul întepenit
de decembrie —
știi că se întîmplă ceva nemaipomenit
acolo sub ninsoarea de pe turlile

Transilvaniei.

Valeriu Bârgău

PROBLEMATICA ROMANULUI

Personalizarea istoriei

STRĂBATEM o perioadă în care conștiința este solicitată să se afirme nu *paralel* cu socialul, ca și cum acesta ar fi un simplu „îndreptar“, iar nivelele conștiinței doar evocatoarele lui pasive, ci în ipostaza unui *coparticipant* activ la însăși construirea calitativă a structurilor sociale. Dinamizarea conștiințelor, atât de intensă astăzi în evantaiul proceselor educative din cadrul societății românești contemporane, exprimă o nouă atitudine față de potențialul spiritualității umane, în sensul unei integrări *propensive*, creatoare deci, și nu doar de oglindire univocă, în dezvoltarea calitativă a socialului.

Cîndva — fără să se lase prea mult loc pentru inițiativa proprie — fuseserăm învățați să credem că conștiința nu este *altceva* decît un factor „secund“, idee cu consecințe deformante nu atât în sine însăși, cît prin *subînțeleșurile* ce i se confereau. Adevărul fundamental al dialecticii marxiste despre primordialitatea obiectivă a lumii materiale era astfel raportat la statutul existențial al conștiinței, încît aceasta apărea pînă la urmă în postura umilă a unui „executor“ pasiv, *lipit de fervoare personalizantă*, în fața unui soi de comandament oracular. Acest gen de raportare a „primordialului“ la „secund“ atrăgea după sine unele consecințe grave mai cu seamă cînd intra în scenă considerarea obiectivității sociale a istoriei și relațiile ei cu omul viu, concret, cu individualitatea lui neconfundabilă. În ce sens consecințe grave?

Cum se știe, suspiciunea și agresivitatea dogmatică au minimalizat uneori individual, personalitatea lui concretă, pînă la acel prag de unde începe suferința, greu de suportat, a sentimentului inutilității. Iar această suferință și omenescul individual, cu palpitația lui neconfundabilă, au fost considerate nu o dată, într-o perioadă trecută, chestiuni derizorii, lăturănice, lipsite de importanță, în fața obiectivității istoriei, concepută fals ca un „ce“ fatidic, suspendat între cer și pămînt. Denaturările au afișat obiectivitatea unei „istorii“ golită de specificul omenesc și străină lui, în numele căreia suferințe nedrepte erau „justificate“, iar personalitatea interioară a individului era împinsă cît mai în spate, unde umbra aduce estomparea.

Printr-o extrapolare — lipsită de nuanța mediilor — conceperea obiectivității legilor istoriei, *mult prea aproape de structura forțelor naturii*, îndiferențiată de vivacitatea concretă, diferențiată a omenescului, și-a făcut, la rîndul său, loc în perimetrul creației literare. Fiindcă, pînă la urmă, acei eroi literari-schemă, înveliți festiv și idilic în straturile dense de lozinci, traduceau mecanic, fără nici un efort de personalizare, de individualizare, rigorile unei istorii abstracte și ciudate, devitalizează, parcă, de omenesc. Ni se pare adecvat să amintim în acest context observația lui Serge Doubrovsky, care sublinia în *De ce noua critică?* — volum recent tradus în limba română — că tot suprimînd „ceea ce e concret în folosul unei coerențe abstracte, nu ajungi cituși de puțin la originalitatea unui autor, ci la *banalitatea* lui“ (pag. 183). Și ceva mai departe, același autor conchide că adevărata dialectică a relațiilor dintre doi termeni „este cea care îi leagă unul de celălalt într-o mișcare de depășire perpetuă, și nu cea care face să dispară termenul care o deranjează în favoarea celuilalt“ (pag. 194).

Astfel de aspecte nu pot fi omise dintr-o dezbateră a criticii despre problematica romanului românesc contemporan, pur și simplu pentru că epica majoră din ultimii 10—15 ani le-a inclus ea însăși — cu responsabilitate și îndrăzneală — în substanța unor imagini lucid-evocatoare, dramatice, în spiritul adevărului deplin, despre progresul *uman* al societății socialiste. Uneori critica repetă prea insistent adevăruri generale despre sine, de atîtea ori spuse, teoretizîndu-și teoria,

neglijînd, se pare, că gravitatea și franchețea ei concretă dobîndesc cu adevărat putere de convingere și comunicare, în măsura în care *ține pasul* cu gravitatea și franchețea problematicii vii exprimate de literatură la un moment dat. Iată de ce credem că „România literară“ a procedat inspirat cînd a făcut o trecere *directă*, fără pauze și fără concluzii cu ștaif, de la o discuție despre teoria generală a criticii, la probleme ceva mai fierbinți și probabil mai dificile, ale romanului actual.

INTR-O viziune fermă, deopotrivă clară și nuanțată, partidul nostru, sancționînd denaturările dogmatice, închizîndu-le porțile, a creat — Îndeosebi de la Congresul al IX-lea încoace — o perspectivă *deschisă* către o obiectivitate *umanizată* a istoriei. Pe acest fond, al unei înțelegeri partinice superioare și suplă, a raportării legilor istoriei la omul concret, romanul românesc contemporan a adus el însuși o contribuție remarcabilă în a face viu, tulburător și cît mai eficace adevărul despre edificarea *conștientă* a unei istorii a cărei obiectivitate, păstrîndu-și propria-i rigoare, să nu mai poată denatura și inhiba acea umanitate genuină a flecăruia. Acest adevăr s-a constituit treptat într-un mesaj implicat în multe dintre romanele care au abordat dramaticul deceniu al șaselea, însă *explicit* și acut, el a devenit unul din leit-motivale prozei lui Marin Preda. *Moromeții* (vol. II), *Intrusul*, *Marele singuratic*, *Imposibila întoarcere* și *Delirul*, alcătuiesc — dincolo de diferențierea unor semnificații — un fond *meditativ* unitar, cu atenția îndreptată spre structurarea unui mesaj pe care l-aș formula astfel: istoria, în obiectivitatea legilor ei, își exercită forța și rigoarea necesității, nu în genul unei naturi naturans, ci al unei *naturae naturatae*. Istoria, adică, este o natură construită de oameni, a cărei necesitate își pierde pînă la urmă sensul dacă nu e îmbibată de omenesc. În dinamica istoriei — vor să ne spună, la nivelul unei meditații tulburătoare, romanele prozatorului — necesitatea este dependentă de liniile de forță umane. Nu de capriciile flecăruia, desigur, nu printr-o mărunță însumare cantitativă a dorințelor individuale, dar, oricum, o necesitate a cărei structură calitativă nu poate fiînța *dincolo* de esența umană. Și atunci, acutizînd ideea, prozatorul trage un semnal de alarmă împotriva erorilor cu consecințe dramatice și grave: suferințele omenesci, agresivitatea primară, actele arbitrare de opresiune fizică sau spirituală, anihilarea personalității nu pot fi justificate în liniște, în numele unei pretinse istorii, a cărei necesitate n-ar fi altceva decît o gură hămesită de leu, venită nu se știe de unde, dinafara esențelor umane, gata să le devoreze. Orice act social, fie el pozitiv sau negativ, oricîtă necesitate istorică ar conține, depășind dorințe strict individuale, implică măsura inerentă a responsabilității omului, tocmai pentru că obiectivitatea istoriei este una de un tip deosebit, ea neputîndu-se constitui înafara esenței umane.

Acest adevăr de altitudine, conturat la nivelul unei viziuni artistice, iriază, într-un fel sau altul, în comportarea unor personaje de prim plan ale epicii lui Marin Preda. Nicolae Moromete, Călin Surupăceanu, Ștefan al lui Parizianu tind să nu accepte nimic din ce ar veni de-a gata dinafară, fără să supună „datul“ propriei lor reflecții.

Ne-am oprit mai îndeaproape doar la un exemplu, dar — încă o dată — romanul românesc contemporan, în numeroase dintre realizările sale, conturează viziunea unei istorii intens conștientizate, o istorie a cărei „personalizare“ *echivalează* cu o creștere neobișnuită a responsabilității tuturor față de înfăptuirea unor idealuri umane fundamentale.

Grigore Smeu

Voci din public

Tradiție și modern

AM CONVINGERA fermă că romanele devenite deja foarte cunoscute, unele nu numai la noi ci și în lume, cum sînt „Descult“, „Bietul Ioanide“, „Scriinul negru“, „Moromeții“, „Delirul“, „Prințele“, „Incognito“, „Îngerul a strigat“, „Frumoșii nebuni ai marilor orașe“, „Galeria cu viță sălbatică“, indiferent de poziția criticii față de ele într-un moment sau altul al călătoriei lor spre cititori, au intrat definitiv în patrimoniul culturii noastre.

Remarcă însă că nu întotdeauna criticii noștri dau dovadă de înțelegere și curaj în fața unei cărți noi; fenomenul nu atinge numai lucrările celor tineri și foarte tineri, ci chiar pe cele ale scriitorilor cu autoritate în literatura noastră de astăzi. Aș da un exemplu: „Frumoșii nebuni ai marilor orașe“ Mie acest roman mi s-a părut tot atât de interesant ca și „Îngerul a strigat“ (care la vremea apariției a fost salutat cu îndreptățire), iar din punct de vedere al structurii frazei îl apropiez de arta lui Odobescu și Sadoveanu. Atîta bogăție de metafore (chiar dacă nu în asta constă rezistența unui roman), atîta forță de lumină deasupra fluturaticelor destine ale eroilor nu e ceva prea des întîlnit (nici chiar în alte literaturi). Și totuși s-a scris, vai, atît de puțin despre „Frumoșii nebuni...!“

Avem o literatură cu tradiții. Se vede clar că ea nu și-a pierdut vitalitatea ci, dimpotrivă, găsește noi modalități de exprimare, adesea superioare literaturii mai vechi.

M-aș referi și la alte două romane care mi s-au părut deosebite: „Sub semnul șarpelui“ și „Galeria cu viță sălbatică“. Dacă în primul, Mircea Micu continuă tradiția ardeleană (cunoscută încă

de la Slavici), oprindu-se asupra unor întimplări imediat următoare celui de-al doilea război mondial petrecute în pustă (și acel cuplu minunat și bizar: Alimandru și Cerina!), în cel de-al doilea, Constantin Toiu duce mai departe metoda proustiană (reluată de Camil Petrescu cu rezultate remarcabile), dîndu-ne măsura marelui său talent, adaptîndu-se și adresîndu-se direct contemporaneității.

Există deci o legătură strînsă între tradiție și modern, lucru care mi se pare de foarte bun augur pentru literatura română.

În ultimul timp se cultivă în mod deosebit și romanul istoric, și așa amintii aici nume ca Eugen Uricaru, Dan Mutașcu, care mi se par demne de atenție.

Aș semnala de asemenea și genul science-fiction, unde s-au remarcat (cunoscuți de multă vreme și peste hotare) scriitorii ca Ion Hobana, Vladimir Colin ș.a. Din nefericire, criticii se opresc arareori asupra acestui gen și mi se pare că pe nedrept.

Nu înțeleg de ce, în ultima perioadă, a scăzut interesul autorilor pentru romanele de aventuri (cred că o excepție remarcabilă este Leonida Neamțu, prea puțin comentat și el în revistele literare), cînd se petrec, acum, o seamă de fapte adesea eroice, unde tineretul are un cuvînt de spus. O literatură strălucite prin diversitate, iar literatura noastră a dovedit și poate dovedi în continuare lumii că universul cultural românesc este o realitate, o realitate care se exprimă pe sine însăși din plin.

Adrian Bucurescu
frezor — Electrofar București

CONTEMPORAN ROMÂNESC

Reconstituire și interpretare

POPULARITATEA romanului istoric, justificată de altfel, n-a împiedicat totuși evoluția rapidă a genului, rămas deschis tuturor metamorfozelor; cele mai răspindite formule, bizuite pe reconstituire, pe evocare, pe romanțare coexistă astfel cu modalități noi, capabile să aducă nu doar o reconsiderare a posibilităților acestui fel de roman, ci să propună și să susțină convingător modificări de substanță ale artei narrative. Există încă la noi o reținere, un fel de mic snobism provincial, față de epica având succes de public; romanul istoric, romanul enigmatic și aventuros, romanul de tip science-fiction, socotite „neserioase“, sînt repudiate discret și chiar atunci cînd elemente ale acestei epici sînt folosite vizibil în scrieri mult comentate asupra lor. Nu se insistă dintr-o falsă pudoare puristă. S-ar putea spune că totul vine dintr-o lăudabilă dorință de gravitate; de fapt, este respectată numai convenția gravității.

Independent de această reținere și chiar împotriva ei, sînt mulți acei prozatori contemporani care au făcut loc în cărțile lor evenimentului istoric sau proiecției anticipatoare. Romanul istoric, în câteva cazuri, și-a dezvoltat nu numai vitalitatea, dar și resursele înnoitoare, ca și proza științifico-fantastică sau literatura „de aventuri“. Se urmărește nu atât o reconstituire, cît o interpretare; istoricește verificabile sau plauzibile, faptele sînt luminate din unghiul unor idei contemporane. Nu e o forțare tezistă și rudimentară a istoriei, ci mai mult o „deslușire“ călăuzită de puncte de vedere aparținînd gândirii istorice și literar-artistice a timpului nostru, cum se întîmplă în *Scrisoare de la Rahova* de Paul Anghel sau în *Pasărea de lut* de Mircea Opriță, unde episoade ale Războiului de Independență și, respectiv, ale primului război mondial sînt proiectate într-o perspectivă spirituală și simbolică de o evidentă actualitate. Însă foarte vădită este tensiunea interpretativă în romanul *Rug și flacără* de Eugen Uricaru, neîndoielnic una dintre cele mai importante cărți de proză apărute în ultimii ani la noi. Autorul, aflat acum la al doilea volum, cunoscut și dintr-o susținută și remarcabilă activitate de eselist, a debutat în 1974 cu o culegere de „proze fantastice“, *Despre purpură*, unde era propusă imaginea unei lumi fără istorie: țărîm imaginar, Vladia este reprezentarea unui univers al terrii exercitate de ficțiune asupra realității, de convenție asupra vieții, de mistificare asupra autenticității. În această localitate totul e monstruos sub aparențe lînșitoare; aici, stăpînește simulația, totul se reduce la roluri și la decor, totul este suplinire; o imitație a vieții, aproape perfectă, din care însă viața a dispărut, căci Vladia este o lume a stagnării, moartă, lipsită de dimensiunea istoriei, fără trecut și fără viitor, unde timpul s-a redus la un etern prezent. Deși a părut să aducă în latura exterioară o schimbare radicală de preocupări, romanul *Rug și flacără* continuă în fond povestirile de debut, sub aspectul atât al problematicei cît și al viziunii. De astă dată însă prin înfățișarea unor succesive sfîșieri ale aparențelor, în căutarea realului. Și pornindu-se de la date istorice verificabile: „textul de față — avertizează scriitorul într-o explicație preliminară — este o interpretare liberă a biografiei revoluționarului român, din Transilvania, Alexandru Bujor, participant la revoluția din 1848, la campaniile garibaldiene, luptător pentru independența României“. În roman „evenimentele istorice au fost respectate, fiind urmărite cronologic și faptic“, autorul luîndu-și însă „libertatea de a fantaza în marginea lor“. Ușor modificat apare și numele eroului — Alexandru Bota. Participant la ultima campanie a lui Garibaldi, el intră într-o so-

cietate secretă, supranațională, năzuid spre „eliberarea tuturor celor cuprinși de forța și violența mai marilor lumii, a tuturor imperialilor“ și sperînd că pe această cale va contribui la eliberarea Transilvaniei de sub habsburgi și la crearea unui stat al tuturor românilor. E trimis cu o misiune conspirativă, pe care totuși nu o cunoaște în amănunt, urmînd a-i fi comunicată la momentul oportun, în Principate, ca reprezentant oficial al unei companii comerciale italiene. Ajuns la Galați, unde trebuie să aștepte sosirea a două vase încărcate cu arme destinate ridicării popoarelor împotriva dominației austriece, Bota pare a fi fost uitat de cei care îl trimiseseră; în realitate, i se destinase alt rol, căci urma să fie folosit, împotriva voinței lui, ca vinovat prezumtiv de asasinarea primului ministru Barbu Catargiu, pentru salvarea adevăratului atentator. Rănit apoi într-o încăierare, Bota se retrage într-o funcție modestă la Cluj, din această izolare fiind scos de reactivarea legăturilor cu societatea secretă în care intrase cîndva. Vechiul revoluționar este din nou înflăcărat de perspectiva luptei, dar de fapt societatea conspirativă e acum strîns controlată de poliția imperială și agitația membrilor ei are scopul precis de a împiedica printr-o diversiune războiul ruso-turc și obținerea independenței naționale de către România. Înțelegînd că urma să fie din nou folosit, instrument într-un joc de interese politice opuse conștiinței lui, Bota alege „credința în poporul“ său, socotind că

„adevărata lui misiune“ este aceea de patriot, pe care o slujește împotriva însărcinării primite de la confreria al cărei membru era. Nu totuși înainte de a-și preveni compatrioții de primejdie, Bota este condamnat de organizația secretă și pedepsit cu moartea pentru „trădare“.

Anecdotică nu are totuși decît rostul de a încadra conflictul adevărat al romanului: *Rug și flacără* este cartea unei căutări simbolice, tragic încheiată, a adevărului vieții. Revoluționar prin vocație, Bota este un om al faptelor, dar acțiunile lui se opresc la granița invizibilă care configurează existența unei alte lumi decît aceea a acțiunii directe, imediate. În timpul campaniei din Italia este primit și găzduit în casa fruntașului dintr-un sat, împreună cu cîțiva camarazi, bucurîndu-se de caldă lui ospitalitate; el descoperă însă cu stupeoare că în apropierea locuinței binevoitoarei gazde fusese ucis, cu cîteva zile înainte de venirea lor, un garibaldiist. La Galați, unde se dă drept italian, Bota este supravegheat fățiș de poliție; dar pentru a fi protejat. Societatea secretă al cărei membru este pune la cale o uriașă conspirație europeană, dar acest plan este folosit cu abilitate de poliția habsburgică pentru... consolidarea Imperiului: faptele au mereu un înțeles dublu, dincolo de aparențe se află o enigmă neliniștitoare. Cînd Bota înțelege că prin slujirea confreriei riscă să-și trădeze patria, el pătrunde în teritoriul acestei enigme și își plătește cu viața revelația. La fel ca tinerii profesori din povestirile despre Vladia, Alexandru

Bota este angajat, prin destin, într-o continuă acțiune de străpungere a vălurilor aparenței; într-o acțiune de esențializare a vieții; într-o destrămarea a iluzoriului. Adezlunea fruntașului din satul italian San Giorgio la garibaldiism este o asemenea iluzie, contrazisă de cadavrul garibaldiistului; iar cămașa roșie păstrată la loc de cînstă în casa primitivului „liberal“, ca o dovadă a convingerilor lui „revoluționare“, fusese scoasă de pe trupul celui ucis. Atmosfera balcanică din Galați, unde Bota „fusese trimis în secret și toată lumea știa pentru ce vine“, unde „nimic nu poate fi înverșunat, nimic nu ți se împotrivese și nimic nu ți se dă“ reprezintă numai partea vizibilă a lumii de aici, dincolo de care se află altă realitate, ascunsă, stratificată, deloc nepăsătoare. Poliția habsburgică, în alt capitol, posedă informații despre toate mișcărilor conspirative, un kafkian Fișier Central al Direcțiunii conține „fișele tuturor supușilor care *fac anume ceva*“, dar asociațiile secrete sînt tolerate, nu zdrobite, pentru a fi utilizate cu discreție la nevoie; un polițist chiar spune că din „înger exterminator“ al conspiratorilor a devenit „înger păzitor“. Există mereu o realitate „ireală“ și o realitate autentică, profundă, „adevărată“. Sacrificîndu-se pentru binele patriei sale, eroul cărții lui Eugen Uricaru este în același timp sacrificat pentru *cunoașterea*: reconstituirea istoriei este subordonată interpretării.

Mircea Iorgulescu

O magică oglindă

Cit nu dă încă bruma călătoresc supus
in dulcea Bucovina, in Țara mea de Sus,
pădurea strălucește și arborii par magi,
cunoști tu oare țara pădurilor de fagi ?

Aurării și nimburi și glasuri vagi de corn
răsună sub frunzișul in care mă întorn,
ca intr-un paradis, pe unde virsta mea
păienjenis in rouă, preafreged nălucea.

O pulbere căzută, de undeva de sus,
o scuturare blindă din florile ce nu-s,
sau o mirare blindă cutremură făptura,
ingreunează pleoapa, iți sigilează gura.

Molatecă și-nvinsă, ca mierea ce s-a scurs
din stupul părăsit in blana unui urs,
lumina se-ntărește, ca pietrele de preț,
un galben chihlimbar aproape de ingheț.

Acolo vremea aspră o clipă nu clipește
se face toamnă dulce și nu ne vremuieste,
o magică oglindă ; captive, ferecate,
stau lumile supuse, la margine curbate.

Un lac de munte, astru, albastru, friguros
incremenind in apa-i minuni de sus, de jos,
un ochi ce impietește, un ochi de cerb răpus
in care se intoarnă minuni de jos, de sus.

Cit nu dă încă bruma eu mă îndrept supus
spre dulcea mea pădure, spre Țara mea de Sus,
un sclipăt de bucoavne, ferecături de preț
ii pun un nimb de aur pe creștetul măreț.

De luni, de ani de zile eu mă călătoresc
și numai citeodată la porțile-i sosesc
și numai fericirii o-ntrezăresc in vis
preafregedă lumină răzbind din Paradis.

Adrian Popescu

POEȚII CÎNTĂ PATRIA

Tu însuși, braț comunist

Poate nu crezi în cuvintele mari, cititorule,
dar în vîrsta pomilor roditori sădiți
de brațele comuniste să crezi
în pămîntul sfînt al patriei.
E un rod așteptat să rodească și în inima ta
mai frumos și mai cald, mai aproape
de rotunjimile gîndului.
În puterea sevelor care te ridică pe tine
mai sus în mijlocul livezilor
de pomi roditori, să crezi neîncetat,
și vei fi tu însuși braț comunist,
și temei și lumină.

Dumitru Bălăeș

Pămînt natal

La sinul mamei, tu leagăn mi-ai fost
și vatră și frumusețe de stîncă ;
pămînt natal, nici nu știi cît imi ești de aproape —
bulgării tăi mi-aduc piine pe masă,
sevele tale imi sint apă și vin ;
cu imnuri tu imi farmeci auzul,
cu cîntece — din suflet și din afară ;
am semănat în tine griu și ovăz,
am plîns deasupra ta, în trecut,
săpînd gropi pentru morți, pentru vii ;
bocetele lor ne mai sună-n urechi.
Printre gîndurile
clădite-n formă de case
ne-am pavat drumul cu marmură
și pe turle înalte
am așezat stele și luni
spre-a lumina adînc în milenii,
mindri, spre-a ne privi strălucirea —
căci poate fi mindru numai acela
ce-a cunoscut suferința și știe-a fi slobod.
Faptele noastre, de-aceea, sint mari,
de-aceea-s nerăbdătoare să răsără cuvintele —
dacă ele nu s-ar naște, noi am muri !
Faptele noastre !... Cuvintele noastre !...
Pămînt natal, lutul tău carne imi este ; oasele mele
au tăria stîncilor tale.

Bartis Ferenc

În românește de DIM. RACHICI

Țara

Țara e pe hartă. Dar mai ales
e-n inimi, ca un fior fierbinte,
e-un cîmp pe care l-am arat
și l-am cules,
e-un fluviu, fără margini, de aduceri
aminte.

E cîmitiru-n care dorm eroii, osteniți
de lupte crîncene, cu vremuri de
restrîște,
mai e un val înalt, de tineri fericiți
și demni, ce pot în libertate să se
miște.

E-orgoliul meu suprem ; norocul de-a
pluti
pe mari lumini, de sine stătătoare.
Țara e nemurirea ! Favoarea de-a sui
dincolo de munții vieții trecătoare.

Emil Gavrilu

Asemenea ploilor

Fericit fii dacă părinții te-au făcut vrednic dăruindu-ți
un ogor din pămîntul lor ce-i cîmiturul stelelor ;
vei auzi încă din tineretele tale vorbele lor și vei vedea
fulgere cum numai plămuirea din care ești mai arată ;
tu însuși roditor pentru stîrpea din ceață
în lumină vei crede de-a pururi călătorînd cu oile tale ;
din vreme în vreme un cîntec se trece alături de tine
statura umbrei se acoperă cu felurite plante
și încă nu ești tînăr, și încă nu ești bătrîn
iar legea aceasta nicîcînd nu ostenește...

În nuntă prea frumos vei fi și asemeni seminței
gîndurile și se aud plesnind ca un plîns al bucuriei,
căci bucuria de-a trece înflorește în tine, sub cer se
nasc
luminile tale, doar obiceiul străvechi de-a nu te arăta
la capătul zării, ci în cumpăna ei, îndelungi mirări
așterne..

Pămîntul moștenit se înalță și-n el tăcerea coase un pisc
iar tu din steaua albastră veghezi miracolul,
ploi și vînturi le-ntorci, anotimpul roadelor să fie
ca ochii pruncului ce-ai fost cînd lumea era limpede
într-o lacrimă, cînd pădurile se roteau după soare
și nu te știai încă tînăr, și nici bătrîn nu te știai,
căci în ogor tălpile tale ca două statui se-nălțară...

Din masa darurilor iese fum alb, mireasa își serbează
mileniul,
ode pruncilor nu se aud, printre vehicule fumegînde
toiagul păstorilor lovește și nu sună, toiagul lovește
de-un secol și nu se aude țărîna... lume-i o mare-n-
vrăjbită
și vin prin aer ierbele repezi lumina ocolînd-o, soare
de sticlă apasă din ceruri și învață după chipul omului
să fie soare și om, lumină și noapte, început și sfîrșit,
căci avem trebuință de această izbîndă a nunții
tineri să nu fim și nici vîrstnici, ci asemenea ploilor...

Și flutură ramuri...

Prin marile sfintele sate unde timpla s-a odihnit
cînd fără înțeles leneveau brațele deprinse cu vorba
ci nu cu povara, în sfintele sate cu țărani în straie
de var
și femeile lor lumini argintii mi-am dăruit în copilărie
cununi visînd cu visul poetului întînderi de brazi
străjuind mărunta-mi eternitate...

Prin marile și auritele sate colbul pămîntului cade seara
fără zgomot în cismele de cauciuc albe, muzici de
pretutîndeni
adorm mușchii brațelor, odăile stau calde, legume și
lucruri
spălate cresc deopotrivă, iar pină în zori celor tineri
li se face dor de marile orașe fărîmițate funcțional
cu oameni cît degetul mic, de pe ecranul televizoarelor...

Prin veșnic ascunsele sale livezi tinere și copii vîrstnici
stau la marginea marilor artere de beton, pomi și ființe
veghează limbile oilor rotînd smocuri de iarbă
și flutură ramuri și palme spre autobuzele cu turiști
multicolori și mereu înfăptuiți pe jumătate...

Icoanele hibernării și păstorii, bunii mei prieteni
s-au călătorit binecuvîntînd graba, ci în zadar mă întorc
să le povestesc despre marile sfintele sate
purătate cu mine prin urbii... ei nu le-au văzut și-s ai
zării

ce se apropie cu pămînt cald și fintini metalice,
cu cisme de cauciuc, albe, cu mărgelile din plastic
pentru fecioarele școlilor elementare, cu biblioteci
în care se citește uneori despre țărani
și despre viața lor mai ales din ultimele șase milenii...

Ștefan Sebe

Ion Țugui

Singurul loc

E locul cu primăveri
descîntate de vorbele cucilor.
E locul în care
potecile zorilor
se-nîlnesc în aceeași amiază.
E locul din care
aleanuri de spații și vremi
depărtare scrutează.
E singurul loc
sorocit să-l cunoști
și iubire să-ți fie și bine.
E locul spre care
te-ndeamnă ispîte ori dor,
la răsplatii străine.
E locul în care
bătăile inimii
înșiră cadențe egale.
E lutul ursit
în zidire să-și treacă
răsufletul moale.
Durată e-n care
vigoare și gînd
îți zidești,
înțelesuri vieții menindu-i,
cunoașterii tîlcuri firești.
E locul din care
răsari — ca-n povești —
printre stele și nu mai apui...

Lendvay Eva

În românește de ADRIAN HAMZEA

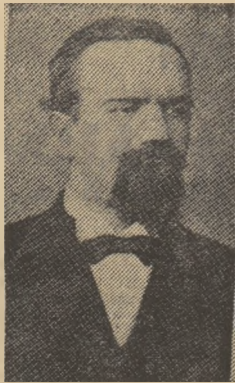
Contopire

O, riuri,
O, munți,
O, păduri și cîmpii
imi sînteți în singe
un umblet de aur !
Vă știu ca pe-o doină,
vă știu ca pe-un astru
ce crește în inimi fintini străvezii.
O, riuri !
lumina să-nalță-n solemn labirint,
Vă-ncearcă tumultul, vă toarnă-n potire
de noapte, căderi de argint
O, munți !
răsărit de culori din adînc —
vă simt cum vă zbateți în cerc vilvătaia ;
un ceas cu cadranul de greu minereu
tot umple răcorile nopții de pace
O, caldele mele păduri și cîmpii !
Vă simt contopindu-vă albă plămădă
aici,
peste veghea lui Horea,
lui Tudor
și Ștefan
și melodiile voastre mă-ncearcă,
o lacrimă-a bucuriei —
vorbindu-mi de patrie.

Ștefan Sebe

Eugen Todoran:

„Maiorescu“

OBUNĂ MONOGRAFIE, serioasă, austeră, îndatorată noilor metode structuraliste, cu numeroase scheme în text, ne-a dat Eugen Todoran în Editura Minerva. Cartea este metodic împărțită pe materii: Estetica, Critica, Filosofia, precedată de o „premisă” și urmată de „concluzie”. Să nu-l căutăm pe om, nici o eventuală dezbatere, nu prima, despre „olimpianismul” său, real sau numai aparent. Pe autor nu l-a interesat nici profesorul, — care a făcut epocă și a lăsat unanime regrete la pensionarea sa, efectuată în triste împrejurări politicianiste, — nici oratorul, strins legat de catedră, dar și afirmat la tribuna parlamentului, nici istoricul politic, din prefețele discursurilor sale, strinse la un loc. Nu-i reproșăm cadrul pe care și l-a ales, deoarece a știut să-l umple cu o strinsă dialectică, vrednică de obiectul cercetării sale. Aș spune că aceasta este calitatea principală — „la qualité maitresse” — a autorului studiului, calitate care dezvăluie și o plăcere, riguros disimulată, dar cum spun medicii, decelabilă la o lectură atentă. Dialectician așadar, Eugen Todoran este și un adept firesc al metodei dialectice, construindu-și tezele în marginea atît a antecesorilor săi conaționali, cit și a noii critici și a principiilor structuraliste, de aproape studiate și însușite.

De la primele pagini discernem înclinarea monografistului către o privire dialectică a culturii în genere și a celei române în special. Iată un paragraf semnificativ, din primele pagini ale Premisei:

„Cu Junimea și Maiorescu se înfăptuie în cultura română o dublă dialectică a dezvoltării ei istorice, una exterioară, alta interioară: prima, sub numele de „junism”, realizează opoziția între pașoptismul local și universalitatea valorilor culturii sau „naționalitatea în marginea adevărului” — cum Eminescu numea principiul criticului inițiator al „noii direcții”; cealaltă, sub numele de „maiorescianism”, realizează opoziția între necesitatea istorică a valorilor culturii și spiritul critic, într-o teorie după care „cultura e o sarcină care cere și consumă neîntreput puterile vitale ale unei națiuni” și cu o cultură falsă nu poate trăi un popor, căci „în lupta între civilizare adevărată și între o națiune nerezistentă se nimicește națiunea, dar niciodată adevărul.”

Am transcris acest paragraf, cu sublinierile în text ale autorului, spre a exemplifica modul în care este înțeleasă aplicarea metodei dialectice în analiza meticuloasă a sectoarelor alese din opera maioreșciană.

Aș vrea să relev, pe de altă parte, și spiritul sintetic al unor formulări, din aceeași Premisă introductivă (ier-te-mi-se tautologia !):

„[...] dacă ar fi să identificăm unitatea launtrică a criticii lui Maiorescu, în spirit maioreșcian procedind ca metodă, am consemna următoarea propoziție limitativă, ca premisă a întregii argumentări ulterioare: Criticul a fost un umanist cu formație clasicistă, raționalist prin concepție, universalist prin cultură, educator prin vocație, cu o conștiință clară a principiilor naturale ale vieții umane și a legilor sociale și spirituale, după care **ideea de om se include în ideea de cultură**, ca o condiție a progresului ei în toate formele spirituale și culturale ale individului uman trăiește: limbă, literatură, artă, știință, politică, după un ideal al omului modern”.

S-A GLOSAT în repetate rânduri asupra neașteptatului viraj în cariera lui Maiorescu, care a renunțat de bună voie la ambiția sa inițială, de gânditor original în disciplina filosofiei, spre a se dedica și devota educației intelectuale, începind de la treapta de jos pînă la cea de sus, a poporului său. Fost-a sau nu un sacrificiu? Sau este mai plauzibilă explicația pe care, fără a-și fi pus problema, a găsit-o Eugen Todoran cu formula „educator prin vocație”? Firește, un mod suprem de educație este acela al gândirii originale, dar ea era prematură în momentul imediat următor Unirii și în pragul înființării învățămîntului superior modern. Vom urmări astfel cu interes dezbaterile asupra citimii de gândire hegeliană, herbartiană și schopenhaueriană la esteticianul român, primul în dată și cel mai de seamă, dacă nu prin originalitatea ideilor

conducătoare, măcar prin punerea pietrelor fundamentale a disciplinei.

Printr-o inversare neașteptată, autorul începe cu Estetica, iar nu cu Filosofia lui Maiorescu. Este drept însă că Eugen Todoran își justifică economia lucrării prin afirmația prealabilă:

„Maiorescu a fost în primul rînd estetician și critic literar într-o «direcție nouă»...”.

Jurnalul său de adolescent ni l-a arătat însă entuziasmindu-se la descoperirea filosofiei, despre care a afirmat, într-un elan juvenil, că este „divină”. Aceasta nu este desigur o intuiție de natură mistică, ci un fel de a spune că se află pe treapta cea mai înaltă a gândirii omenești (cam așa cum se recurge la „inefabil”, ca termen ultim al admirației).

În sfera noțiunii de estetică, se integrează limba, care vehiculează stilul literar și poetic. Aflăm astfel că „în ciuda unei anumite indiferențe a lingviștilor români față de strădania lui”, Maiorescu a stăpînit cunoștințe lingvistice serioase. Numai așa, — sintem de aceeași părere, — a putut susține cu mare succes cunoscutele campanii împotriva etimologiștilor și influenței germane asupra presei române de peste munți. Monografistul validează teoriile maioreșciene cu punctele de vedere cele mai recente ale structuraliștilor și ale noii critici franceze (în ordinea citării: Marcel Cohen, Cl. Lévy-Strauss, Bertil Malmberg, R. Barthes, A. Martinet, G. Mounin, E. Benveniste, Gérard Genette, Brice Parain, W. Kayser, Tz. Todorov, R. Jakobson, I. A. Richards, J. Cohen, Pierre Guiraud), ca să nu oitem pe mai vechii inițiatori ai stilisticii moderne, Ch. Bally și F. de Saussure. Dar și anticii, cu Platon și Aristotel, sînt chemați să consolideze pozițiile lingvistico-estetice ale lui Maiorescu.

Cu dispreț, sînt aruncați „în subsolul istoriei culturale”, protagoniștii a ceea ce e numit stilul exagerat al lui Pantazi Ghica, G. Sion, V. Alexandrescu-Urechia, P. Grădișteanu, D. A. Laurian, victimele hecatombelor maioreșciene. Apărător dibaci al autorului său, Eugen Todoran îl disculpă pe tînărul Maiorescu de invinuirea pe care i-a adus-o Liviu Rusu, de a fi greșit „cumplit”, într-o definiție dată în spiritul lui Hegel, spre a încheia:

„Toate obiecțiile aduse teoriei lui Maiorescu pot fi însă și ele discutabile din punctul de vedere...” Nu sintem nici acum dumeriți asupra justetei unor dezbateri, ca aceea de a ști dacă T. Vianu a greșit, traducind „diese nüchterne Auffassung” cu „această seacă concepție” sau dacă are dreptate Liviu Rusu, cînd rectifică epitetul cu „lucidă” sau „rezonabilă”. Adevărul este că adjectivul are o largă sferă semantică, de-a dreptul derutantă, și că numai contextul mai larg ar putea lămuri dezbaterile, în spiritul lui întem.

O altă amplă discuție e întreprinsă de Eugen Todoran, pentru a-l dezvinovăți pe Maiorescu de imputările ce i s-au adus în aprecierile lui critice defavorabile, ca în cazul lui Macedonski, sau al celor prea îngăduitoare, ca în privința lui Bodnărescu. Printre alte nume figurează și acela al lui Vlahuță, astăzi cu totul pe nedrept devalorizat, deși acțiunea lui, de o mare întindere și adîncime, a fost mai mult de natură etică decît estetică. Cu alte cuvinte, dacă autorul poeziei **La icoană** n-a fost un mare poet, el a dominat timpul său ca moralist și pedagog național. V. Voiculescu i-a păstrat un adevărat cult. Lucian Blaga a încercat să-l vadă, cu ocazia primei sale vizite la București. Departe de a fi fost „un detractor deghizat al operei lui Eminescu” (după G. Călinescu), el i-a păstrat un adevărat cult, ridicîndu-se exclusiv împotriva valului de pesimism neorganic, stîrnit de o lectură nemistuită. Luciditatea pînă la capăt a criticii maioreșciene s-a afirmat în recunoașterea lui Coșbuc și aducerea lui în țară, în prețuirea mesajului patriotic al lui Goga, a literaturii lui Sadoveanu și în controversa finală cu Dui-liu Zamfirescu, pe tema valorii artistice a folclorului nostru. Nu e destul?

Fără a putea epuiza toate aspectele densei lucrări a lui Eugen Todoran, ne oprim la aceste considerente, relevînd încă o dată turul de forță analitică și sintetică al excelentului debatter de idei, Eugen Todoran.

Șerban Cioculescu

Dealuri

VOLUMUL „Somnul din somn” de Ana Blandiana se deschide cu următorul poem:

Dealuri, dulci sfere-mpădurite
Ascunse jumătate în pămînt
Ca să se poată bucura și morții
De carnea voastră rotunjită blind,

Poate un mort stă ca și mine-acum,
Ascultă veșnicile cum cură,
Își amintește vechi vieți pe rînd
Și contemplîndu-vă murmură:

Dealuri, dulci sfere-mpădurite
Ascunse jumătate în văzduh
Ca să se poată bucura și viii
De nesfîrșit de blindul vostru duh...

De la „Sara pe deal” nu cred să mai fi citit versuri atît de emoționante despre această dulce și armonioasă unduire a pămîntului românesc.

Geo Bogza

Premiile Uniunii Scriitorilor

Publicistica

DIVERSITATEA fabuloasă — ca a basmelor orientale — prin care ne farmecă **Scrisorile provinciale** poate face mai greu de observat unitatea lor de fond: indiferent despre ce scrie, Ștefan Bănuțescu elogiază implicit scrisul, ca pe o fericită formă de exprimare. Desigur, publicistica în general, prin însuși faptul că există, constituie dovada unui optimism în materie de comunicare, dovada unei încrederi depline, aproape „naturale” în capacitatea cuvîntului de a-l reprezenta pe individ în conștiința semenilor. Însă, de data aceasta, este vorba de mai mult decît atît și anume de o transformare a optimismului, a încrederii într-un mod de a fi al textului, într-un stil.

În primul rînd, în majoritatea acestor „scrisori” de o simplitate rafinată, pe care nu ți le poți închipui decît scrise cu pana, aduse cu diligența și citite la lumina unui sfenic, se desfășoară un ceremonial al povestirii cu nimic mai prejos decît cel sadovenian. Există, fără îndoială, mari deosebiri — cel puțin aceea că la autorul **Hanului Ancuței** întregul ritual aparține unui spațiu al „tineretii fără bătrînețe și vieții fără de moarte”, în timp ce la Ștefan Bănuțescu cultivarea desuetudinii are o indefinibilă tentă parodică, specifică spiritului modern — însă, în esență, „secretul” este același: confesiunea, relatarea, evocarea se transformă, dintr-un act spontan, într-o savantă regie. „Tehnica” de care izează Ștefan Bănuțescu cu predilecție ar putea fi numită a „oglinzilor paralele”. Aproape niciodată o povestire nu apare în forma ei brută, ci este repovestită și rerepovestită, iar aceste filtrări succesive o purifică pînă la transparență. O transparență care are, totuși, umbră, așa cum au cele mai diafane eșarfe.

În al doilea rînd, putem sesiza o bucurie — discretă ca o irizație — de a folosi cuvintele limbii române. Ca și cum abia le-ar descoperi, Ștefan Bănu-

țescu le transcrie cu încîntare, le caligrafiază.

De cu totul altă factură este cartea lui Nicolae Preliceanu — **Dialoguri fără Platon** —, dar o notă comună există: interviurile cuprinse aici demonstrează, la rîndul lor, o încredere senină în posibilitatea comunicării prin cuvînt, încredere identificabilă mai ales în generozitatea cu care sînt adoptate cele mai diferite maniere interrogative pentru a intra, de fiecare dată, pe aceeași „lungime de undă” cu interlocutorul.

Faptul că tînărul autor a reușit să-și configureze această trăsătură distinctivă este cu atît mai demn de menționat cu cît, în ultima vreme, interviul cunoaște — prin Adrian Păunescu, George Arion, Dorin Tudoran, Constantin Coroiu ș.a. — un adevărat reviriment. Nota particulară a convorbirilor lui Nicolae Preliceanu constă, cum spuneam, într-un inteligent mimetism, într-o conștientă contaminare de personalitatea partenerului de discuție. În modul acesta, scriitorul, sau istoricul, sau actorul intervievat reacționează ca și cum ar răspunde **proprilor** lui întrebări, deloc surprins, gata să intre în subiect.

Un exemplu elocvent în acest sens și, în același timp, o reușită a genului poate fi considerată reproducerea unei conversații libere cu Nichita Stănescu, în cursul căreia întrebările și răspunsurile se contopesc, treptat, într-un amplu poem în proză.

Dar autorul, el însuși poet, nu aruncă diplomatica și irezistibila sa provocare doar poezilor. Printre invitații săi la un ceas de iluminat taifas se numără personalități din cele mai diferite domenii ale culturii, astfel încît, în ansamblu, cartea reprezintă o imagine posibilă a spiritului acestei epoci. Autorul ei intervievează, cu disponibilitate și pasiune, contemporaneitatea.

Alex. Ștefănescu

Apariția, în august 1941, a monumentalei lucrări

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE de G. CĂLINESCU

■ ÎN „Scinteia” din 6 octombrie 1977, pag. 4., sub titlul Documente ale conștiinței politice militante a scriitorului român, s-a publicat o convorbire cu subsemnatul despre CUMPANA CUVINTULUI. 1939—1945, o amplă antologie de texte menite a pune în evidență poziția intelectualității românești în perioada celui de-al doilea război mondial. Volumul (în Editura „Eminescu”) se află actualmente în preajma distribuției în librării. Antologia este precedată de o Introducere cuprinzătoare, năzuind să ofere cititorului de astăzi un prilej de a-și îmbogăți încă viziunea asupra acelor ani de evenimente decisive în istoria contemporană, autorul ei încercând a reconstitui și atmosfera vieții noastre culturale, în primul rând literare din acel timp. Ca atare, publicăm paginile consacrate reacțiilor după apariția, în august 1941, a monumentalei Istorie a literaturii române de la origini până în prezent de G. Călinescu, considerând că — oricât de succint — documentarul nostru va contribui la o mai bună înțelegere a realității imediate în complexitatea ei de acum 36 de ani. Nu fără a sublinia că Introducerea a fost încheiată la 1 martie 1977, precum și este ea datată în volum.

ANUL 1941, în a doua lui jumătate, e dominat ca evenimentul cultural cel mai pregnant de apariția monumentalei Istorie a literaturii române de la origini până în prezent a lui G. Călinescu — dominat, din nefericire, în acest „temps du mépris” (ca să reamintim celebra carte antifascistă a lui André Malraux), nu atât de elogiile ce s-ar fi convenit acestei capodopere, ci mai ales de disprețul valorilor, dispreț caracteristic fascismului cultural. De aici și poziția, de furibundă negație, a presei reacționare și direct fasciste față de apariția, în august 1941, a acestei fundamentale lucrări de istorie a culturii noastre considerate în ansamblul surselor ei de creație, de la începuturi până în anul 1940 inclusiv. Dacă în revista „Albatros”, încă din numărul datat 16—25 mai se exprima nerăbdarea pentru a se vedea apărut „fluviul de inteligență și competență a marului critic”, dacă în ziarul „Viața” din 13 iulie, la „Vitrină” se afirma că așteptată carte va fi „senzația” noului sezon literar, dacă în „Curentul literar”, la 19 iulie, Șerban Cioculescu ironiza inversarea anticălinesciană a lui Lecca Morariu, în legătură cu **Viața lui Ion Creangă**, ziarul „Timpul” din 10 august, la pag. 2, la rubrica „Inventar”, este acela care, cel dintâi, anunță apariția **Istoriei literaturii române** a lui G. Călinescu, „cea mai vastă și impunătoare dintre lucrările de specialitate”, — notă succedându-i (în „Viața” din 19 august) cea a lui Dan Petrașincu, afirmând că „de la un anumit nivel în sus”, cartea „e o biruință de prim ordin”.

Dar, de îndată, în presa reacționară și fascistă, atacurile nu întirzie să se dezlănțuie, întinzându-se tot mai mult, în acea perioadă de tipică întunecare a spiritelor. Campania denigratoare (care va continua sub aceeași semnătură: Loyola) e deschisă de „Chemarea vremii” (numărul datat 21 august 1941), cu titlul **O carte în famă: „Istoria literaturii române” de G. Călinescu**. Urmează, la fel de grobian, articolul semnat M. Băișoiu, în „Porunca vremii” (din 24 august 1941), sub titlul: „Istoria literaturii române” sau cartea de scandal a lui G. Călinescu. La acestea, deși un Ion Vinea nu găsește un alt mod de a replica decât ironizând chestiunea, sub titlul **Furtuna din pahar** (în „Evenimentul zilei” din 27 august), chiar o asemenea „intervenție” e comentată, și ea, critic în „Porunca vremii” (din 29 august) de I. P. Frundeni, sub titlul **Cazul Călinescu** — fiind, totodată, implicat și E. Lovinescu, care, în ședința „Sburătorului”, citind foiletonul — precedent — din „Porunca vremii” — ar fi aruncat revoltat ziarul declarând: „E o carte genială, domnii mei!”. În succesiunea acestei dure confruntări cu asprimea vremurilor, avem, în continuare, de notat că opera lui G. Călinescu este atacată cu o violență crescând în intensitate din partea presei de dreapta, în cadrul căreia, pe lângă același Loyola din „Chemarea vremii”, se adaugă un N. G., acesta (într-o succesiune de articole sau note într-un ziar „Unirea”) mergând până acolo încât, dînd friu liber rasismului și șovinismului celui mai degradant, acuză pe G. Călinescu de a fi „unealta spectrului semit” (numărul din 12 sept.), pentru ca mai apoi atacul să fie îndreptat și împotriva profesorului Al. Rosetti, tras... la răspundere pentru editarea unei asemenea cărți, iar răspunsul editorului fiind caracterizat de N.G. (în „Unirea” din 18 sept.) insolentă și complicitate! Aceasta, după ce în „Porunca vremii” (16 sept. 1941), care imputase noii direcții (D. Caracostea) a Editurii Fundațiilor Regale ca insuficientă explicarea dată, se propusese, la modul cel mai grosolan, ca „daunele să fie suportate de Al. Rosetti, iar cartea retrasă de pe piață”, nu și fără întrebarea de ce Societatea Scriitorilor Români nu-l elimină pe G. Călinescu din rândurile ei și de ce nu

e înlăturat și din învățămînt! La nedemnul cortegiu de atacuri se adaugă, apoi, „artileria grea”, adică însuși Ilie Rădulescu, care, în „Porunca vremii” din 20 septembrie, sub titlul **Scandalul G. Călinescu**, calificând cartea „o ofensă” adusă [...] națiunii, sugerează și el îndepărtarea autorului de la catedră, tot în „Porunca vremii” (din 30 sept.), un St. Angelescu cerind confiscarea cărții, campania dreptei prelungindu-se prin aceiași Loyola, N.G., pentru ca în „Curentul” (din 25 dec. 1941) Pamfil Șeicaru, sub titlul **O falsă istorie literară...**, să repudieze și el lucrarea, „uluitoare operă de contrafașere a literaturii naționale” și — bineînțeles — întrebându-se cine răspunde de actul „oficializării” unei asemenea cărți, „în care se manifestă o tendință antinațională!”...

Între timp, în „Curentul literar” (nr. din 13 sept. 1941), în cadrul unei anchete, se publicase și răspunsul lui E. Lovinescu care — dincolo de obiectiile de cu totul altă sursă decît ale detractorilor amintiți — relevind „monumentalitatea” operei lui G. Călinescu, relevă că „pentru întiași dată considerabilul material al întregii literaturii române — privit în valoarea lui estetică și nu culturală, cum au făcut alții — ne este prezentat într-un tot viu articulat, printr-un mare dar de însuflețire ce străbate puterea amănuntelor involburind-o, organizînd-o într-o alcătuire vastă, aerată, fără coltoane și păienjenșuri”. Căci „un spirit latin de o mare claritate prezidează această organizare, în care oamenii cu mai multe cunoștințe istorice decît dînsul s-au pierdut în inextricabilele mărcinșuri ale erudiției pentru erudiție, fără a le fi putut însufleți”. Și aceasta, intrucît autorului „nici una din nuanțele talentului literar nu-i lipsește: facilitatea grațioasă a unui stil fără sforțare, în care se imbină modul liric cu unul științific într-o fuziune perfectă, dînd mereu impresia calității, a sunetului plin și nu găunos, remarcabilul dar de observație, în ordinea morală și fizică, ce-l înclină spre o portretistică colorată, odihnitoare, într-o compoziție prin natura ei abstractă, puterea de amplexune a unei percepții estetice foarte fine cînd nu e împiedicat de demonii interiori, a unei capacități de speculație, de asociație, de mobilitate de idei, pentru care nu ne putem arăta decît admirația — totul redat într-o fluiditate de expresie ce înlătură orice element de constrîngere intelectuală ori de pedantism doctoral”. Dar toate aceste însușiri (cf. textului reluat în volumul **Aqua forte**, Ed. Contemporană, 1942, pag. 274—296) nu indica, totuși, pe G. Călinescu pentru a scrie o **Istorie a literaturii** — conchiudea prestigiosul critic — „din lipsa unei calități și mai esențiale decît toate celelalte, cel puțin în această categorie de activitate: **obiectivitatea**”, deși, recunoștea E. Lovinescu, „orice istorie literară e vulnerabilă sub raportul obiectivității”. În același număr, Vladimir Streinu, el însuși minat de subiectivism, aprecia cartea drept „o lucrare de romancier, foarte dotat, care a reușit să dea moliciunii plastice chiar și celor mai înghețate valori ale culturii noastre, făcîndu-le astfel să primească prezentări surprinzătoare, dar în același timp [...] încărcată de judecăți arbitrar, adesea contradictorii”.

Și Șerban Cioculescu (în „Curentul literar” din 20 sept. 1941), încercase — fără, dealtfel, a marca intenția vreunui răspuns direct la atacurile dreptei, ce se declanșaseră — să discute lucrarea în termeni strict literari, observînd, de pildă, că autorul, „mai puțin istoriograf”, e mai mult „literat, pasionat de culoare și inversunat portretist, ca și scotocitor biografic”, aducîndu-i și obiectiile cunoscute (cf. vol. **Aspecte literare contemporane 1932—1947**, Ed. Minerva, 1972).

REALITATEA e că, în climatul încărcat de atîta reacționarism, de rasism și de șovinism sălbatic, cu o presă apărînd sub presiunea unei politici oficiale profund reacționare, au fost prea puține replici din partea intelectualității democratice la o asemenea avalanșă denigratoare asupra lucrării lui G. Călinescu. Printre primele sint cele din publicații minore, precum „Curier ieșean”, în paginile căruia (nr. 7—9, aug.-oct. 1941), tinerii, pe atunci, Al. Piru și A. Marino, iau poziție față de campania anticălinesciană din „Chemarea vremii”, „Unirea”, „Porunca vremii”, iar apoi la București, în „Albatros” (nr. 8—10, oct.-dec. 1941), Raul Teodorescu și alții ironizează campania dezlănțuită de cercurile de dreapta împotriva **Istoriei literaturii române de la origini** pînă în prezent. Evident cu înfinit mai multă autoritate, vor fi receptate articolele apărute în „Revista Română”, aceasta acordînd o deosebită importanță lucrării lui G. Călinescu, publicînd, în nr. 3—6, prima parte a articolului lui Șerban Cioculescu, iar în numărul următor (dublă) 7—8, nov.-dec. 1941) partea a II-a și sfîrșitul, odată cu articolul lui Mihai Ralea. Dacă cel dintîi, malițios în observații de specialitate, încheia elogiînd acest spirit „de un încîntător labirint sufleteș”, nu fără sublinierea că autorul este el însuși (reluîndu-i expresia) unul din „cei doisprezece oameni fini care formează conștiința estetică a unei epoci”, — cel de-al doilea remarcînd, pe drept, că „vilva stîrnită în jurul cărții d-lui G. Călinescu nu dovedește nici o noblete culturală” și că „în fond acest scandal literar trebuie măsurat numai prin micimea dimensiunilor sale egoiste”, sublinia că „despre Istoria literaturii române trebuie vorbit cu pudoare, cu seriozitate și cu spirit liber”. Apoi, nu și fără o serie de obiectii („criterii eterogene”, „metodologie eclectică”, „spiritul polemic uneori prea acuzat”), Mihai Ralea argumenta despre G. Călinescu că „personalitatea sa, una din cele mai bogate din toată istoria culturii noastre (analogia te duce cu gîndul către Iorga, Hasdeu, Maiorescu, Stere), abundența sa creatoare se lasă greu încadrată în tiparul îngust al mentalității de epocă”. Totodată, Ralea sublinia că „toată vilva celor care-l combat azi pe motive naționale e absurdă, injustă”, pentru a încheia că „Istoria literaturii române e o carte, în sensul larg al cuvîntului, un monument al culturii românești”, monument care „nu poate fi determinat, dar se impune cu o puternică fizionomie proprie”.

Campania dreptei, însă, nu numai continuă (prin Petru P. Ionescu, în „Gîndirea”, nr. 10, dec. 1941), dar se și accentuează, prelungindu-se și în anul următor, cînd, prin Gh. A. Cuza (în „Cetatea Moldovei”, nr. 1 din ian. 1942), N. Roșu (în „Chemarea vremii”, din 9 ian. 1942) și alții, infamiile la adresa cărții și autorului ating paroxismul, N. Roșu (în „Gîndirea” din nov. 1942, iarăși cazul **G. Călinescu**) afirmînd sentențios: „Firească aș fi concluzia că d. G. Călinescu trebuie dat afară din învățămînt!”

SĂ NU se creadă, însă, că prin referirile și citatele de asemenea calibru am epuizat toate grosolăniile și amenințărilor unei campanii furibunde împotriva unei lucrări monumentale și a unui autor care, prin ea, innobila în cel mai înalt grad cultura română în acei ani de restriște și de sălbăticiie a unor spirite, sălbăticiie pe care — în contextul autenticei vieți a intelectualității noastre pe ansamblul ei — n-o putem considera decît ca o simptomatologie excepție: cea a repercusiunilor poliurii fasciste într-un regim de dictatură profund antipopulară, ca expresie a unor vi-

cisitudini de cumplită încercare a destulului românesc. Numai și numai astfel — într-un asemenea climat imund — ne putem explica izbucnirea și revărsarea atîtor ignominii, cele mai multe răbufniri de invidie și inimizități personală, impulsivități de a urla în cor cu lupii. În fond, un spectacol pe cit de murdar, pe atît de grotesc, altminteri profund întristător. Căci strălucita sinteză asupra literaturii române de la origini pînă în anul 1940 era menită tocmai a marca temeinicia în timp și spațiu a unui popor „așa de unitar și de vechi”, popor a cărui „trăsătură diferențială” e demonstrată prin însăși cultura și literatura lui în cele aproape 900 de pagini ce preced capitolul concludiv **Specificul național**, capitol pe cit de pertinent pe atît de polemic cu cei cărora printr-o „sofistică izbitoare” îndrăzneau a afirma că „cultura românească nu e determinată specific încă ci abia pe calea de determinare”, că „nu avem un tip colectiv, comun, de intelectual român”. Dimpotrivă, replica G. Călinescu, „ochiul adînc va distinge stilul propriu”, intrucît „specificitate nu este echivalent cu pitoresc, și o civilizație română cu islicuri și benisuri ar fi doar un muzeu”. Așadar, „specificul nu e un dat care se capătă cu vremea, ca să se poată afirma că abia sîntem «pe calea de determinare», el e un cadru congenital. Și fiindcă nu se capătă, nici nu se pierde”. Cu alte cuvinte: „Nu de la Maurras avea să învețe România sentimentul primordial de nație pe care îl avea explicit Miron Costin. Întrebarea este doar care este nota sa mai subliniată, fiind știut că un organism nu imită niciodată nimic, avînd toate virtuabilitățile în el. Ceea ce pare imitație este doar o sugestie primitivă la timp oportun. Spaima că ne-am putea falsifica trebuie să dispară. Garanția originalității noastre fundamentale stă în factorul etnic”. Ca atare, „Istoria literaturii române nu poate să fie decît o demonstrație a puterii de creație române, cu notele ei specifice, arătarea contribuției naționale la literatura universală”. Aceasta în convingerea că „istoricește sîntem prin substratul nostru traco-gețic, care e esențial, dintre vechile popoare ale Europei. Sîntem niște adevărați autohtoni de o impresionantă vechime. [...] De aceea teoria primitivității noastre trebuie să cadă. Noi nu sîntem primitivi, ei bătrîni”, subliniază Călinescu, în sensul unei bimilenare acumulari și structurări de experiență umană, de unde și adevărul că dacă „popoarele mai noi sînt agitate de dorința a căror realizare e greu să dureze”, „românii cultivă un sănătos scepticism față de orice întreprindere nefolositoare”. Și-au stratificat, adică, prin milenii de experiență, o „filosofie de sus”, sintetizată aforistic în **Glossa eminesciană**: „ce e val, ca valul trece”, argumentarea continuînd cu precizarea: „Dealtele această filosofie e unită cu un simț politic miraculos. Cînd privesc cu oarecare perspectivă ne dăm seama că instinctul nostru a lucrat totdeauna sigur. Numai noi am scăpat de penetrația otomană administrativă, păstrîndu-ne independența. Poporul știe să-și disimuleze reacțiunile sufletești sub o față nepăsătoare, fără a judeca comedia bizantină. În fiecare Român e ascuns un Vlaicu-Vodă”.

Ce afirmare de încredere în organicitatea istoriei naționale putea fi mai puternică și, ca atare, mai încărcată de valențe fundamentale decît asemenea dăltuiți în granitul perenității destinului românesc? Căci, cum prevenea încă în Prefață — desigur nu întîmplător datată **24 ianuarie 1941** — „în aceste timpuri de suferință națională, o astfel de carte nepărtinitoare trebuie să dea oricui încrederea că avem o strălucită literatură, care pe de altă parte, în ciuda efemerelor vicisitudini, se produce pe teritoriul României [...], una și indivizibilă, slujînd drept cea mai clară hartă a poporului român”.

George Ivașcu

*) Pentru bibliografia de ansamblu a chestiunii, v. I. Bălu, **G. Călinescu, Bibliografie**, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, pag. : 482—493.

Calendar

● 26.XI.1970 — a murit Vladimir Strelnu (n. 1902)
● 26.XI.1893 — s-a născut Vasile Gherasim (n. 1933)
● 26.XI.1896 — s-a născut Dumitru Murărașu
● 26.XI.1901 — s-a născut Mihail Drumeș
● 26.XI.1910 — s-a născut Csehl Gyula (n. 1977)
● 26.XI.1929 — s-a născut Ion Vlad
● 27.XI.1764 — s-a născut Naum Rimniceanu (m. 1839)
● 27.XI.1818 — s-a născut Aron Pumnul (m. 1866)
● 27.XI.1884 — s-a născut Vasile Volculescu (m. 1963)
● 27.XI.1885 — s-a născut Liviu Rebreanu (m. 1944)
● 27.XI.1908 — s-a născut Mircea Grigorescu (m. 1976)
● 27.XI.1920 — a murit Alexandru Macedonski (n. 1854)
● 27.XI.1924 — s-a născut Nina Cassian
● 27.XI.1939 — s-a născut Nicolae Manolescu

● 27/28.XI.1940 — a fost ucis Nicolae Iorga (n. 1871)
● 28.XI.1874 — s-a născut Jean Bart (m. 1933)
● 28.XI.1919 — s-a născut Cornel Regman
● 28.XI.1941 — s-a născut Eugen Negrici
● 28.XI.1973 — a murit Martha Bibescu (n. 1889)
● 29.XI.1852 — a murit Nicolae Bălcescu (n. 1819)
● 29.XI.1880 — s-a născut N. D. Cocea (m. 1949)
● 29.XI.1922 — s-a născut Dumitru Mazilu
● 29.XI.1971 — a murit Dimitrie Stelaru (n. 1917)
● 30.XI.1872 — s-a născut A. Steuerman-Rodion (m. 1918)
● 30.XI.1874 — s-a născut Paul Zarifopol (m. 1934)
● 30.XI.1934 — a murit Cincinat Pavelescu (n. 1872)
● Decembrie 1933 — a apărut numărul unic al revistei „Viața imediată”, director Geo Bogza
● 1.XII.1889 — s-a născut A. Dominic (m. 1942)
● 1.XII.1892 — s-a născut Cezar Petrescu (m. 1961)

■ PRIN Cartea Regilor, Florin Mugur a pătruns în plin tărîm al autenticei poezii — impresie confirmată de următoarele volume și, cu osebire, de cel mai nou sosit: **Piatra palidă**. Florin Mugur și-a constituit și consolidat un uni-

vers poetic foarte propriu și delimitat bine, cu atmosfera lui inconfundabilă, cu problematica și cu motivele sale, cu eroii lui simbolici și reali, până și cu ticurile creatorilor de lumi poetice. Ca și în acel basm al handicapaților, **Alteța regală**, de Thomas Mann (nu e nici o influență literară la Fl. Mugur), reiese că o anume slăbiciune produce o anume forță, că, altfel zicînd, o anume mîndrie a spiritului și o anume îndirjire a inspirației pot avea drept corolar, dacă nu drept cauză, tristețea cărnii, sovăiala mîinii și tremurul nedecisului suflet (anima, nu animus). Din expunerea crudă a inadecvării și autoderiziune țîșnește înalt și pur — compensație — mîndria verbului și harul stării de poezie ce constituie, ambele, valoare, energie și, în definitiv, redutabilă forță. Fiindcă forța Poetului stă în vulnerabilitatea sa proximală și aparentă. Tărîmul lui Florin Mugur este acela al tremurului în contingent, al inadecvării trist hilare, al microagitației dureroase — minusuri comportamentale ce se înscriu în cerul poeziei, — printre tomuri grele, negre și definitive, — ca Valoare. Nu e aceasta și povestea lui Don Quijote?, a unui Don Quijote atacat de Morile de vînt?

Cine este Prințul? Cine să fie? Poetul — care e arici și miel și hoț de lapte și hoț de mere și regele Ioan și, uneori, chiar poetul. Poate că se deghizează atîta din precauție, fiindcă se teme de Morile de vînt belicoase și înspăimîntătoare. Pentru a scăpa de atari primejdii, prințul se cocoată într-un punct fericit. Chiar de nu va dura, el stă acolo, în punctul fericit,

lîngă soarele blond (pag. 7). Fiziologia prințului e simplă: el are oasele goale, ca ale păsărilor, — pentru zbor —, e ca o traistă plină de fluiește, e ușor ca zborul cenușei albastre sau ca izbitura unui fluture (pag. 29). Are hainele mototolite și e un bătrîn ce fură laptele; oricine-l poate întreba: din ce trăiește, ce mîncă? E o întrebare pe care oricine o poate pune unui poet. Și încă, mai și tremură, fură tremurînd. Pe seară îl prind. Dar ce să-i facă? E tirziu, e prea bătrîn, alunecă înspre pămînt, se stinge (pag. 22). Bătrînul fură însă și mere (pag. 48). Lapte și mere — hrana simbolică a poeziei (s-a renunțat, deci, la miere?). Ca să fie mai sigur, bietul prinț se deghizează în arici (pag. 33). Bătrînul arici, strîns în sine, cu țepii în afară, defensiv, stă, plin de paie și învelit în jurnale, la etajul trei, pe o treaptă, deoarece și-a uitat în viziună umbrela, cheile apartamentului și meprobamatele.

Dar și-a uitat el cheile sau simulează doar, ca s-o înduplece pe stăpîna apartamentului? Poetii și copiii sînt vicleni. Fapt e că lată-l acum, sunînd, deghizat în miel: „Cine-i / acolo? / Poate fi și mielul” (pag. 65). Mielul de sacrificiu cu sînge greoi, cu blindețea neglijabilă: „Cine să fie — mielul, catastrofa”. Deriziunea de sine e teribilă, poetul e cel ce aduce, alțiua, frumusețea — o lungană surizătoare — retrăgîndu-se apoi discret și amărît (pag. 43). Sînt travestiurile simbolice ale Poetului, deghizările sale sarcastic umile, dar costumul său preferat e acela al prințului. Nu orice prinț — desigur — ci prăpăditul de prinț Ioan, fratele cărbunilor ce vijiiie căzînd printre stele, negri de furie (pag. 59), bătrînul Ioan căruia fata palidă îi spune mori, vîrsta de argint s-a stins, victoriile de mult sînt duse (pag. 62) — dar lungana pală e naivă: victoriile abia acum încep. Desigur, textul trebuie citit în plan simbolic. Da, hlamida lui Ioan o împrumută, cel mai ades, poetul, Ioan care e: „Un fel de fantomă a fugii / un fel de formă a popasului / ca sufletul continuînd să fugă / un fel de suspin al ferilității — / cineva care se oprește

totuși / și-și șterge fața de sînge”. (pag. 141). Prințul Ioan, înșfîșit, care pierzînd efemerul sfîrșește prin a clama bucuria. Din atîtea travestiuri și metamorfoze țîșnește, glorioasă, demna mîndrie a Poetului: „Eu m-am născut într-un cerc sfînt / cartea mea neagră / e plină de morțile regilor, — / și nu cu moartea pot fi speriat. // Îmi spargeți numele? / Din numele meu spart / curge leneșă / lîna de aur”. (pag. 145).

I se-nîmplă rareori poetului să se deghizeze în Poet; acuzat — pe nedrept! — de a fi ironic, el, tocmai el care, nimerit din greșeală la o nuntă calcă, pe trena-l albă, mireasa (pag. 49). După atîtea mirabile metamorfoze n-ar mai fi fost nevoie ca prințul să scoată din joben atîția fluturi și atîtea fete galbene: ticuri. E ușor de observat că universul poetic al lui Florin Mugur e situat pe tărîm de basm și cartea ar fi lizibilă, toată, și în această cheie Bătrînul hoț de lapte e un pitic redutabil, defensivul arici este Cineștie-Cine pus în calea lui Făt-Frumos spre a-l încerca, Făt-Frumos însuși luînd înfățișarea Mielului; și nu este el, Făt-Frumos, marele călător, rătăcitorul prinț Ioan sau Bălcescu în Italia? Atmosfera însăși este, adesea, de basm și, uneori, poetul însuși are viclenia înțeleaptă a băsnitorului. Dar asta e altă poveste. Vom întîlni deseori în **Piatra palidă** starea de tremur. Să fie ceea ce Pascal numea „la crainte et le tremblement”? Mai de grabă o mirare de a fi în lume. Ar fi multe de spus. Teribil e sarcasmul de sine: „s-au cam terminat / niște lucruri / domnule F. M. // Mina voastră / trăgîndu-se ca un rac / din mînușa de lemn a bătrîneții” (pag. 75). Exemplele de autogrotesc sînt numeroase și tăioase, dar e un vers dramatic ce explică totul: „Plină de sînge-i fața ironiei” (pag. 133). Vulnerabilitatea poetului este, însă, numai un aspect al adevărului, celălalt e îndirjirea: „Nu ne ia locul / sintem regele Ioan — / nu ne ia nimeni locul, încă nu” (pag. 76). Superbie uneori infantilă — poetul e cel ce aude pocnetele din soare: „și ce-mi mai poți face” (pag. 89). E o în-

dirjire permanentă, nespectaculoasă dar impresionantă prin forța ei irepresibilă: „zboară urît / dacă nu poți altfel / zboară penibil / zboară / de parc-ai merge” (pag. 94). Fortăreața prințului e zidită din cărți, vechi tomuri negre. Cartea e semnul august al faptului că el este Alesul: „Trece prințul, corifeul / corului înalt de șoapte — / trece lent, cu cartea-n brațe. / Capul său august e-o urnă / cu cenușă de argint” (pag. 139). Cartea e semnul puterii poetului: „Strig bucurie — / e cerul meu înalt / negru ca biblia” (pag. 145). Imperiul său e lumea hîrtiei scrise: „Pe-un mare / vaiet de hîrtii trăim” (pag. 152). Bătrîn hoț de mere, arici plin cu paie, poate... Dar poetul este, pînă la urmă, și de fapt încă de la început, Alesul: „Trece prințul trist cu cartea / Fluturii se pun pe pagini” (pag. 153). Versul devine grav, august: „Amant al cărților, acoperit de praf / plec din arhiva îngerilor seara...” (pag. 159). Costumul de prinț nu mai e o deghizare, ci însăși hlamida poetului și metamorfozele au fost necesare tocmai spre a se ajunge la maxima lui potențare. Izbăvirea prin scris a celui Ales.

Coeziunea interioară a universului poetic e semnul valorii. Poezia lui Florin Mugur impresionează puternic prin autenticitatea ei trăire, prin mirarea de a fi în lume, prin tenacitatea și temeritatea spiritului capabil să reziste degradărilor, prin gravitatea ei interioară și, aș zice, prin sentimentul de necesitate pe care-l degază marea majoritate a versurilor. Există în **Piatra palidă** cel puțin patrusprezece poeme majore, antologice, în sensul că ele pot face parte durabil dintr-o exigentă antologie a poeziei noastre contemporane: **Crinul, Ariciul, Moartea la Veneția, Amănunt, Poem de dragoste, Unde, Vechea baladă, Fără tine, Episod, Dansul cu cartea, Antistrofe, Hotel, Prințul, Tipar**. Îndeosebi despre **Crinul, Dansul cu cartea și Tipar**, aceste zguduitoare metamorfoze, mi-ar plăcea să vorbesc mai pe larg.

Paul Georgescu

Premiile Uniunii Scriitorilor

Cunoaștere și prețuire

■ UNA din caracteristicile vieții literare din România socialistă este faptul că an de an printre premiații Uniunii Scriitorilor li găsești — alături de confrății români — și pe scriitorii naționalităților conlocuitoare.

Firește, oricît ar fi de obiective și de circumspecțe juriile, nu premiile literare determină ierarhia valorii estetice reale a literaturii. Altul este rolul premiilor: acela de a atrage atenția asupra operelor de seamă și implicit asupra fenomenelor grăitoare din literatură. În cazul premiilor acordate scriitorilor ce reprezintă literaturile ale naționalităților conlocuitoare, se depistează, de asemenea, numeroase momente semnificative și caracteristice.

Unul din ele constă fără îndoială în faptul că anii din urmă sînt martorii tot mai îmbelșugate și policrome dezvoltări a literaturilor ucraineană și sîrbă din România, în lansajul lor paralel cu literatura maghiară și germană de la noi, continuatoare ale unor mari tradiții. Pildă și dovadă întru afirmația noastră: volumul de studii pe care profesorul universitar Mirko Jivcovič le consacră istoricului legăturilor literare-culturale româno-sirbe, carte de un larg răsădit local și internațional — precum și întiul roman al tinărului scriitor ucrainean Ivan Covaci.

Alt fenomen evident și promițător este evoluția și împlinirea artistică a generației scriitorilor tineri. Majoritatea premiaților n-a atins încă vîrsta de 40 de ani, dar se poate prevala de realizări considerabile, demne de a fi relevate chiar în cadrul unui an literar bogat și rodnic. Deși aparținînd generației tinere a literaturii maghiare, respectiv germane din România, poetul, prozatorul și traducătorul Király László, nuvelistul Vári Attila sau poetul liric Franz Hodjak au cucerit demult prețuirea cititorilor și a criticii. Király László a publicat pînă acum patru cărți de poezie, un volum de nuvele și un roman pasionant în modernitatea sa (tradus și în limba română), oferînd, printre altele, și o excelentă traducere maghiară a volumului **Hanibal** de Eugen Jebeleanu. Nuvelele și schițele lui Vári Attila — scrieri de o optică specifică, im-

plind realitatea cu fantasticul — constituie o nuanță atrăgătoare și plină de originalitate în literatura maghiară din România. (De curînd, scrierile sale au căpătat acces și la cititorii români, datorită volumului intitulat **Pian la licitație**.) Lirica lui Franz Hodjak se evidențiază prin sensibilitate ideatică, receptivitate, intonație meditativă și simț al responsabilității etice.

În sfîrșit, dar nu în ultim rînd, merită atenția faptul că printre cărțile premiate este prezent un mare număr de volume de eseistică. Pe lîngă excelentul volum de eseuri semnat de Rácz Gyözö sub titlul **A livalol a metafizikail (De la lirică la metafizică)**, printre premiații aflați la prima carte găsim tot un nume de eseist: Molnár Gusztáv. Scrierile lui Rácz Gyözö exemplifică rodnicia, ba chiar caracterul indispensabil al fundamentării și modulului de abordare teoretic-filosofic în cercetarea fenomenelor spirituale-artistice. În eseurile sale estetice-critice, autorul generalizează problemele survenite în practica literară-artistică, duce mai departe firul raționamentelor posibile asupra lor, și aduce pe prim plan aspectele și corelațiile filosofice-etice în analiza operelor și fenomenelor — expunîndu-și ideile cu o excepțională erudiție și putere de convicțiune. Molnár Gusztáv este reprezentantul unei foarte promițătoare tinere generații de esești, care — după cum ne-o sugerează și titlul volumului premiat: **Az elmélet Rűszöbén (În pragul teoriei)** — își asumă abordarea problemelor teoretice ale evoluției conștiinței, pe baza unor criterii originale, îndrăznețe, și a unor largi corelații, cu multă receptivitate față de curentele noi, moderne, ale gîndirii teoretice.

Premiul decernat lui Reimar Alfred Ungar, pentru tîlmăcirea germană a versurilor lui Tudor Arghezi, exprimă adevărul că traducerea beletristică, privită ca un schimb de valori spirituale, este pentru scriitorii naționalităților conlocuitoare un important și prestigios domeniu de activitate.

Gálfalvi Zsolt

„Biblioteca fantastică”

■ BIBLIOTECA FANTASTICĂ este în primul rînd un roman despre cărțile copilăriei, un omagiu adus acestora. Tristețea care învaluaie textul ca un abur ușor se justifică, așadar, prin sentimentul nostalgic. Ne putem aduce aminte de lupul din poveste cu aceeași emoție cu care Creanță o evocă pe „mătușa Mărioara”. De vreme ce personajele din cărți rămîn în memoria noastră tot atît de vii ca ființele adevărate, e firesc ca un scriitor să le evoce cu nostalgie. Ceea ce și face Sonia Larian în atît de frumoasa ei carte despre animalele din cărți, despre acele animale, lupi, vulpi, șoareci, maimuțe pe care le cunoaștem cu toții, dar și despre altele, inventate, cum ar fi uluitoarea Bufniță-Papagal, aureolate toate cu nimbul celebrității de către autori de pe toate meleagurile și din toate timpurile...

Sonia Larian nu dorește, numai, să le aducă încă o dată în scenă, să le cheme la rampă pe toate aceste ființe care au populat cărțile copilăriei noastre. Cu ajutorul lor ea scrie de fapt o nouă poveste! Pentru că, ne spune autoarea, în subtext, imaginația este inepuizabilă! Puterea de a născoci a omului este fără limite și oricînd o altă poveste poate să se nască din nou! Cartea relevă, așadar, o mare încredere în literatură, în resursele ne-nămărate ale acesteia.

Cartea Soniei Larian este, desigur, un roman în care personajele din fabule și din povești „se complică” pe măsura cerințelor impuse de gen. Dacă în formele primitive ale epicului trăsăturile psihologice ale eroilor au un caracter pur funcțional — lupul din **Scufița roșie** este șiret și rău — într-un roman, în mod obligatoriu, ele trebuie să primească un sur-

plus de complexitate. Ceea ce se și întîmplă în romanul Soniei Larian. Lupul se transformă, ca să spunem așa, într-un „complicat” personaj de roman.

Serata de la Vulpe aduce și ea secvențe specifice de roman. Animalele pâlăvrăgesc între ele, conversația lor este cînd snoabă, cînd urmează atît de cunoscutele meandre ale birfelii din „Inalta societate”. Dacă n-ai fi atent la „cine vorbește” ai putea crede chiar că te afli în saloanele Anei Pavlovna, „confidenta bine cunoscută a împărătesei Maria Feodorovna!”... De altfel însăși Vulpea dă dovadă de ambiții și veleități mondene, fiind în același timp o maestră în arta colportării. Prozatoarea se amuză și se vede că-i place teribil să-și pună personajele să reacționeze altfel decît în fabula sau în povestea din care vin, să se comporte ca niște autentice figuri de roman. Trecînd din lumea „simplă” a fabulei în cea mult mai complexă a romanului, personajele suferă așadar o fi-rească metamorfoză. Acest proces de emancipare este urmărit cu subtilitate de Sonia Larian. De fapt „unghiul de vedere” este cel al cititorului de romane care îndreaptă spre lumea fabulelor și a poveștilor „de odinioară” o privire nu numai nostalgică dar și ironică. Romanul, ca gen, nu-i sînt străine însă clișeele de tot felul; intrînd pe poarta largă a acestuia, „eroii” Soniei Larian aduc cu ei farmecul naiv al unei lumi „ce credea în basme”; odată cu vulpile, urșii, șoarecii și bursucii, un val de aer proaspăt pătrunde în lumea atît de definitiv așezată a întîmplărilor ce alcătuiesc romanul. Generos, deschis oricărui sugestii, el e gata să colaboreze cu lumea basmului sau a fabulei. Proza Soniei Larian, din **Biblioteca fantastică**, s-a născut, de fapt, dintr-o astfel de „colaborare”: O proză plină de vervă și poezie, tandră și ironică despre copilăria noastră.

Sorin Titel

Rigoare și plasticitate

INTÎMPLAREA a urzit ca toate premiile pentru proză pe anul 1976 să revină unor scriitori originari din cîmpia munteană: Fănuș Neagu, Constantin Toiu, Paul Georgescu (de altfel ca și Ștefan Bănuțescu, ale cărui Scriori provinciale au dobîndit unul din premiile pentru publicistică). Situndu-l pe hartă ne putem închipui o figură geometrică a cărei latură din sud trece prin inima Bărăganului și al cărei vîrf dinspre nord-est atinge Dunărea în dreptul Brăilei.

E. Lovinescu numise Moldova de sus placenta literaturii române, impresionat de mulțimea scriitorilor importanți pe care i-au lăsat, la intervale nu prea mari, acele meleaguri, el însuși fiind unul din trei ei.

De ar fi numai numele amintite, — dar mai sînt încă altele — și tot s-ar putea susține că o erupție de mari talente epice s-a petrecut în ultimele decenii în cîmpia munteană. Există în geografia culturală a unui popor asemenea ținuturi parcă predestinate să rodească literar și ar fi să ne pierdem în speculație inutilă căutînd explicația în factori așazicînd obiectivi. Cu atît mai mult în împrejurarea cînd asemenea vetre placentare, spre a relua expresia lui Lovinescu, nu s-au bucurat de o viață culturală dusă în cadru insti-

tuționalizat (universități, academii etc.), ba n-au avut nici măcar o tradiție minimă, în stare să joace un cit de mic rol formativ și incurajator. Știm ce erau Fălțiceni de odinioară. Știm ce era Bărăganul cu micile țiguri ce somnolau trei sferturi din an spre a se trezi, în sezonul propice, doar la agitația exclusivă a comerțului cu grîne.

Ne apare deci profund misterioasă capacitatea unor asemenea ținuturi de a furniza scrisului o profuziune de mari talente, privegheate în manifestarea lor parcă de un geniu al locurilor, ocrotitor. E poate, totuși, un efect de compensare: trăirea molcomă și anodină de la suprafața vieții își destăinuie ceea ce are consistent și durabil în reprezentări artistice, proiecție sublimată și recuperatoare a unor experiențe omenești ce definesc o spiritualitate și un stil de existență.

Revenind la prozatorii noștri premiați, este cazul să arătăm că dincolo de tot ce li deosebește, ca univers de probleme și viziune literară, ceva li și apropie, și anume ceva care nu li se pare fără legătură cu faptul provenienței tuturor din spațiile, calme și clare, ale cîmpiei muntenești. Este vorba de plasticitatea limbii, asociată cu un rigori extrem în construcție ca expresie a percepției lucide, scrupulos exacte, a înfățișărilor realului.

Toți scriu cu multă culoare, cu bogăție de imagini, însă rareori cu risipă, fiindcă instinctul plastic nu-l covârșește pe acela al măsurii.

ÎN APARENȚĂ lucrurile stau altfel la FĂNUȘ NEAGU, dar numai în aparență. Imagist abundent desigur, evocînd o umanitate de temperament vulcanic și dezlănțuirii pasionale, el dă senzația revărsării peste orice îndiguire, dar cine citește atent va sesiza că toată desfășurarea e construită cu minuție, urmărită în toate elementele, menținută sub supraveghere de conștiința unui scriitor est. Textele sale, de un aspect atît de spontan, aduc iluzia torențialității dar sînt în fond elaborate cu nespusa migală, ceea ce și explică relativ restrînsa productivitate a prozatorului. Cine l-a apropiat de Teodoreanu a greșit fundamental, fiindcă stilul înflorit al aceluia era efectul lipsei de frînă, pe cînd dincoace excesivitatea nu e a stilului cît a lumii pe care proza lui Fănuș Neagu o însuflețește. Trimiterea la Matel Caragiale, făcută în comentariile despre *Frumoși nebuni ai marilor orașe*, este, cel puțin în planul acesta, cu mult mai îndreptățită, scriitorul aparținînd într-adevăr categoriei stilisților elaborați.

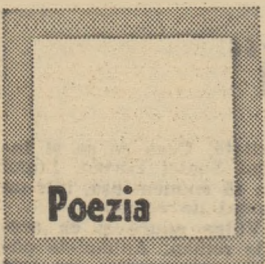
LA CONSTANTIN ȚOIU expresivitatea stilistică e de altă factură: precizie, perfecție pliere pe idee, sugerarea unei tainice energii comprimate însuflețind dinlăuntru întregul text. Puternicul roman *Galeria cu vîșă sălbatică* este și el o scriere îndelung meditată, structurată armonios în jurul unor centri de tensiune conflictuală. Sacrificiu pentru adevăr sau acceptare comodă a erorii, acțiune sau resemnare, încredere în biruința rațiunii ori capitulare înaintea ofensivel irationalului, iată, rezumînd destul de brutal, cițiva dintre termenii care hrănesc problematica romanului, nedizolvați în abstracții fiindcă formează substanța vie a unor drame umane. Eseul e convertit în narațiune, epicală și corporalitate noțiunilor în această carte care valorifică fericit însușiri multiple: proză de idei dar și de evocare, de creație, fiindcă pune în miș-

care o lume, profilează destine, reface un cadru de viață. Marele oraș, Bucureștii de acum două decenii, revine în ipostaze caracteristice, iar în vecinătate Cîmpia, prezentă tutelară mereu resimțită, respirînd arzător, trimițînd reflexe de foc spre Metropola.

PAUL GEORGESCU în *Doctorul Poenaru*, dar și, mai de mult, în *Virstele tinereții*, ne duce în chiar inima cîmpiei muntene, în țigurile pătopite de soare, vara, sau iarna trolenite uriaș sub nămeți apocaliptice. Doctorul Poenaru al său practică într-o astfel de așezare un apostolat pentru care cel mai redutabil adversar este prostia, indolența neghioabă, starea de inerție. Eroul e din speța „furioșilor”, spune tuturor în față adevărurile cele mai neconvenabile, nedispus să cedeze și mai ales rezistînd tentațiilor adaptării la context, care ar fi echivalat, își dă seama, cu sinuciderea morală. Bruschează obișnuințe, ridiculizează deprinderi îndătinate, cultivă un activism care sperie și pune pe gînduri, de la o vreme, prin faptul că nu demobilizează cu nici un chip. Prozatorul asociază puterii evocatoare spiritul sarcastic și dă o imagine a realului irizată de ironie. Nimic nu este cruțat: eroul însuși, natura (mai bine zis, o anumită prezentare literară a naturii) sînt prilej de reflecție ironică în cuprinsul unui text de extraordinară vivacitate: „...înainta iar în vidul negru al cîmpiei prin care zuruia Crivățul... Tresări: pe stînga, un pic de copaci negri; privi atent: cîmțitul. Copacii se-ndoiau, crengile trosneau în stilul romantismului macabros. Surise fără zîmbet: deci aici au să mă-ngroape. Ei, pîn-atunci... — și porni iar în marș forțat.”

Aș încheia spunînd că recentele premii pentru proză desigur că omagiază pe fiecare dintre cei trei ca prezentă literară individualizată; dar, într-un fel, și cîmpia munteană, generatoare neistovită de talente epice.

G. Dimisianu

Modalități lirice

NU SÎNT surprinzătoare premiile acordate de juriul Uniunii Scriitorilor volumelor semnate în 1976 de Mircea Dinescu, Petre Stoica și Ion Horea. Alături de alte citate neintrate în discuție din pricina regulamentului, ele fac parte din seria celor mai interesante cărți ale anului, au fost întimpinate cu elogi de critică și au constituit subiectul unor articole de analiză în presa literară. Într-un fel cronicile literare ce le-au fost dedicate în mai toate revistele noastre au pregătit și au impus premiile de azi. N-am să fac lista recenziilor, cronicilor și articolelor scrise după apariția acestor volume pentru că spațiul nu-mi îngăduie, dar ea ar fi edificatoare pentru modul în care critica a acționat în selectarea și în comentarea lor. Ceea ce mi se pare semnificativ în alegerea acestor trei volume este că, de data aceasta, ele au și un caracter reprezentativ nu numai pentru nivelul general al liricii actuale, dar și pentru trei modalități oarecum dominante

de a concepe poezia, afirmate în configurația recentă a literaturii noastre, cu legături în tradiția poeziei românești.

■ **POEZIA** lui Mircea Dinescu este o poezie de manifest tineresc, nervoasă, sfidătoare, de seducătoare spontaneitate, întîmpinînd cu sarcasm platitudinile și locurile comune, o poezie care se concentrează tematic în jurul unei meditații de juvenilită gravitate asupra condiției poetului în lumea contemporană. Verva polemică, incandescența metaforelor, energia discursului liric au fost remarcate deja. De la volumul de debut *Invocație nimănu*, prin *Elegii de cînd eram mîtină* la *Proprietarul de poduri* poezia lui Mircea Dinescu a evoluat organic, menținîndu-și originalitatea și forța, accentuîndu-se cu timpul angajarea ei socială și morală, așa cum observă Mircea Iorgulescu în cronica pe care o făcea ultimului volum. Numeroase din versurile sale fac apel la conservarea valorilor spirituale, la refuzul conformismelor, la

rezistență în fața unei civilizații sterilizante, elogiază existența naturală, echilibrată, vitalitatea nesofisticată. „Eu sînt băiatul de treabă / pe care-l zăriți de obicei în tramvaie / cu o piine sub braț ca un aparat de fotografiat. / Develoind miezul — pilcul vrăbiilor s-ar stînge / de boala contagioasă a indiferenței / din coaja fructelor am extrage petrolul divin / din sentimente cauciuc pentru cisme / (numai frumusețea femeii e-un combustibil prea volatil). / Drept recompensă aud noaptea gingurînd / porumbelii țevilor de apă / electricitatea azvîrlindu-și jupoanele / peste civilizația furnicilor vorbitoare. / Fandosită tristețe — iată-ți chioria: / vine vremea cînd mă cred dinamită / și ies la marginea orașului / să explodez fericit”. Această lirică vibrantă, sarcastică, agitată urmează un filon fertil al poeziei românești, ai cărei reprezentanți nu trebuie să-i mai evoc. căci sînt prezenți încă de la începutul secolului trecut în conștiința noastră artistică. De la Grigore Alexandrescu la Adrian Păunescu ea constituie o prezență activă în viața socială.

■ ÎN *Măslinul lui Platon*, Ion Horea își reconfirmă sobrietatea lumii poetice, plasticitatea limbajului și mai ales profunda înclinație spre reflexivitatea morală și spre confesiunea unor sănătoase neliniști existențiale. Poetul cîntă cu precădere, cum spune Lucian Raicu în cronica sa, „sentimentul apartenenței la un spațiu originar, același în esență cu cel revendicat de înaintașii săi. de marile sale modele sufletești și literare, Goga și Blaga, Voiculescu și Pillat”. Este, deci, vorba din nou de o poezie cu adînci rădăcini în tradiția noastră lirică — poezia trăsăturilor spirituale ale spațiului românesc, a blîndeții și căldurii peisajului românesc, evocate progra-

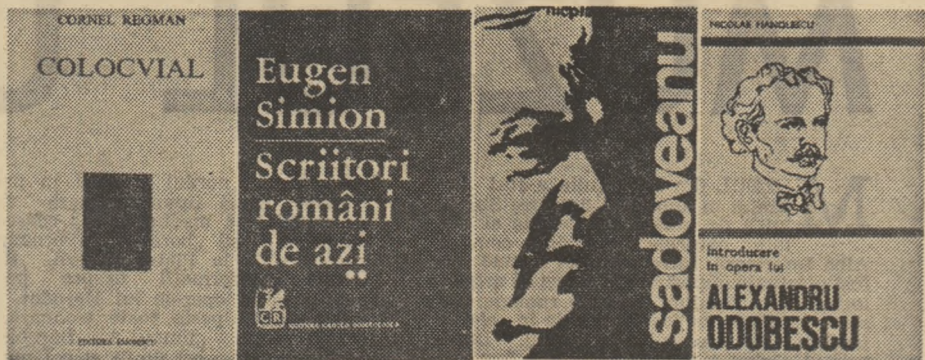
matic cu o rafinată simplitate și o stranie melancolie robustă: „Și mă-ntorc la ce sînt. / La lumina de țară, / Să mă rog la pămînt / De din zori pînă-n seară. // Al iubirilor sînt, / Și-al durerii, cînd vine / Să aștearnă-n pămînt / Un culcuș pentru mine. // Un salcîm de-o mai fi, / Într-o zi să-nflorească, / Ori sub stelele mii, / O cîntare cerească...”. Descriptivismul nuanțat, fremătînd de sinceritatea extaziată a poetului, se completează în acest volum cu o contemplație transfigurată a peisajului elenic care sugerează puternic o sferă abstractă a valorilor etice.

■ **CEL** de-al treilea poet premiat, Petre Stoica, aparține unei alte dimensiuni a poeziei românești, cea ilustrată de B. Fundoianu, Demostene Botez și Adrian Maniu, poezia perisabilității lente a lumii și a melancolicei evaluări a universului pierdut, poezia reveriilor sentimentale și ironice, a decorului domestic candid și a provinciei tandre și triste. Se remarcă într-o cronică la volumul *Iepuri și anotimpuri* purificarea formală a lirismului lui Petre Stoica, apariția în cadrul acestui volum a unei lapidarității a discursului care înlocuiește caligrafiile voluptuoase din *Arheologie blîndă*, *Caseta cu șerpi* sau *Melancolia inocente*, și schimbarea centrului de greutate al poemelor de pe emoție pe „ideea-etică”. El își propune să scrie „poeme simple ca degetele murdare de pămînt”, „despre valoarea unui ac de cusut”, „despre justificata foame a vulpii”, „despre iepuri și anotimpuri”, respingînd „poemele care să permită speculații absurde”, „poeme cu arome de biscuiți”. Poet cu un univers metaforic foarte personal, Petre Stoica aduce în acest volum note grave care impun o nouă imagine a celui ce a evocat suav „sufletul obiectelor”, „vechiul album de fotografii”, bucătăria și aromele ei „metafizice”, spectacolele zilnice și sentimentele esențiale ale interiorului uman, imaginea unui „martor încordat, atent, neliniștit”, după cum se expunea cronicarul, un poet solicitat de istorie, de peisajul social, încercînd să scrie „în așa fel încît poezia sa să fie pusă sub semnul întrebării”.

Dana Dumitriu

Critica

Trei stiluri critice

IZOLATE în stricta lor individualitate, cărțile premiate sînt — prin însuși faptul premierii lor — ne-comparabile. Cum să compari între ele, de pildă, trei cărți de critică literară socotite excepționale, odată ce excepționalul nu este o categorie, ci — dimpotrivă — ceea ce evadează din orice categorie? Singura șansă de a eluda un asemenea paradox este aceea de a le considera, nu în sine, ci ca expresii particulare ale unui substrat mai general, acela de scriitură critică, de a vedea în ele tot atîtea stiluri critice. În această perspectivă, stilul are o accepție destul de generală: este pecetea personală a unei mișcări a spiritului, cu toate implicările ei practice, adică suma elementelor spirituale și materiale care definesc un demers literar, în speță critic. Cărțile, ca atare, sînt astfel despuite de individualitatea lor, privite ca simple dovezi ale personalității scriitoricești, realitate ultimă care, condiționîndu-le, se depune și se expune în ele, asemenea unui sens superior. Contradicțiile lăuntrice ale unei cărți, ca și diferențele ce se manifestă de la o carte la alta, pot să capete astfel o altă interpretare: ele sînt citite nu ca minus-uri ale operelor respective, ci ca măsură a complexității spirituale a autorului.

N-AM NICI o îndoielă: *Colocvial* (Eminescu, 1976) nu este cea mai bună carte de critică a lui Cornel Regman; dar, ca exponat al personalității lui critice, este volumul care-l divulgă cel mai bine, opera care ne oferă o idee aproape completă despre posibilitățile sale. Mai întîi, *cronicarul* Regman este prezent aici, cu acele calități ale scrisului său, pe care nu puțin le considerăm ca defecte: luciditatea necruțătoare, ironia și sarcasmul, umorul ce rămîne adesea la stadiul de calambur, aplicația analitică împinsă pînă la „chițibușerie”, sfătoșenia și limbajul colorat, malicia benignă a „demascării” și formularea tăioasă a judecății de apreciere. Acest cronicar și-a făcut un adevărat „program” din practicarea „criticii lucrătoare” (formula îi aparține), în opoziție cu critica „festivă”, aceea a susținerii de grup sau a tîmberilor reciproce; „program” care poate fi observat, deopotrivă, în activitatea cronicarului, ca și în aceea — la fel de tranșantă — a polemistului. Punctul comun al acestor două ineditniciri ale lui Cornel Regman se află în situația înlăuntrul operei pe care pornește s-o discute, și constituie un principiu mascat al criticii sale la obiect: criticul distinge

aproape de fiecare dată între un proiect conștient al autorului (manifestat fie în alcătuirea unei antologii personale — cazul lui Geo Dumitrescu, fie în „programul literar” al unui roman — cazurile lui Augustin Buzura și Ion Lăncrănjan) și proiectul intențional al operei înseși, și pune o aplicație pe cit de „pornită” pe atît de minuțioasă în etalarea decalajului dintre cele două proiecte. Se subliniază, cu alte cuvinte, *inadecvarea* dintre intenție și realizare artistică, opera fiind judecată și condamnată pentru că *n-a reușit să fie ceea ce a intenționat să fi*. Particulară, în acest demers metodologic ce aparține criticii moderne, este tehnica de a-l aili pe autor să se auto-demaște, să-și divulge singur desertăciunea ambițiilor. Această tehnică implică două mișcări: una subiectivă, de interpretare, în cadrul căreia criticul „deucează” — din opera analizată — un fel de „program literar” maximal (mărturisit direct sau indirect de către autor), pe fruntea căruia lipește o serie întreagă de etichete definitorii, insidios estigmativă, care pînă la urmă obligă opera să se manifeste ca simplă schemă a „programului” (titlul cronicii la *Fețele tăcerii* „Augustin Buzura și —tărușii temporo-spațiali” — anunță intru totul concluziile criticului !); a doua, obiectivă, de spicuire a mostrelor verbale care dovedesc eșecul literar al operei, întocmind adevărate liste exhaustive de vocabule ce confirmă inadecvarea (lista verbelor neaoșite scrise, utilizate de I. Lăncrănjan în *Caloianul*, vorbește de la sine !). Ceea ce Regman detestă în critică este „modestia” (citește: mediocritatea) cu care unii se expurgă din tot ce scriu, pînă la anonimizarea și aplatizarea deplină, ceea ce face cu totul inutilă pretenția lor de a servi în chip de conștiințe cauza criticii”. De aici, excesul de personalizare a expresiei; de aici, inclinația spre polemică și refuzul de a accepta „intimidarea polemicii”; de aici, de pildă, o surprinzătoare acceptare a poeziei lui A. Păunescu, căruia — după o comparație zdrobitoare („*Repeta-bila povară...*” e lucrul cel mai indiosător care s-a scris la noi în ultimele decenii și el întrece cu mult prin efecte forța de comotie pe care bănuim că a avut-o *Ciinele soldatului*) — îi face o recomandare ce se răsfrînge asupra propriului său scris: „Totmai pentru că nu e o „ramură” de activitate”, ci icona unui mod liric de a fi, poezia lui Păunescu, ca și, de altfel, a întregii familii de poeți cu vocație politică, trebuie privită ca un

fruct al individualității și primitiv — ca să spun așa — cu poet cu tot. (Ceea ce nu e, în toate cazurile, ușor). Orgoliul, expansiunea egocentrică aparțin acestor poeți, așa cum întotochierile aparțin trompetei: fără ele, volumul și amplitudinea cîntecului ar suferi”. Singura latură a activității lui Cornel Regman, pe care *Colocvial* n-o pune în vedere, este capacitatea monografică și speculativă, demonstrată în *Agirbiceanu și demonii*.

STILUL critic al lui Eugen Simion este, în *Scriitori români de azi II* (Cartea Românească, 1976), aproape la antipodul celui regmanian. Ambția criticului — care, în felul acesta, ține să-și compună și o imagine de istoric literar — pare a fi aceea de a racorda activitatea mai recentă a unor mari scriitori, Argezei, Blaga, Philippide, Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, V. Voiculescu etc., la scrisul lor de mai demult, în baza unui principiu de organicitate afirmat abia în legătură cu Blaga („Blaga trăiește estetic prin toată opera lui, ramurile fără trunchiul din care au lesit sînt niște banale lemne”); de a epulza acest ansamblu de opere prin parcurgerea sistematică a temelor, în baza unui principiu formulat în legătură cu Argezei („...părăsite într-o operă, temele revin sub altă formă în opera viitoare. Poetul începe să depindă ca pîianjenul de plasa pe care organismul a secretat-o. Plasa (opera) reprezintă libertatea și închisoarea lui”); apoi de a stabili relații și încadrări; în fine, necategorialul unei opere individuale e rezultatul unei impletituri de multiple asemenea asocieri și disocieri (pamfletele lui Argezei și *Biletele de papagal* „cheamă” nume ca Urmuz, Swift, Otto Dix, Machiavelli, Bosch, concluzia este „acel sentiment de ambiguitate propriu literaturii fantastice”). Opiniile critice ale înaintașilor săi de breaslă, Simion nu le discută, nu polemizează cu ele; juxtapunîndu-le, adăugînd-o pe a sa, criticul caută o categorie literar-organică superioară, care să le încadreze și explice pe toate, sugerînd astfel caracterul „deschis” al operei și posibilitatea lecturilor multiple. Judecățile de valoare, uneori mascate sub eufemismul asocierilor comparative (G. Călinescu... „promite o dezvoltare de concepte în stil hugolian, versurile devin însă galante în modul Conachi”, se spune despre poetul din *Lauda Lucrurilor*), sînt totuși ferme, tranșante, atunci cînd ansamblul activității literare nu „soarbe”, axiologic, opera izolată. Surprinzătoare, totuși, în această critică serioasă, întemeiată, metodică, e nu atît lipsa de ostentație a afirmațiilor critice, cît reversul ei, — completa neglijență de a-și „pune în pagină” o seamă de caracterizări extrem de sugestive, uneori formulate imagistic, alteori conceptual, care constituie tocmai aportul personal al criticului. În același fel se „pierd” în context o serie de „idei” prețioase (vol da un singur exemplu, acela al unei „patrii interioare” în poezia lui Blaga), adevărate nucleee critice, întușii pertinente, care ar putea să constituie baza unor articole sau chiar cărți de exegeză. Asemenea „fragmente” critice (mă gîndesc indeosebi la rîndurile despre Argezei, pp. 67—69, 73—74, despre Blaga, p. 114, despre Philippide, p. 164, despre Călinescu, pp. 206, 213 și 222, despre Voiculescu, p. 298 etc.) mă obligă să-l consider pe Eu-

gen Simion un stilist care se ignoră voit, un critic care se sacrifică pe altarul istoriei literare. Și, de asemenea, să mă întreb dacă merită.

VRIND parcă să-și infirme propria poziție de acum cîțiva ani, cînd pîda pentru virtuțile *cronicarului* împotriva celor ale *monografistului*, N. Manolescu a publicat în 1976 două cărți de sinteză, *Introducere în opera lui Al. Odobescu* (Minerva) și *Sadoveanu sau Utopia cărții* (Eminescu), care — dacă nu vor să aibă nimic din „tristețea erudiției” — ne propun, în mod evident, un stil al speculației critice. Citite una după alta, cele două lucrări mi-au lăsat impresia unei perfecte agilități spirituale, a unei treceri spectaculoase de la o metodă critică la contrariul ei. De fapt, *Odobescu* este o micro-monografie al cărei resort interior se vîdește a fi inductia: prezentarea și analiza succesivă a scrierilor, a operelor literare și neliterare ale autorului studiat, definirea formației lui intelectuale, situarea în epocă a personalității etc. degajează treptat, concretizată în texte, dialectica ascunsă a citorva supra-concepte — Obiectul, Ficțiunea, Tema etc. — noțiuni de Poetică, în stare să „explice” Opera în planul superior al generalității. Actul de apreciere a scrisului lui Odobescu scapă, astfel, dicotomiei tradiționale „text literar” — „text neliterar”, scrierile fals-erudite se inscriu într-o perspectivă estetică, *Pseudokynetikos* — de pildă — imblîndu-ne cu o imagine aproape... borgesiană a autorului: „...fals tratat de vînătoare? Mai bine: fals tratat despre un adevărat tratat de vînătoare. Iar acesta din urmă nu e *Manualul vînătorului* al lui Cornescu, ci un tratat încă nescris, pe care *Pseudokynetikos* îl anunță și totodată îl îndepărtează, îl sugerează și îl ironizează. Odobescu scrie o introducere și un jurnal de autor la o carte niciodată scrisă; o carte despre cum ar scrie Cartea” (p. 77). Dimpotrivă, *Sadoveanu sau Utopia cărții* procedează deductiv: un prim capitol, intitulat „Filosofia”, după ce stabilește elementele universului sadovenist — lume ritualizată, tipare străvechi, om simplu supus legilor tribului și împăcat cu sine, divorțul individ-societate, reconcilierea într-un paradis natural, stabilitate, unitate și evoluție înafară de timp, lipsa dimensiunii tragice, aspirația spre o vîrstă de aur etc. — afirmă pregnant concluzia însăși a lucrării: „...utopia filosofică și socială a lui Sadoveanu se realizează abia prin intermediul unei utopii a literaturii, cînd idealul unei lumi omogene îl corespunde idealului unei arte omogene” (p. 19). Cele șapte capitole următoare sînt chemate să confirme, prin citate, prin analiză, prin interpretare, ideea fundamentală, avansată atît de categoric. Stilistic vorbind, aceste două cărți impun calitățile de scriitor ale lui N. Manolescu: cea dintîi, mi se pare un mic „roman”, cultivînd suspensul și surpriza, un „roman al abstracțiunilor”, în care supraconceptele amintite apar pe rînd, ca niște personaje, din dărătul „măștilor” textului; a doua, un mare „discurs” în care exordul ține loc de încheiere, celelalte părți fiind o materie retorică desfășurată în vederea obținerii efectului de persuasiune.

Ștefan Aug. Doinaș

Prima verba

Debuturile

UN PREMIU pentru debut este un caz particular al premiului literar, și chiar dacă nu consacră, el rămîne foarte important prin aceea că le conține sub regim de promisiune pe toate celelalte. Atrage, cu alte cuvinte, atenția asupra unor păduri ce ar putea să fie, prevăzînd într-un fel imprevizibilul, și, în egală măsură, justificînd prin prezent viitorul. Din această perspectivă a lui „ce va fi” prin „ce este” să-i recitim pe laureatul de acum. Evident, fără nici o pretenție oraculară.

GABRIEL CHIFU (*Sălaş în inimă*, Ed. Eminescu) își cultivă adolescența cu gravitatea tradițională a țăranelui, semnînd un pumn de sentimente în nădejdea că va recolta un sac de lirism, fie el și anti-liric, reușînd nu de puține ori, grație unei imaginații poetice veritabile și, în parte, unui fel destul de personal de a improspăta aerul dintre cuvinte. Lășînd pe margine avîntul exclamativ, explicabil prin tinerețea acută a poetului, personalitatea lui Gabriel Chifu se conturează, cred, la punctul de întîlnire al viciului afective cu pudoarea reflexivității. Avînd o inclinație naturală spre limbajul aparent inconformist, va trebui să și-o reprime spre a nu da vocii

sale, deocamdată plăcut-stridente, un accent de trimbiță.

ION IOVAN (*După-amiaza unei clipe*, Ed. Cartea Românească) se prezintă de la început matur, cu un timbru poetic evident format care, presupun, nu va mai suferi modificări esențiale în viitor. Poetul e un reflexiv laconic, cu un deosebit simț al nuanțelor pe care însă nu le dezvoltă prin însuirire redundanță, ci le sugerează. Ușoare influențe expresioniste, bine asimilate, lirism interior, aproape fără gesticulație poetică și, în același timp, riguroasă corespondență între tensiunea reflexivității și lapidaritatea frazei ce o îmbracă, în fine, o remarcabilă putere de concentrare a expresiei, deviată, uneori, în hermetism. Dar nu acesta e posibilul defect major al poeziei lui Ion Iovan, ci uscăciunea expresiei, consecință chiar a laconismului. Să sperăm că poetul va evita exagerările în această direcție.

GELU IONESCU (*Romanul lecturii*, Ed. Cartea Românească) demonstrează o fermă vocație critică intruciva intimi-

dată de voluptatea excursului digresiv, de cea mai pură speță eseistică: aceea a școlii franceze mai vechi. Cu un stil de gîndire caracterizat de rigoare, claritate și rafinament, Gelu Ionescu, fără a se lăsa antrenat de prejudecăți metodologice, examinează textul literar cu precădere la nivelul semantic, desfășoară o plasă de argumente critice subtile încorporate în erudiție, organizînd, în bună logică, întregul material informativ, de observație și de analiză, în jurul unei idei critice majore. Eseismul este, pentru moment, și un mod ascuns de a justifica opțiunile criticului. Ezitarea între literatura română și literatura universală, între valorile constituite și cele în curs de constituire poate să fie consecința unei dualități structurale.

MARIAN PAPAHAĞI (*Exercițiul de lectură*, Ed. Dacia) e unul dintre cei mai buni comparatiști din generația tinărară, avantajat de o solidă informație, mai cu seamă în spațiul literaturilor romanice. Vădînd oarecare timiditate în angajarea unui flux interpretativ personal, compensează prin finețea și profunzimea disocie-

rilor. Mai mult eseist decît critic și mai mult atras de comentariul analitic la nivel de fragment decît de cel analitic-integrator, Marian Papahagi are toate calitățile ce se cer unui cercetător al literaturii din perspectivă comparativă, dar, deocamdată, ezită și el între exercițiu și construcție.

IOAN RADIN (*Aventurile tinăru-lui Serafim*, Ed. Dacia) vîdește, în limitele prozei satirice, un fel personal de a combina elementele constitutive. Ironiei îi revine rolul de dirijor dar, totodată, și acela de aranjament orchestral, tinărul prozator scriînd un soi de simfonie satirică, delectînd prin chiar gravitatea subtextuală a epicului. Tehnica e de supra-solicitare a banalului în vederea compromiterii lui prin însinuarea grandorii. Cum ironia nu este numai un apendice al prozei satirice, bănuiesc că Ioan Radin va ști cum s-o „exploateze” și în alte teritorii epice, bunăoară într-un roman frescă sau într-un bildungsroman.

Laurențiu Ulici

Unirea Transilvaniei cu țara a deschis calea spre dezvoltarea națiunii, a creat cadrul propice pentru o mai accentuată evoluție a economiei, științei și culturii, pentru intensificarea mișcării revoluționare a clasei noastre muncitoare, a activității tuturor forțelor progresiste ale societății.

NICOLAE CEAUȘESCU

1 Decembrie 1918

UNIREA

TREBUIE să fi fost la Alba Iulia o zi destul de luminoasă în acel început de decembrie din anul 1918, trebuie să fi fost frig și cea limpezime geroasă când lucrurile încremenesc în aer și se vede prin ele. Trebuie să fi fost un aer pur deasupra cimpiei de lângă vechiul Bălgrad al Transilvaniei, deasupra frumoasei cetăți în șapte colțuri. Se zărea într-o parte colina cu ruinele vechiului Apulum al dacilor și mai departe pădurea; iar în partea opusă priveliștea se deschidea spre lunca riului. Erau mulți pe cea cimpie în prima zi a lui decembrie, sosiți din toate părțile Transilvaniei, unli dintre ei mai devreme cu câteva zile, odată cu delegații pentru Marea Adunare. S-a spus că au fost peste o sută de mii, iar delegații 1228. Toate localitățile mai importante din Transilvania își trimiseră delegații să decidă aici, la Alba, unirea Transilvaniei cu România. Și toți acești delegați aduceau cu ei documente scrise cu numeroase majuscule și cu numeroase sublinieri; penița apăsase destul de tare hirtia ca să rămână scrisă cu gravitate decizia fiecărui cerc electoral. „Drept ce sus numiții delegați — scrie în delegația cercului electoral din Ibașfalău — sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român în numele tuturor românilor din acest cerc electoral, ca și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acesta și în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan”.

Trebuie să fi fost atunci la Alba Iulia o zi destul de luminoasă, căci, iată, lui Samoilă Mirza, fotograf amator, dintr-un sat nu departe de Alba, i-au ieșit trei fotografii luate la adunare. Sunt singurele și sunt istorice! Una dintre ele, cea mai clară, poate fi văzută într-o imensă supramărire aflată pe un perete la Muzeul Unirii din Alba. Este o felie decupată din mulțime. Este un eșantion masiv. Este ca o secțiune bruscă prin straturi geologice suprapuse. Este o bucată de odunare. Este o bucată de vedere. Țărani, orășeni, femei, una din ele cu un copil în brațe, copii, militari în uniformă veniți direct de pe front, domni cu pălărie tare și cu surtuțe din stofă neagră. Doi cai albi au tras o căruță pină aproape spre centrul fotografiei. Deasupra pe capră un personaj vag amuzat ține lejer cu o mână hățurile și privește absolut din intimitate chiar spre centrul obiectivului. Întimplarea i-a surprins pe toți; nici unul dintre ei nu „pozează”, nici unul dintre ei nu pare să fi văzut năzbitia de aparat (aproape o ladă de zestre în miniatură!), nici un om din această mulțime nu pare să știe că imaginea lui va trece brusc printr-o lentilă și va rămâne fixată definitiv pe o hirtie, pe un perete de muzeu, pe ecranul imens al acelei zile. Abia percepi un gol în prim plan, un gol care-l izolează ușor pe acel băiat ce s-a întimplat să fie mai aproape de fotograf, surprins la jumătatea unui gest, ducând parcă mina spre cineva, sau arătându-și surprinderea, sau pur și simplu mergînd. Poate că mai trăiește și azi; avea în fotografie nu mai mult de 10 ani; acum, la cei 59 de ani de la înfăptuirea Unirii cu Transilvania, ar bate și el înspre 70. Poate că l-au purtat cindva pașii spre Muzeul Unirii, poate că s-a zărit în fotografie și la început nu s-a recunoscut. Dar a privit mai atent, a revenit și cu alții, și-a amintit încetul cu încetul acea zi de decembrie și a sfîrșit prin a crede că el este.

Trebuie să fi fost o zi frumoasă și băiatul acela din centrul fotografiei poate că a reconstituit acum în întregime adunarea, întimplarea, istoria.

Dinu Flămând

Alba-Iulia

MUZEUL U

MUZEUL din Alba Iulia a fost înființat în anul 1887 de către Societatea de arheologie, istorie și științe naturale a fostului comitat Alba Inferioară. Între anii 1887 și 1916 au fost efectuate importante cercetări arheologice de la Apulum, termele romane, ale căror rezultate au fost publicate în cele 18 fascicule ale Anuarului muzeului. După primul război mondial, muzeul a fost reorganizat și transferat în aripa nordică a catedralei ortodoxe, unde, în afară de secțiile de arheologie, istorie și științele naturale, s-a organizat, din inițiativa asociației Astra, și o secție a Unirii, instituția purtînd de altfel, între anii 1919—1938, numele de Muzeul Unirii (1 Decembrie 1918). În anul 1939, muzeul își largeste sfera de activitate prin efectuarea unor importante cercetări arheologice — Căpîlna, Ighiu, Petrești, Alba Iulia etc. — și prin editarea buletinului său „Apulum”. Tot acum muzeul primește titlatura de Muzeul regional Alba Iulia.

După 23 August 1944, organizat pe baze noi, științifice, muzeul ia un mare avînt, atît în domeniul muncii de cercetare cît și în acela al ridicării pe o treaptă superioară a muncii de educație patriotică și culturală a zecilor de mii de cetățeni care vizitează expozițiile sale. În ultimul sfert de veac s-au făcut numeroase cercetări arheologice, istorice și etnografice și s-au tipărit, în afară de buletinul „Apulum”, care apare anual, o serie de studii în publicațiile de specialitate din țară și străinătate, precum și citeva lucrări de popularizare a trecutului istoric.

Se inițiază acum o rețea de legături științifice, de schimburi de publicații și informații cu instituții similare din țară și de peste hotare. În anul 1968, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România, prin sprijinul organelor de partid și de stat, muzeul a primit două noi localuri în care au fost reorganizate, pe baze noi, secțiile sale.

În 1975, în prezența secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu prilejul împlinirii a 375 de ani de la prima unire a celor trei Țări Române sub sceptrul lui Mihai Viteazul și a 2000 de ani de atestare documentară a localității Alba Iulia, a fost inaugurat noul muzeu județean, devenind unul dintre cele mai importante muzee de acest fel din țară, purtînd denumirea de „MUZEUL UNIRII”. Vizitat anual de aproape 100.000 de vizitatori, muzeul, care în anul acesta a împlinit 90 de ani de existență, are aproape 10.000 de piese în colecțiile sale expuse pe o suprafață de 3000 metri pătrați.

Timpul Patriei

TIMPUL Patriei adunat în vitrine ca un tezaur. Secția preistorică. Descoperiri arheologice, expozate din epoca paleolitică: nuclee, așchii și răzuitoare de piatră cioplită provenită din Irsățel, Sita Buzăului, Ciclovina, Valea Dirjovului; apoi epoca neo-eneolitică cu statuetele de la Cernavoda în copie și un copac antropomorf, aparținînd culturii Vinga, materiale de ceramică, obiecte de podoabă din os, unelte de piatră, de os și lut ars, ceramică pictată, de asemenea, materiale aparținînd unor culturi extracarpătice — Boian, Precucuteni, Cucuteni, Gumelnița, Sălcuța. Șirul podoabelor se întinde în camere special amenajate, ca într-un imens amfiteatru al neamului. Pe fiecare în parte e scris **continuitate**. În acest cuvînt sînt gravate hărnicia, dăruirea și pasiunea strămoșilor. Din nou vitrinele se înșiră ca niște mărgele strălucitoare: topoare, virfuri de săgeți, cunoscutul depozit de Ighiel (nu departe de Alba Iulia, la poalele Apusenilor), prima vîrstă a fierului — Hallstadt. Ceramică specifică, unelte din os — toate demonstrează unitatea culturală a spațiului carpato-dunărean în această epocă de cristalizare a societății prototractice. Ceramică aparținînd culturii Basarabi, depozitele de bronzuri de la Zlatna, Fizeșul Gherlei, Vințu de Jos, tezaurul de la Cugir (cu vase de ceramică, obiecte din bronz și brățări de aur), fortificația hallstadtiană de la Teleac, de lângă Alba Iulia (ceramică plastică zoomorfă, obiecte de lut ars, de piatră, bronz și fier) se adaugă suitelor de vitrine care prezintă cultura materială a unor populații străine, cu care traco-geții au conviețuit și s-au influențat reciproc: scitii, celții, grecii. Apoi texte din autori antici în care se relevă frumusețea și bogăția pămîntului geto-dacic și vitejia fără seamăn a locuitorilor acestor meleaguri.

■ PE sub pleoape trec înflorirea civilizației daco-geților, evoluția lor ulterioară pînă la cucerirea și transformarea terito-

riilor de la nordul Dunării în provincia romană. Două tipuri de vase frecvent descoperite în mediul gotic: ceașcă tronconică, vasul „borcan” cu ornamentație specifică de la Piatra Craivii, Răcățiu, Ocnița; informații despre populația geto-dacă în operele lui Herodot, Strabo, Arrianus. Și peste toate tronează, în această secție, „timpul lui Burebista — bărbatul get”, „cel dintii și cel mai mare dintre regii Traciei”, puternicele sisteme defensive prin cetăți de piatră, legături diplomatice — harta „Statul lui Burebista, expresie politică a lumii geto-dacice”, apoi schița Daciei preromane întocmită de Ptolemeu în a doua jumătate a secolului II e.n. Cesti dacice cu orz carbonizat, fier de plug de la Căpîlna, vase de provizii sau capace de vasa, clești ale fierarilor, tezaurul de la Seica Mică (brățări, fibule, un lanț ornament) și, aparte, Cetatea de la Piatra Craivii — corolar al întregii secțiuni dacice a Muzeului Unirii.

■ NU departe de Alba Iulia, în comuna Cricău, se înalță un dinte urias de piatră. Aici, cu ani în urmă, datorită unor cercetări asidue din partea muzeografilor de la Muzeul Unirii, au fost descoperite fortificații dacice pe un masiv stîncos de o altitudine de 1083 m. Vastul complex arheologic are 11 terase locuite, o incintă fortificată și două sanctuare rectangulare. Aniversarea în 1975 a celor două milenii de existență citadină a Albei Iulia este legată de această stîncă, unde s-a descoperit un bogat și variat material arheologic: ceramică comună, ceramică fină, ceramică pictată, considerată cea mai rafinată creație a olarilor daci, ceramică cu decor (motive geometrice, linii drepte, curbe, frunte, cercuri, motive vegetale și zoomorfe), unelte din metal, podoabe, obiecte de uz casnic, cereale, arme, unelte, hambare din lemn, ace de cusut, monede grecești, dacice (schifate) și romane republicane (între altele, un bogat tezaur de dinari republicani proveniți dintr-o descoperire fortuită din localitatea Tîbru).

Fiecare obiect e o lecție convingătoare despre cultul muncii, adînc integrat ființei noastre naționale, despre vrednicia oamenilor, forța lor inepuizabilă de-a lungul veacurilor....

■ O HARTĂ imensă marchează locul cumplitului confruntări dintre Decebal și Traian, care aici, în muzeu, în două medalioane față în față, se privesc gînditori. Sînt expuse reproduceri după columnă, machete de castre romane, materiale de ceramică și plastică în lut, obiecte de fier, de podoabă, aspecte ale vieții militare — pagini din biografia luptei unui popor pentru libertate și neahtare.

Capete de împărați: Marcus Aurelius, Septimius Severus, Severus Alexander, comandanți ai legiunii a XIII-a Gemina, nume de comandanți oficiali de la Apulum, basorelieful, cărămizi și țigle cu ștampila unor unități militare, vase de sticlă, situle din bronz, colecții de opaițe, instrumente chirurgicale (descoperire unică în Dacia), statuile Dianei, Osiris, Mercur, cavalerul trac, roți în exploatarea auriferă, vitrina cu monede romane, numele aurarului Aglius Ties care, la Apulum, dedică un altar lui Hercule cel nevîns, conducte, alimente și obiecte ale conviețuirii în comun a două popoare — imagini ale contopirii lor și ale dezvoltării unitare în cadrul procesului de formare a limbii și poporului român.

Continuitate

■ Epoca prefeudală. Secția de istorie medie. Momente ce întăresc prezentarea originii, continuității și unității poporului român pe teritoriul patriei noastre; dezvoltarea lui unitară cu legături strîns în tre cele trei provincii românești. Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Petru Rareș — efigii ale luptei pentru apărarea independenței de stat, a ființei noastre naționale.

Bătea adînc la ferestrele neamului, ale sufletului de român prima Unire. Din frămîntări și jertfe se lumina în istoria chipul unui mare voievod: Mihai Viteazul.

„Valahii, spune cronică străină, se trag din romani, după cum mărturisește încă limba lor care n-a putut fi extirpată deși sînt așezați în mijlocul altor neamuri”. Cuvinte de inimă la adresa unui popor, documente de piatră referitoare la originea comună a locuitorilor din cele trei Țări Românești. Avea să le prelungească rădăcinile în neamul acesta, Marele Corresi, primele lucrări tipărite la noi prin care limba română intră în circuitul cuvîntului scris european.

Cuvîntul tipărit — sentimentele tipărite ale unui popor —, inimă încrustată adine

UNIRII

Alba Iulia, Muzeul Unirii

Veniți la Alba-Iulia!

Fragmente din presa vremii

„FRAȚI ROMÂNI !

Veniți cu toții la Marea Adunare Națională, care se va ține în 1 Decembrie a.c. la orele 10 a.m. în Bălgradul lui Mihai Viteazul.

Lăsați pe o zi grijiile voastre acasă, căci în această zi vom pune temelie unui viitor bun și fericit pentru întreg neamul nostru românesc.

Ochii tuturor popoarelor sînt îndreptați asupra voastră. În Alba Iulia vor fi dimpreună cu noi toți fiii aleși ai neamului nostru... Veniți în bună rinduală, fiecare comună grupată în jurul steagului propriu. Păstrați ordinea, ca și în chipul acesta să dovedim lumii că simțem vrednicia de soarta ce ne vom cîntări. În haine de sărbătoare, sub filfiera flămarilor noastre naționale, cete de cete. Să intrați în bătrîna cetate, atît de bogată în monumente de glorie și suferințe de ale trecutului nostru.

E ziua cînd se va hotărî asupra sorții noastre pentru o veșnicie.

Veniți și jurăți, că nedespărțiți vom fi și uniți rămînem de aci înainte cu frații noștri de pe tot cuprînsul pămîntului românesc sub una și nedespărțită cîrmuire...

Trăiască România mare, Trăiască neamul românesc !

Blaj, la 24 Noiembrie 1918
Consiliul Național Român

„...NAȚIUNEA română.. declarînd sărbătorește, că din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărîtă a peri mai bine, decît a suferi mai departe sclavia și atîrnarea.”

(„Telegraful Român” din sîmbătă 10/23)

„CATRE NAȚIUNEA ROMÂNĂ !

Războiul lung și sîngeros, început din interese străine s-a sfîrșit. A invins ideea că fișecare națiune să dispună liber asupra sortii sale, să fie egal îndreptățită și fiecare om să aibă tot aceleași drepturi. Frații români ! Fraților ostași, care v'ați întors după atitea suferinți lungi și grozave la vetrele voastre, voi cari cu gurile mute ați fost purtați prin toate cîmpurile de războiu, pline de sînge și suferinți, voi cari venind acasă ați aflat poate familiile voastre flămînde și neîndreptățite : ascultați de sfatul conducătorilor voștri de un sînge și de-o lege ! Dați-ne mină de ajutor să ne putem prezenta înaintea lumii tînera și frumoasa națiune română în deplina ei curățenie, nepătată, în întreaga ei splendoare.”

(Ziarul „Românul”, vineri 8 noiembrie 1918, pag. 2)

„A BĂTUT CEASUL.

După suferințe îndelungate, după jertfe supraomenești ce le-a adus neamul nostru, a răsărit în sfîrșit și pentru noi clipa sfîntă a libertății.

Frații Români, bucurați-vă !

Lațurile sclaviei s-au prăbușit în tină, și neamul nostru își înalță fruntea obidită de pînă acum și privește în jur de sine ca popor liber, ce singur are dreptul de a dispune asupra sortii sale. Lăudată să fie amintirea atîtor mii și mil de eroi-martiri, frați ai noștri, cari prin sîngele vărsat au stropit din belșug glia strămoșească, pînă ce a răsărit din ea floarea sfîntă a libertății, egalității și frățietății tuturor popoarelor din lume. Arătați-vă vrednici de însemnătatea istorică a acestui moment sublim, puneți temeliele viitorului fericit, în liniște, fără tulburări, cu demnitatea unui popor conștînt de sine.

Deșteaptă-te Române !

(„Unirea”, Blaj, luni 4 noiembrie 1918, nr. 68)

„NAȚIUNEA română pretinde cu tot dreptul neatîrnarea sa deplină de stat și nu se învoiește ca acest drept să fie întinecat prin deslegări păgubite.”

(Ziarul „Libertatea”, joi, 8/21 noiembrie 1918).

„ISTORIA ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine... Vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți... națiunea română vrea să-și hotărască însăși soarta sa de-acum înainte.”

(Ziarul „Românul”, Arad, 8 noiembrie 1918, nr. 11)

„ADUNAREA națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie (1 Decembrie 1918), decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dinșii, cu România...”

(Ziarul „Alba Iulia”, ediție specială, 20 noiembrie 1918, organ al proclamării unității naționale).

„DUPĂ 18 veacuri de împilare neamul românesc invie ! Azi sînt 80 de mii de oameni adunați în aceeași Alba Iulia, unde cu 320 de ani mai înainte își făcuse intrarea triumfală Aducătorul (Mihai Viteazul, n.n.), azi cei adunați vestesc împlinirea mărețelor a visului. 80 de mil de glasuri cutreieră văzduhul și 14 milioane de pepturi, răspunzînd la ecou, gigantul freamăt sparge țăriile.”

(Ziarul „Glasul Ardealului”, Brașov, luni-martî, 20 noiembrie [3 decembrie] 1918, nr. 19).

STRĂLUCESC în vitrine steaguri și eșarfe, unicate de presă, documente, aparatul fotografic cu care s-au executat fotografiile la 1 Decembrie, credenționalele, eșarfe tricolore, documente privind constituirea gîrzilor naționale, cărți legate de Unire. Sînt 59 de ani de atunci. De la marea Unire. 59 de trepte spre marele timp comunist, luminat neobosit de lupta Partidului Comunist pentru mai bine. 59 de eșarfe tricolore pe care le flutură patria înalt pentru fiii ei ce alipeau prin luptă de veacuri, la Alba Iulia, unei flori o ruptă petală — Transilvania ; sînt 59 de ani de atunci. Patria îi poartă demnă în inima ei. Sînt litere de aur din portretul ei frămîntat, dintr-o carte de aur închinată cinstirii acelor „cari în marile clipe istorice au înfăptuit visul milenar al tuturor românilor — Întregirea României”.

Unirea e veșmintul curat al singelui pe care-l păstrăm, oglindă dintr-o naștere în alta a patriei : Republica Socialistă România.

Ion Mărgineanu

...zului luminii pe care-l rotunjea la Alba Iulia, în anul 1599—1600, Voievodul Ștefan — meteorul cerului românesc — Mihai Viteazul. Pagini din istoria lui răscolesc inimile celor ce-l cunosc : Călugăreni, Tirgoviște, Giurgiu, Bălăbănești, apoi Alba Iulia, unde intră înfăptuitor, așteptat de miile de suflete de tineri și vîrstnici ce vedeau în el izbăvitorul și adevăratele demnitate și frățietăți, mina întinsă pentru izbăvirea tuturor celor de-un neam și de-o țară. Se înfăptuiea prima Unire a Țărilor Române...

Alba Iulia se scrie românește. Se scrie acte. Se leagă rădăcină de rădăcină cu marile idei de dincolo de Carpați : Ioan de Prislop, Simion Ștefan, Ștefan Brancovici, Anastasie Anghel. Noul document de la Bălgrad (1648), Psaltirea din 1651, Molitvetnicul — 1648, Kiriakonionul — 1699, iar peste munți — Carta lui Varlaam, Biblia lui Șerban Cantacuzino, scrierile lui Ureche, Costin, Mișu-Spătaru, Constantin Brîncoveanu. Sînt ale afirmării unui popor încercat, dar iubitor de pămînt, apărător al demnității sale.

LA zarea suferinței, la marginile neînțelese ale durerii, apar figurile lui Ștefan, Cloșca și Crișan, peste care pilă și astăzi sufletul roșii din lemn cu o tărie neînduplecată, cătușe și lanțuri orientînd durerea într-o epocă de opresiune socială și națională, dar în care se simțea tot mai pregnant conștiința națională a românilor din Transilvania. Apăreau și ei susținători : corifeii Școlii Ardelene, cari prin școli, prin cultivarea științei și a istoriei pusese stîlpii de temelie ai naționalității române și propunînd ideea unității sale.”

Școlile Școlii Ardelene au rodit fulgerăși în Moldova și în Muntenia. Ca o dovadă a lor s-au născut zorii Revoluției de la 1848, caracterul unitar al ei în cele trei Țări Românești. Adunarea de la Blaj din 3/15—6/17 mai 1848, la care peste 100 de lobagi și patrioți au proclamat unirea națiunii române de sine stătătoare. Strigîndu-se ca dintr-un singur gînd : „Noi vrem să ne unim cu țara !”

...lăudăm lui Avram Iancu și Bălcescu. Numul legendar al moșilor. Apoi lupta pentru înfăptuirea Unirii Principatelor — unității depline a întregului popor.

1859 UNIREA. Marele Cuza. Pe harta strălucind fierbinte și demn și înalt, cuvîntul ROMÂNIA.

1877. Războiul pentru cucerirea independenței de stat a României, măreț și plin de eroism și patriotism.

DOCUMENTE, facsimile, arme, cuște, declarații, flăcări, mișcare memorabilă, crearea Partidului Muncitoresc Democrat din România (1893), de luptă pentru emanciparea națională, serbările „Așteptăm” de la Blaj din 1911, puse în viața unității naționale. Ideea absorbită a luptei, a sacrificiului uman de care a fost capabil să dea dovadă acest popor.

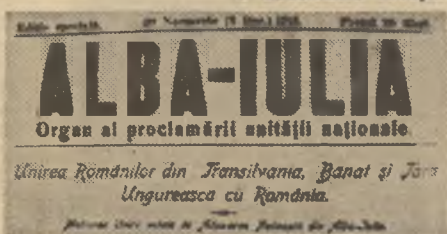
...de tot, fapta revoluționară, demnă, înaltă. Limbajul însuși al faptelor, al eroismului de eroism și sacrificiu : Mărăștii, Mărăești, Oituz. Bătea fierbinte la căruța și Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia.

Delegația care a dus la București actul Unirii : Vasile Goldiș, Al. Vaida Voivod, Caius Brediceanu, Miron Cristea și Iuliu Hossu

Anunțarea Unirii în ziarele „Românul” (Arad, 3 decembrie 1918)...

...și „Alba Iulia”, organ al proclamării unității naționale (Alba Iulia, 3 decembrie 1918)

Cum cîntă riurile?

EXISTA, pentru fiecare riu, o acustică distinctă, o sonoritate particulară, o tonalitate a murmurului, o inflexiune a valurilor, un arpeggiu propriu al preumblării apelor care-i declină, la altitudinea timpanului, identitatea. Dunărea albastră și tangajul subtil al spumoaselor valsuri vieneze, Vistula și, prin filtrul acustic al pădurilor de mesteceeni, nocturnele chopiniene, Donul și accentele grave de balalaică, izvorul Castalia și misterioasele euritmii ale oracolelor antice, iată doar câteva posibile analogii muzicale. Fiecare riu, la rîndu-i, exclude cătușa numitorului comun, sparge — cu fiecare nouă treaptă a curgerii sale — gheața tiparelor, repertoriul său are pentru fiecare loc, pentru fiecare peisaj pe care-l străbate, mereu un alt cîntec. Dacă la Viena sonoritățile Dunării au inspirat valsul și opereta, la Porțile de Fier, vuietul de cataracte, dansul imprevizibil al valurilor nu puteau naște decît viforul și măreția călușului românesc, viguroasa-i sete de spațiu, desprinderea de pămînt a dansatorilor și continuarea aventurii în azur. Urcînd și coborînd cîteva trepte, escaladînd virtuozități de operă și răsfrîndu-se în ușoare cantilene cîmpenești, Dunărea reușește să-și etaleze întregul repertoriu pînă la scena finală a deltei. Aici, printre plaurii de stuf, printre ambarcațiunile nufierilor albi și galbeni, sub elegante pîlpîiri de zburătoare, respirația uriașei orchestre caută clapele simfonice ale apusului maestuos la frontiera cu marea cea mare, unde cortina valurilor sărate acoperă cu argintul ei ultimele acorduri.

Ce fel de cîntec (sau de cîntece) intonează în vraja curgerii sale atît de îndrăznețe Oltul? Ca să poți să-ți răspunzi să-și etaleze întregul repertoriu pînă la scena finală a deltei. Aici, printre plaurii de stuf, printre ambarcațiunile nufierilor albi și galbeni, sub elegante pîlpîiri de zburătoare, respirația uriașei orchestre caută clapele simfonice ale apusului maestuos la frontiera cu marea cea mare, unde cortina valurilor sărate acoperă cu argintul ei ultimele acorduri.

Deci primul cîntec al Oltului își are drept portativ însăși Columna.

Cum cîntă Oltul astăzi? Liniștitele nopți ale pădurilor carpatine, sparte doar de vuietul vremii în pietre, se

prelungesc astăzi sub zodia luminii prin noua acustică a rotoarelor, amplificată la scara unei săli de concert de dimensiunile patriei.

Destine de oameni, destine de ape

DESTINE de oameni... Destine de ape... Oltul, riul tutelat al unei fastuoase geografii, riul atîtor nescrise legende, riul-poem și riul-istorie a devenit, la capătul unui spectaculos traiect, definiție a luminii. Cioplind în cuvînt „statuia unui riu“, Geo Bogza descoperea, în euritmii curgerii, șapte trepte sau șapte existențe: Oltul izvoară din Hășmașul Mare sau treapta minerală a existenței lui; Oltul se îndreaptă spre miază-zi sau treapta vegetală a existenței lui; Oltul se întoarce spre miază-noapte sau treapta împlinirii totale; Oltul străbate Ardealul spre Apus sau treapta vieții spirituale; Oltul străpunge Carpații sau treapta marii istorii; Oltul traversează cîmpia sau treapta liniștitului amurg; Oltul se varsă în Dunăre sau treapta întoarcerii în Cosmos.

Cum arată astăzi statuia aceluiași riu? Oltul este îmbrăcat în schele. Sculptori moderni s-au încumetat să reia de la cap lucrarea naturii, dincoace alte contururi, retușind curburi prea independente, zigzaguri severe, transportînd, pe alocuri, dintr-o albie în alta înțelesul întregului monument. În premieră cosmică absolută, apele au făcut cunoștința marilor lacuri de odihnă și au deprins curgerea domoală, disciplinată, supravegheată de la altitudinea meselor de control spațiale. Ce vom descoperi parcurgînd din nou drumul Oltului? Vom găsi alte trepte care nu le anulează însă pe primele, ci le confirmă generos. Sint cele douăzeci și nouă de trepte care, între Făgăraș și Moldoveni, între un punct situat deasupra defileului Carpaților și un altul aflat în imediata vecinătate a vărsării în Dunăre, închipuie un arc voltaic incandescent, un curcubeu prins între polii magnetici ai turbinelor tot altor hidrocentrale. O saibă de mărgelă îngrate pe firul albastru al apei. Oltul, s-ar putea spune, a făcut saltul uman din Natură în Cultură. Ei nu mai poate fi cules ca o legendă, ci parcurs ca o filă de carte. Tot imprevizibilul dramatic al unei inundații se rezolvă la nivelul unei rotiri de buton, debitele au devenit o chestiune rezolvabilă în cîmpul de pătrățele al graficelor. Sau, dacă n-au devenit încă, vor deveni în curînd. Oltul nu mai este un Vezuviu pentru satele de sub Carpați, pentru cătunele din cîmpie, lava apelor sale nu se mai poate revărsa haotic acoperînd recolte și lanuri, așa cum materia incandescentă a furnalelor nu curge decît prin prelungile jgheaburi ale laminoarelor. Vechiul drum al plutelor a devenit și va deveni o autostradă cu semne de circulație stabile, cu repere betonate, cu dispecerate sigure,

cu ecluze în loc de virturi și copii înșelătoare. Vechiul drum al plutelor, vechiul drum al sării de la Ocnița. Dar cine-și va mai aminti de el?

În partea de nord a orașului Rîmnicu Vilcea, în apropierea oglinzii lacului de acumulare al primei hidrocentrale de pe Olt, într-o clădire nouă, reproiectată din mers (acoperișul este dat jos pentru a mai adăuga niște nivele) se află un adevărat stat major al lucrărilor hidroenergetice. În biroul inginerului Gheorghe Grigorcea, șeful șantierului Olt, unul din cele patru șantiere ale Grupului Defileu, bate soarele, este cald și miroase discret a plante exotice. Este un bărbat încă tînră cu toate că a plătit niște ani buni unor șantiere, vorbește cumpătat și aproape încet, iar din cauza loviturilor de picămer de pe acoperiș, la un lat de palmă deasupra noastră, trebuie să fac eforturi pentru a-l auzi. Nu prea pot să mi-l imaginez un lup de șantier, un aspru matelot de munte și asta, firește, dintr-o prejudecată a subsemnatului căzut în plasa virturilor de vocabule ale unor confrăți. O hidrocentrală nu se construiește cu mînuși de boxeur, ci este o aventură a inteligenței. Lumea șantierului?! Ingerul Grigorcea mă privește cu un ușor zîmbet ironic pe care nu pot să nu-l observ. Pentru mulți, această lume înseamnă un simplu reper pe o hartă turistică, un baraj într-adevăr impresionant, dar cite lucruri impresionante n-au fost clădite în România acestor ani, un lac pitoresc dar și lacuri sint atitea în somptuoasa geografie a patriei. Și atunci?! Atunci să-i întrebăm pe ei, pe constructori, pe cei care se fac „vinovați“ de învechirea hărților turistice de la o zi la alta. Pentru ei o hidrocentrală înseamnă cel mai adesea o ecuație cu extrem de multe necunoscute, niște ani de viață trăiți la cea mai înaltă tensiune, niște necazuri scurtcircuitate în timp și devenite nostalgie. „Îți mai amintești roca aia de la Bicaz? Mamă, ce ploua în galerie, eram murați pînă la oase! Da' a mers!“ A mers, firește c-a mers, dar atunci mai scăpărau și niște injurături, mai erau și unii (poate chiar cel care povestește) care ziceau că gata, nu-i mai dăm de cap, pînă aici ne-a fost, iar, acum, acum doar discreția fiare a nostalgiei, parfumul ei sufletește intraductibil. Necazul, oful, greul s-au dus. A rămas un început de conversație posibilă, o nostalgie trasă la mal din apele memoriei: „Îți mai amintești roca aia“...

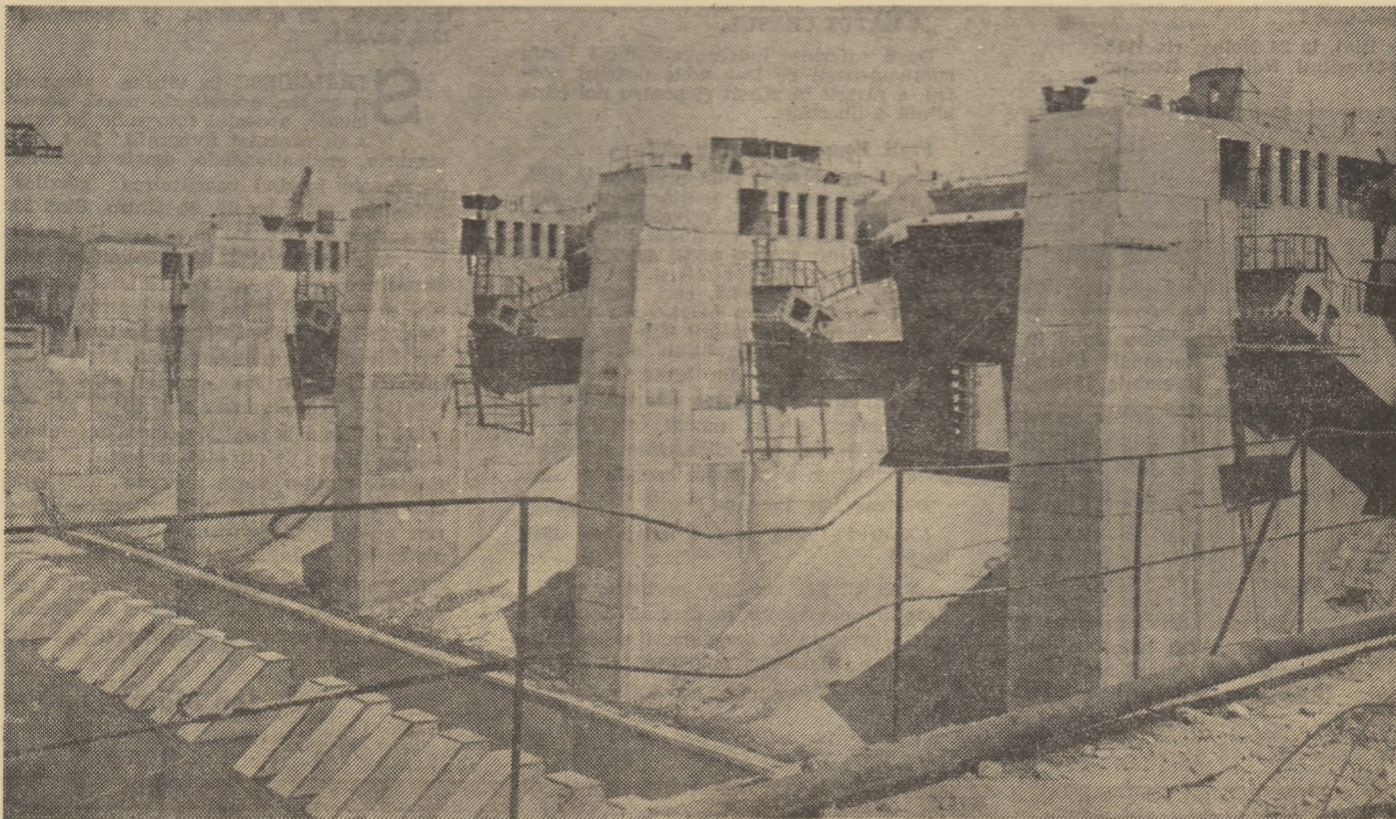
Ingerul Grigorcea, acest constructor experimental și sobru care are pe mina lui o mare parte din viața și destinul acestui riu capricios, puternic, imprevizibil, înșelător, pus pe harțag atunci cînd te aștepti mai puțin, n-a fost de la început nici atît de experimentat, ba experiența n-avea chiar deloc, ce experiență poți să ai la cinci-sprezece ani, și nici atît de sobru. Riurile l-au schimbat, așa cum omul s-a străduit din răpuleri să schimbe riurile. Ce experiență poți să ai la cinci-sprezece ani? Acum? Ei, acum se schimbă lucrurile. După ce-a absolvit

școala Bicazului, după ce-a trecut, zi de zi, prin lecțiile Argeșului, după ce-a parcurs aceste academii ale omeniei, cum el însuși le numește, copilăria acelei prime descinderi în șantier a rămas undeva, departe, cufundată în cețurile amintirii. Drumul de la Bicaz la Argeș a însemnat nu numai un drum geografic, ci și un drum uman, un drum complicat, cu niște trepte, cu niște urcușuri, cu niște examene severe: drumul de la ucenic la maestru constructor. Între Argeș și Olt, timp de cinci ani, s-a interpus nu un nou șantier (Lotrul ar fi urmat cronologic), ci facultatea. Drumul acestor citadele ale luminii a dictat în mod necesar celălalt drum, al perfecționării omului. Astfel ucenicul de la Bicaz este unul (dar nu și același!) cu inginerul de la Rîmnicu Vilcea.

Cum începe această poveste?

IN BIROUL inginerului Gheorghe Grigorcea, șeful șantierului Olt, unul din cele patru șantiere ale Grupului Defileu, bate soarele, este cald și miroase discret a plante exotice. Pe masă, un mic album fotografic. Un album intim, dar, sigur, dacă vrei — zice amfitrionul — puteți să-l răsfoiți. Mă așteptam la un album de familie, dar am redescoperit, tradusă fotografic, povestea unei hidrocentrale — hidrocentrala Rîreni, de a cărei construcție inginerul Grigorcea s-a ocupat direct. Cum începe această poveste? Iată o luncă oarecare de riu, ici-colo pîlcuiri de lăstărișuri aproape desfrunzite, ierburi uscate, încovoiate de apăsarea unui vînt de toamnă. Pămîntul pare un obraz în care ridurile citorva piraie dau patina unei bătrîneți imemorabile, scăpate de sub cenzura oricărei cronologii statistice. Într-un colț, conectată la tihna acelei lunci, riseva de alb a unei turme de oi. Alte citeva fotografii trădează aceeași lume. Un sacerdotiu al țărinei, o liniște spectrală, avalanșa unei nepăsări în aer. Nimic nu părea să anunțe spectacolul uriașei metamorfoze. Iată și o altă fotografie: aceeași luncă, numai că undeva în mijloc, la capătul unui drum de șenile — inutilitatea unui excavator Singur, uitat, neputincios în imensitatea minerală a luncii. Încă puțin, îți spui, și-l va înghiți marea de ierburi și nisip. Nici un om în cadru, fotografat (posesorul albumului) urmînd parcă reacția minerală a acelei lumi la noul ingredient adăugat. Rezultatul? Efervescența crescînd gradat, pînă la explozie, a celorlalte probe reținute de celuloidul aparatului fotografic. Filmul acelei aventuri își succede imaginile cu o repezițiune a tonurilor deconcertantă, cadrele unui uriaș șantier se îngheșuie unele după altele, șanturi, macarale, belazuri, cofraje, oameni urcați pe schele, flăcări de sudură, mari panouri plutind în aer, drumuri de roți care se intersectează și se înghit, toate acestea acolo unde cu citeva fotografii mai devreme băteau liniștite tîlăngile oilor. La ce-am asistat oare? La gemetele, frămîntările, zvîrcolirile unei nașteri. Abandonîndu-se plăcerii fotografului, hidrocentrala, fată tînră născută din apele Oltului, se lasă fotografiată de pretutindeni; umede, contururile ei de beton se răsfață în joaca solară a unei dimineți limpezi. Liniștea, după un timp, și-a reluat în stăpînire ținutul. Liniștea s-a regăsit pe sine. Între toate aceste fotografii, iată și una de familie. Soțul Grigorcea și cei doi copii ai lor zîmbind deschis aparatului. Întîmplare? Nu. Destinele acestor oameni se împletesc intim cu destinele acestor ape, cu destinele acestor ținuturi schimbate din mers. Destine de oameni, destine de ape. Fetița — imi spune inginerul Grigorcea — s-a născut la Bicaz, băiatul — la Argeș. Oltul? Oltul înseamnă redescoperirea șantierului după absolvirea facultății, pe treapta unor noi exigențe și unor noi răspunderi în biografia unui comunist.

Hidrocentrala Dăești. Scăpat din chingile munților, pieptănat bine la Cîrlige, nedomolit încă de atîta zbucium amaric, Oltul intră nepregătit în capcana lacului de acumulare al celei de a treia hidrocentrale construite (după Rîmnicu Vilcea și Govora) și al primei întîmpinate după ieșirea din defileu. Din august 1976, hidrocentrala Dăești furnizează țării energia produsă de cele două turbine ale sale, dar fronturile de lucru ale șantierului se întind încă proaspete, deschise, desăvirînd, la ni-

STATUIA OLTULUI

velul detaliilor picturale, o operă. Uriașele diguri care închid între cleștii lor lacul prelungit mult, într-o trenă albastru-verzuie, spre Călimănești, sint supuse unor minuțioase operațiuni de taluzare, piriul Muierasca, un afluent mărunț dar incomod, trece și el prin severe lucrări de betonare, împotriva infiltrațiilor intră în asalt spaclul drenelor de adâncime, rigolele protectoare, injecțiile cu serul fiziologic al cimentului. Toate acestea solicită din partea ariergărzii, a lotului de constructori rămas aici, muncă, pricepere, răspundere. Tânase Tiron este excavatorist. El deschide frontul de lucru pentru echipa de betonare într-un teren mlăștinos cu apa freatică la suprafață, cu un pojar de cratera mici și de zmircuri pline de țipirig. Pe șantier? De nouăsprezece ani. Doar! — mai adaugă ridicând semnificativ un deget. De ce doar? Nouăsprezece ani pe șantier nu-i puțin lucru, îmi divulgă eu nedumerirea. Pentru că — reîncepe el — n-am de gând să... (îmi arată spre pământ), iar restul, ciți or fi (îmi arată în sus) tot pe șantier. Asta-i! Nu se poate altfel! Aflu că în acești nouăsprezece ani a participat la construcțiile hidrocentralelor Bicaz, Argeș, Lotru, iar acum s-a prezentat la apelul de dimineață pe Olt și a zis prezent împreună cu soția și fiica sa. Soția — constructor (s-au căsătorit la Argeș), copilul — copil (s-a născut la Lotru). Aici au primit cheia celei de a treisprezecea locuințe schimbate de Burlacul Tânase Tiron și, de la un timp, de familia Tânase Tiron. „Eu sint chiriaș trecător”... citează el și ride satisfăcut. Nu-i ușor, redevine el sobru, aranjându-și o inexistentă cravată sub salopeta unsuroasă. Nu-i ușor, dar m-am obișnuit. Rigori deosebite, probleme deosebite, asta-i viața. De constructor, dar și (se gîndește o clipă) în general. În general la toți oamenii. Ca membru de partid are satisfacția de a fi participat direct la materializarea unora dintre cele mai spectaculoase proiecte ale socialismului. Și acest proiect al Oltului a fost mai întâi o hotărîre de partid, adică un gând curajos. Acum, zi de zi, an de an, devine, a devenit, o realitate. Asta-i, mai zice el o dată, și am înțeles că interviul (nu oprise motorul la excavator, îl lăsase să murmure, să păcăne alături) pe care mi l-a acordat a luat sfîrșit.

Acasă, după zece ore de lucru, Tânase Tiron este un tată grijuliu și un colecționar de „artă a naturii”. Are o sumedenie de crengi și rădăcini care, dincolo de spectacolul naturii, dovedesc imaginația și puterea de asociere plastică a colecționarului. Ascultă discuri cu muzică populară românească și este la rîndul-i un interpret cu câteva premii obținute pe scenele concursurilor.

N-am reușit să stau de vorbă cu ceilalți membri ai familiei Tiron. Soția face parte din lotul de constructori care execută, la confluența piriului Olănești cu Oltul, mari lucrări de îndiguire și consolidare. Asediat din două direcții prin largi fronturi de betonare, Rîmnicu-Vilcea, fosta urbe a pensionarilor, a devenit un punct important al ofensivei hidroenergetice de pe Olt. Elementele proiectului constructorilor de centrale electrice se îmbină armonios cu noua urbanistică a acestei capitale de județ. Constructorii, pînă mai ieri în apropierea orașului, au ajuns astăzi, forțînd artera Olănești, la o sută de pași de piața centrală. Greu de conciliat pașnicul citadinism de acum cu sălbatică lucrare de la Lotru. Aceiași oameni care-și încălzeau palmele la focurile iscate sub acoperișuri de stîncă, ajung în zece minute la șantier, coborînd din apartamentele lor prevăzute cu calorifer, cadă și televizor. Ridicarea nivelului lacului de acumulare Rîreni (al patrulea de pe Olt) face necesară înlocuirea bătrînului pod metalic de la poalele orașului. Demontat bucată cu bucată, secționat cu baioneta flăcărilor de sudură, demodatul pod de peste Olt va ceda locul altuia mai lat, mai înalt, mai curbat, mai „fluent” zicea cineva referindu-se de fapt la circulația care va deveni mai fluentă. Cu timpul, cele două margini străjuite de balustrade și rezervate pietonilor au devenit prea înguste, iar șirul mașinilor stopate la semnul „prioritate pentru circulația din sens invers” a crescut îngrijorător. Timpul corodează propriile-i lucrări într-o ofensivă a setei de spațiu care nu iartă nimic din ce-i stă în cale.

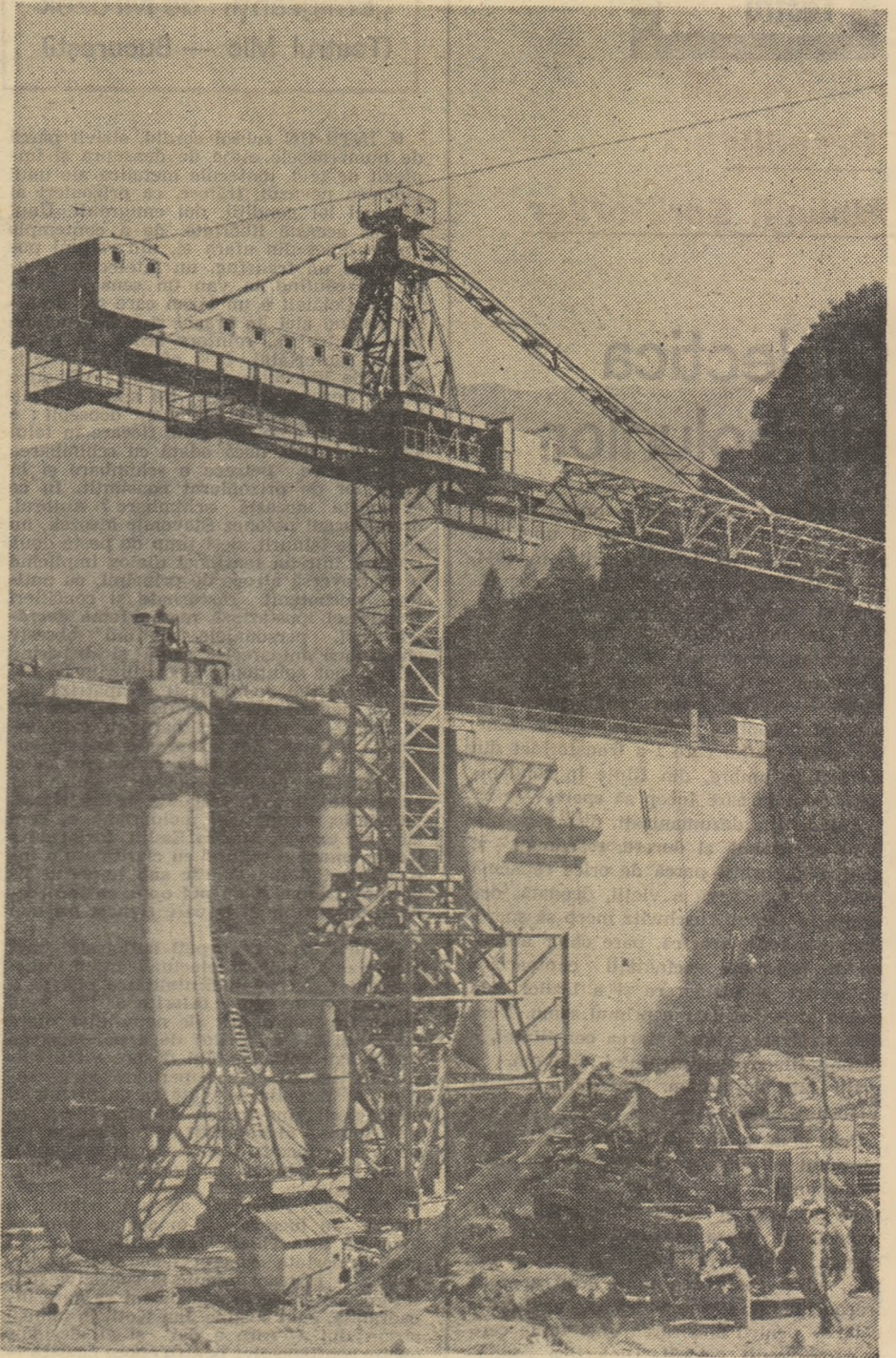
Nici pe Daniela, fiica excavatoristului Tiron, n-am reușit s-o întîlnesc. Are 9 ani și este, firește, școlărită. Aici, într-una din multele școli din Rîmnicu-Vilcea. Ghiozdanul a învățat să-l poarte însă la Lotru, acolo a făcut clasa I,

avînd colegi din Suceava, Bistrița-Năsăud, Satu Mare, Drăgășani. Un băiat, Daniel, era din Hobița Gorjului, din satul lui Constantin Brăncuși. Ce să mai aflu? Plec cu imaginea a două caiete învelite cu hîrtie albastră, lăsate pe o masă. Alături, uitată desfăcută în graba cu care copilul a plecat la școală, o călimară cu cerneală. Urmăresc gestul calm și precaut al tatălui care înșurubează dopul călimării. Este, mi se pare, atîta nostalgică afecțiune în acest gest simplu încît reporterul, extrăgînd această ultimă secvență, se poate declara mulțumit.

Dialog la patru metri sub Olt. Prin uriașul ecran de sticlă poți privi în aval fierberea valurilor ieșite dintre paletele turbinelor montate undeva dedesubt. Alături — mari panouri de comandă din care este greu să descifrezi ceva. Pînă la venirea mea, energeticianul Gheorghe Răboacă citise, probabil, o revistă rămasă deschisă pe masa lui. Acum fumează liniștit și încearcă să mă lămurească (n-a reușit!) cit de ușor poate fi condusă o hidrocentrală. Sint patru oameni într-un schimb. Rar au de furcă. Auziți? — mă face el atent. Îi spun că aud un murmur dedesubt sau undeva în spatele peretelui din dreapta. Sint turbinele, mă lămurește el. Asta-i cîntecul lor, nu și-l schimbă niciodată. Este un puls, de fapt, pulsul nou al Oltului, înregistrat prima dată aici unde ne aflăm, în interiorul centralei hidroelectrice Rîmnicu-Vilcea. Niște ace galvanometrice, niște becuțe care se sting și se aprind, niște ceasuri rotunde cu cadrane înțepenite ca niște ochi imobili ai acelor panouri. În amonte, la patru metri deasupra noastră, este suprafața netedă a lacului de acumulare. Gheorghe Răboacă nu pare cîtuși de puțin intimidat de atîta clocot de forță care-l inconjoară. Îi comunic temerea mea. Ride. Cum să nu ridă? El stă aici zi de zi, zece ore locuiește sub Olt, iar eu am coborît prima dată în această încăpere subacvatică. Îl întreb unde a mai lucrat. Într-un singur loc: 13 ani la Uzina electrică Govora. L-au repartizat aici pentru că, spuneau ei, e nevoie de oameni pricepuți care să ia în primire hidrocentrala. El ce să mai ocolim, fusese 13 ani fruntaș în producție. De aici i s-a tras. Oricum, nu-i pare rău. Aici lucrează ca un chirurg. Nu se compară. Ce înseamnă, îndrăznesc eu, fruntaș în producție? Nu-i mare lucru, zice, trebuie să ai memorie bună, să nu uiți nici o clipă datoria pe care-o ai. La 34 de ani, Gheorghe Răboacă este un om care și-a descifrat un sens profund al propriei vieți. Nu-i prea plac îndoielele. Le fură Oltul, glumește el.

Drăgășani. La poalele orașului, acolo unde Oltul, în drumul său către Dunăre, salută cu undele sale înaltele podgorii, s-a deschis unul din cele mai tinere șantiere sub pecetea de har a luminii. Trecînd de cortina sălciilor vei găsi, proaspătă încă, matca unui șanțier în creștere. Discut cu Aurel Cernăianu, secretarul organizației de partid, unul din oamenii care și-au asumat răspunderea ridicării acestei noi citonii, premieră solară la frontiera vechilor ruine ale Rusidavei. Prea multe lucruri — îmi spune el — n-aveți de văzut. Abia se fac niște excavații, abia am așezat cîteva cupe de beton în temelii. Hidrocentrala — și aici zice o vorbă memorabilă — sint oamenii care-o construiesc. Pe ei li puteți vedea. Notez cîteva nume: Nicolae Popa, maistru mecanic, Marin Cioacă, șef de echipă. Dumitru Soare, Nicolae Mihai, Gheorghe Stroe, Marin Olaru, constructori. Hidrocentrala, deocamdată, poartă aceste nume de oameni. Cînd va fi gata, cînd un nou baraj se va ridica întreg din volburile riului, splendoarea construcției va chema irezistibil privirile și aceste cîteva nume proprii vor fi uitate, reținute doar de fila vreunui carnet de reporter. Soarta constructorilor. Această gîntă migratoare, acești călători împătîmiți pe meridianele apelor, această dinastie al cărei herald este săgeata unui fulger, acești zidari de valuri, acești artiști ai betonului, acești salopetiști neastîmpărați și visători au făcut niște minuni adevărate și neperisabile în România acestor ani. Acum trebăluiesc pe Olt. Îl mută dintr-un loc în altul, îl opresc de parcă ai pune un dop la o sticlă, îl iau la subsuoară, îl pun în planuri și-n grafice. Și Oltul — miracol nu alta — se mișcă dresat, ascultă comenzile ca un soldat din ciclul întii, de instrucție.

Dar Oltul va rămîne Olt. Oltul nu poate să nu fie Olt, Oltul izvorăște tot din umbrele Hășmașului Mare, Oltul retează mai departe munții, Oltul se

Hidrocentrale pe Olt (Fotografii de Lică Popa)

varsă sub același unghi de ape, desco-perind, matematic exact, același punct de incidentă cu Dunărea, Oltul este deci și va rămîne Olt. Numai că, el singur, va lumina niște legende, va scăpăra amnarul unor peșteri de verb, va divulga niște taine, citeva, nu toate, avînd grijă să mai păstreze și pentru sine din băutura sacră a misterelor atît cit să nu poată fi uitat.

Un epilog statistic și o strofă de poem bogzian

DE LA Făgăraș, dintr-un punct situat deasupra defileului și pînă la Moldoveni, în apropierea confluenței Oltului cu Dunărea, riul coboară pe o scară de altitudine de aproape 400 de metri, iar 58 de turbine îi vor culege, ca pe o sfințită sudoare, zbuciumul apelor, pulsîndu-l apoi cu puterea a 1200 de megawați pe portativele de lumină ale țării. Făgăraș, Voila, Vistea, Arpașu, Porumbacu, Avrig, Sebeș-Olt, Turnu-Roșu, Ciineni, Robești, Gura Lotrului, Turnu, Călimănești, Dăești, Rîmnicu-Vilcea, Rîreni, Govora, Băbeni, Ionești, Zăvideni, Drăgășani, Străjești, Arcești, Slatina, Ipotești, Drăgănești, Frunzaru, Rusănești, Moldoveni, iată cele douăzeci și nouă de trepte pe care va trebui să le coboare Oltul inchipuînd o imensă cascadă de 400 de metri, cea mai mare din lume.

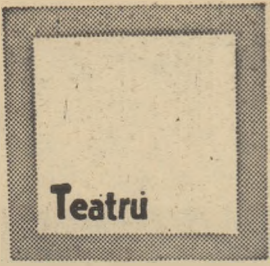
Nu mai că riul n-o parcurge deodată, evită saltul amețitor, slobozirea lecefurilor din undele sale se face în timp și în spațiu după un anume ritual, într-o gradație cumpătată, solemnă, răbdătoare. Lotrul sare la Ciunget ca o

felină uriașă a munților și prinde-n gheare deodată înșelătoarea pradă a turbinelor. Oltul lunecă asemenea suflului printr-un caval și cu fiecare nou orificiu deschis în lemn, se mai naște o notă muzicală. Oltul cîntă. Cîntă cîntec nou. Atingere de clape astrale, lunecare de degete peste un clavier cu douăzeci și nouă de tonuri. Oltul cîntă. Cîntă cîntec nou.

„După ce întreaga tinerete s-a războit cu stîncile, după ce a străpuns, zbuciumîndu-se îndelung, trei rînduri de munți, după ce și-a purtat involburarea cînd spre o zare, cînd spre alta, lăsînd în urma lui o țară întreagă, Oltul își privește sfîrșitul senin, ca pe un act prevăzut și așteptat. Obosite și grele, asemeni unor pleoape ce se închid pentru somnul de veci, undele coboară spre Dunărea necunoscută, și se pierd în vîltoarea ei, ca și cum ar trece hotarul altei lumi. [...] Viața lui e o cărare, din singurătatea munților pînă la aceea a marilor ape. Între cele două extreme singurătăți, se află țara pe care a străbătut-o: pădurile, cîmpiile, satele și oamenii lor”.

Revenim la poemul lui Geo Bogza ca la cea mai minunată Cîntare a cîntărilor înălțată spre slava acestui voievod al rîurilor țării. Pare că nimic nu s-a schimbat, doar ceva mai mulți oameni întîlniți în cale și nu numai dintre aceia ai satelor Oltului, ci veniți de pretutîndeni. Iată chipuri de moldoveni, și de maramureșeni, și de dobrogeni pe care Oltul nu le-a întîlnit în satele pe care le-a străbătut. Iată, în locul înșelătoarelor capcane ale Cîrligelor, Oltul are să se teamă de altceva, de alte obstacole pe care nu le mai poate străpunge: barajele de beton. Între cele două singurătăți, Oltul întîlnește oamenii și oamenii îl fac părtaş și frate al aspirației lor spre lumină.

Lucian Avramescu

Teatru

Premiile

Uniunii Scriitorilor

Dialectica simbolurilor

■ **FIXATA** în decorul — brutal pînă la limitele simțirii omenesci — al unei săli de autopsie de la Auschwitz, în 1944, plesa *Comedia nebunilor* este o complicitate și profundă analiză filosofică a felului în care prizonierii, morții vii, reprezentați de medici captivi, de Sonderkommando-riști, de fetițe și deținuți obișnuți — presimt începutul sfîrșitului, presimt apropiata prăbușire a hitlerismului, a Molohului care i-a transformat din oameni în umbre, din ființe în condamnați, felul în care încep să sperie.

Ani de zile dezumanizați, sperați, nebuni de spaimă și durere, resemnați și abulici, desprinși parcă de orice rădăcină purtătoare de sevă a vieții, deodată, deținuții lagărului Auschwitz încep să sperie. Sperața lor e tragică, pare chiar absurdă, în condițiile vecinătății cuptoarelor de gazare și incinerare și a lăzilor de ciclon otrăvitor. Dar e primul semn. Dezdezumanizarea. Recăpătarea conștiinței, a demnității. A sentimentului de om, a grijii față de semen. A șentimentului Valorii Umane.

Cele două simboluri ale recreării umanismului au sensuri genetice: iluzia existenței unui înger — invenția mitului salvării posibile, al acelei șanse pînă atunci inexistente, șansă prezentă în acest fel cludat, în afara acțiunii — și apoi acțiunea, adică coalizarea unui grup aparent ireconciliabil — adunătură de victime și călăi — pentru eliberarea unei fetițe care a supraviețuit gazării. Dialectica simbolurilor are o singură finalitate: speranța. „Îngerul” se transformă de fiecare dată în omul inocent care speră.

Ofițerului neamț, mașinii de ucis, tumbii a cărei lege este moartea, speranța li apare ca semn al alienării, al nebuniei generale. Nu ne e greu să vedem, de asemenea, în acest contrapunct psihologic un simbol.

Toată piesa, de altfel, acumulează înfățișări ale speranței, unghiurile ei posibile de vedere, ipostazierile ei. Caracteristica principală a acestei opere dramaturgice este complexitatea, multitudinea deschiderilor de meditație filosofică și psihologică. Direcțiile de analiză sînt multiple: am putea vorbi despre o filosofie a învinsului, despre psihologia victimei abile, a adaptatului, despre o exegeză a funcțiilor și atitudinilor cuceritorului, despre etapele de autocunoaștere umană în condițiile limită, despre o dialectică a înfrîngerii și o dialectică a victoriei individului.

Deși angajată în simboluri complicate, cu o ideologie subtilă și diversă, piesa nu redundează în obscurism, păstrînd o logică strînsă a tramei, o eșalonare captivantă a deznodămîntelor, o replică aspră și dramatică; caracterologia ei este pitorească și atașantă pe fondul unei tipologii comune.

Am apropiat de expresionism această piesă recunoscîndu-i în același timp o modernitate aparte: iluzia se impune, airdoma realității, prin paradoxuri implacabile; sensul lumii iluzorii e inovator pe planul vieții sociale; fantasticul se traduce din și în realitate, convertindu-se nu în nonreal ci în simbol; verbul e crud, naturalist, agresiv, am putea spune mulat în sine și cenușă.

Netranspusă deocamdată scenic, această importantă lucrare a lui Alexandru Sever confirmă un dramaturg valoros.

Radu Anton Roman

16 România literară

SPECTACOLE

„Emigranții” de Mrozek (Teatrul Mic — București)

■ **INTR-UN** subsol sordid, strivit parcă de numeroasele etaje de deasupra și împinzit de țevi, tentacule metalice ale unui monstru nevăzut, trăiesc, ca prizonieri ai propriei lor condiții, doi emigranți. Unul a ales această libertate, de a contempla lumea leneș din afara ei, din rațiuni politice; e un transfug, un intelectual filosofard, căutînd în van un sens al existenței. Celălalt e un țaran care s-a destărat venind aici, în orașul străin, să adune bani pentru ca, reîntors acasă, să poată vieții confortabil, fără efort; el beneficiază de libertatea unei munci sălbatice care-l degradează fizic. Ne sînt înfățișați în cușca lor, într-un moment deosebit: e anul nou și ambii își pun, fiecare în felul său, întrebarea dacă odată cu schimbarea anilor se va petrece o schimbare și în viața lor de prizonierat consimțit. În ce ar consta această schimbare? Autorul, dramaturgul polonez Slavomir Mrozek, nu răspunde lămurit, deși timp de peste două ceasuri. Intr-un tensionat dialog implicînd o controversă atroce de principii, cu atentez neconținut răsturnate și concilierii fragile, el ipostaziază mereu tema *dezrădăcinării*, personajele agîtînd obsesiv chestiunea întoarcerii acasă și disperînd că n-o pot soluționa. Opozițiile încețate dintre cei doi compatrioți și apatrizii totodată, neputința tragică de a se despărți și tandrețea cutremurătoare cu care încearcă a se sprijini reciproc e excesiv dilatată, și uneori confundă ca un joc ce-și încalcă fără noimă propriile reguli. Dar acest aliaj dur de tragedie, satiră, farsă, bufonerie, dramă și melodramă e, cum zice, un exeget, Martin Esslin, forțat de o ironie amară răzbind cu claritate din înfruntări. Cei doi trăiesc sub imperiul liberului arbitru și nu pot opta, ca în carceră, pentru bunul la care rivnesc cel mai mult: libertatea.

Cei doi captivi, surpați sufletește, unul alegorizînd abulia intelectualismului transcendentă și celălalt brutalitatea placidă a ignoranței, imagini diferite și în fond egale, tragic-grotesci, ale neputinței, oferă autorului și un prilej de a polemiza cu tezele existențialismului despre viața spirituală individuală superioară vieții sociale, despre sila de viață ca un produs al cunoașterii (încercarea de sinucidere, ca gest suprem al libertății de opțiune, se topește în ridicol), despre senzația abandonului într-o lume necunoscută a solitudinii anxioase, despre conceptul de autenticitate etc. Polemica aceasta, subtilă, e infuză în lucrare și în același timp se exprimă prin chiar biografiile celor doi eroi, raportate concret geografic, istoric, politic — în transparente și sugestive metafore. De aceea drama nu mi se pare încadrabilă, cum susține Jan Kott, în teatrul absurdului — care a dat și el, desigur, opere configurative pentru epoca noastră — printre ale căror coordonate sînt indeterminarea spațio-temporală, ambiguitatea problematică, lipsa caracterelor. Cu atît mai mult cu cît aici tragismul alienării depășește vădit grotescul situațiilor.

Deși o conversație prelungită între doi oameni, ea interesează continuu prin bogăția de sensuri și prin abundența extrapolărilor, ca și prin crescendo-ul dramatic discontinuu. Dialogul evocă plastic și cu amplitudine lumea, așa zice lumile din afară, aflate ele însele în controversă și, deopotrivă, modurile de existență diferite și opuse. Mrozek pretinde, după cum a declarat unei publicații vest-germane, că în constituția piesei există și materie autobiografică: el a răspuns dubitativ la întrebarea dacă a intenționat în primul rînd o scriere cu caracter politic, care să pună în discuție statutul social de paria al emigranților din țările vest-europene, dar a afirmat numai de cît nici dînsul — și crede că nici spectatorul — nu se pot sustrage de la unele concluzii politice generate de circumstanțele expuse. E, neîndoiește, o dramă tare, de actualitate, făcînd în mod indirect elogiul patriotismului prin examenul crud dar adevărat al consecințelor dezastruoase ale smulgerii ființei din solul natal și ale devalorizării ei morale într-un mediu străin și advers.

ÎN **SUBSOLUL** întunecos și umed, cu însemne ridicole ale bunului trai în societatea de consum — multe obiecte mărunt de toaletă, aparate casnice, reclame policrome, chiar și țevile de apă și canalizare sînt vopsite lucitor —, subsol cu multe deschideri false (scenograf Mihai Mădăscu), cei doi parteneri ai dramei comune, Ștefan Iordache (numit A. A., de două ori anonim), teoreticianul, maniacal, pletoric, și Mitică Popescu (numit X. X., de două ori necunoscut), lucrătorul abrutizat, analfabet, suspicios, construlesc împreună eșafodajul greoi și friabil al speranțelor care se vor prăbuși în final. Căci unul rămîne să monologheze în van, în timp ce celălalt adoarme. Anul nou nu le va aduce nimic nou.

Actorii edifică un spectacol dens, de tensiuni variabile dar puternic în esență, cucerindu-ne atenția și pentru drama indivizilor și pentru destinul categoriilor reprezentate. Prin interpretarea suplă și precisă, excelent articulată a lui Iordache, și prin cea clătinată, poate prea moale citeodată însă insinuantă și veșnic pînditoare a lui Popescu, e pătrunzător deschisă condiția derizorie de viață a celor doi emigranți. Nu tot atît de cuprinzător e văzută condiția lor dilematică.

Regia debutantului în teatru Mircea Danieliuc, admirabil regizor cinematografic, manifestă o aplecare spre descripția stărilor, care în film, probabil, s-ar complini cu explorarea extensivă a unei ambianțe și proliferarea imaginativă a detaliilor, în timp ce aici sondajul se cerea întreprins intensiv, spre interior, cu construcția ambianței mai ales pe psihologii cu elemente fixe și ireductibile, condensînd trăiri și gîndiri multiple. Oricum, însă, debutul e semnificativ mai ales prin rigoare și claritate, făgăduitor, propus de teatru cu îndreptățire. Spectacolul impune și se impune. Altfel, cu totul altfel decît cel, remarcabil, făcut la Oradea de regizorul Alexandru Colpacci și actorii tineri Radu Vaida și Mircea Constantinescu, el demonstrează încă o dată plurivalența dramaturgiei valoroase. Din alt punct de vedere, montarea îmbogățește peisajul artistic bucureștean cu o a doua realizare exponențială. Teatrul Mic intrînd cu el realmente în programul său — despre care directorul scrie că se dorește a fi de modernitate autentică, adică „al dialogului activ, deschis, direct, curajos cu spectatorii, pe care sîntem dator să-l informăm cu privire la tot ce se petrece și se produce semnificativ și important pentru realitatea actuală și pentru perspectiva dramaturgiei și a artei spectacolului”.

Valentin Silvestru

„Domnișoara Iulia” (Teatrul din Bacău)

■ **NU-MI** AMINTESC de spectacolele Strindberg de la noi, din ultimii ani: odată, pentru că au fost puține; apoi —

A 25-a aniversare a Teatrului din Baia Mare s-a făcut printr-un șir de manifestări la care au participat și oameni de teatru din Capitală. Printre cele șapte reprezentații de pe afișul festiv s-a aflat și piesa contemporană *Uneori liliacul înflorește și toamna de Tudor Popescu*, regizată de Ion Deloreanu. În fotografie, doi dintre actorii distribuției: Mircea Graur (stînga) și Ion Săsăran.

Bogdan Ulmu

Despre literatură

● **UN** anumit decalaj, nu în primul rînd cantitativ, continuă să despartă poziția pe care o ocupă literatura la radio și la televiziune. Completa re imediată și necesară: la radio, „programul” literar este mai divers și mai cuprinzător decît cel al micului ecran. Aici, o tradiție serios constituită evidențiază istoria și actualitatea artei cuvîntului, pe cea a creatorilor ei, și impresionantă este strădania redactorilor de a găsi modalități radiofonice expresive, inedite, convingătoare. Exemplele se găsesc pretutindeni, de la felul în care sînt structurate emisiunile de sinteză și informații de tipul *Revista literară radio*, *Viața cărților*, *Jurnale și memorii*, *Biografia unei capodopere*, *Dicționar de literatură universală*, *Scriitori și cărți contemporane*, *Momente din istoria literaturii române*, la cele de prezentare propriu-zisă

a literaturii: teatrul radiofonic, *Poezia — glas al cetății*, *Moment poetic*, *Scriitori la microfon*, *Poezia*, *Fonoteca de aur...* Zilnic, deci, citeva ore radiofonice (pe care le dorim, însă, și mai multe) sînt puse în slujba literaturii și o asemenea realitate nu poate fi decît extrem de îmbucurătoare. Sigur că, alături de atîți alți ascultători, am format adesea și unele sugestii atît în privința îmbunătățirii comentariilor critice, cît mai ales a înmulțirii prezenței efective a scriitorilor români și străini la microfon. Benzile păstrate în *Fonoteca de aur* sînt, de fiecare dată, extraordinare și îmbogățirea acestui tezaur (prin interviuri, confesiuni, lecturi din propria operă sau din altele...) este o obligație de conștiință profesională și patriotică. Sîntem, în acest domeniu, în posesia unui minunat procedeu tehnic

de oprire a timpului pe loc, procedeu visat cu ardoare de înaintași și a cărui lipsă a fost resimțită cu înrîtat regret de aceștia. Simplul gînd că am fi putut asculta vocea lui Anton Pann sau Eminescu, a lui Mărorescu, Macedonski, Caragiale, că ardențele pledoarii ale iluministilor ardeleni ne-ar fi putut sta la îndemînă prin simpla răsucire a butonului aparatului de înregistrat, doar acest gînd și inima ni se tulbură de emoție.

● **CE** am putea adăuga, apoi, imaginîndu-ne spectatorii ai unor seriale-document avînd ca subiect momente din chiar procesul de dezvoltare al literaturii și culturii naționale și universale, înnobite de prezența și cuvintele unor mari cărturari? Să ne amintim, astfel, în acest înfrigorat sfîrșit de noiembrie, de secvențele păstrînd chipul, mișcările, vocea, privirea lui Nicolae Iorga. De cite ori am avut prilejul să le revedem, gestul delicat al savantului care întindea zîmbind flori celor din jur ne-a apărut ca un simbol prezentei mesei peste timp. În ultimii ani, o serie de inițiative ale redacțiilor televiziunii au deschis drumul unui posibil panoramic vizual asupra literaturii contemporane, panoramic a cărui valoare și semnificație va fi confirmată sub orizontul viitorității. Totuși, o oarecare inconsec-

Epopoeea Independenței

Cinema

DOCUMENTUL — reconstituit în tablouri de viață, filigranat în transparența imaginilor și recompus din cuvintele realității — se voiește element esențial, de substanță și de structură, al serialului t.v., dedicat Războiului de Independență. Aspirația către autenticitatea istorică e mărturisită, parcă, de înșiși autorii narațiunii cinematografice, prin intermediul cuprinzătorului pregeneric, ce se nutrește din spiritul declarației rostite de Mihail Kogălniceanu, la 9 mai, din „glasul peste veacuri răsunător al oștenilor lui Tepeș, lui Bogdan și Rareș, Radului de la Afumați și Viteazului Mihai“; vocația apropierei exacte de marile momente se țese în preambulul, în itinerariul de tip documentar, ce invocă patetic, dar succint, datele trecutului îndepărtat, urcând pe firul genezei neamului românesc către maiestroasele evenimente ale anului 1877. De altfel, întreg episodul întâi al ciclului, purtând titlul **Deșteptarea României**, se alcătuiește, prin identificarea și alăturarea chipurilor țării, a destinului încrustate în filele epopeii independenței, a nenumăratelor personalități, oameni simpli și conducători, protagoniști reali ai luptei pentru neatinare.

Deșteptarea României și-a chemat personajele din istorie; iar detaliile imaginare, ori întâmplările neconsemnate în actele, presa, ori iconografia vremii pătrund cu parcimonie, în pelicula prezentată simbăță seara, pe micul ecran; concepută de către eruditul cunoscător al trecutului românesc, scriitorul Paul Anghel, fresca evocatoare își reliefează virtuțile în riguroase secvențe ce reanimă cald portretele eroismului străbun. Dinamica mozaicată a scenariului primului episod — canavaua dramaturgică înlanțuie scene din cele mai diferite medii sociale, iar atmosfera de efervescență patriotică, sublimată în citatele literare, se naște din spiritualitatea celor mai variate spații ale țării — precum și amploarea cinematografică (în cele șase serii, realizate de regizorii Gheorghe Vitanidis, Sergiu Nicolaescu și Doru Năstase, există 37 de roluri principale, 225 secundare și 300 episodice) anunță începutul unui nobil dialog, restituind direct și elocvent contemporaneității gândurile și sentimentele făuritorilor de istorie.

Ioana Creangă

Amza Pellea (generalul Cernat), Emanoil Petruț (I. C. Brătianu), George Constantin (Kogălniceanu) — în prim planul imaginii de sus — și Sebastian Papaiani (Peneș Curcanul), eroi ai serialului de televiziune Războiul Independenței

„Fair-Play“

NOUL film românesc **Fair-Play** (adică „joc cinstit“) este cea mai bună definiție și ilustrare a unui sentiment ciudat: **lauda de sine**. Pe toată întinderea poveștii, personajele, prezente și trecute, toate, se laudă, nu încetează nici o clipă de a evoca iscusințele fotbalistice românești, victoriile internaționale în lupte grele cu adversari dificili. Asta, și numai asta, tot timpul. O poveste fără subiect, ci numai cu o idee: onoarea sportivă, jocul cinstit, leal, cavaleresc.

Fair-Play se adresează nu numai amatorilor de fotbal, dar și, în primul rând, milioanei de tineri, cărora le amintește că, prin excelență, corectitudinea și calitatea dominantă în sport ca și în viață. Un pasionat antrenor (interpretat de Colea Răutu), încearcă să formeze, dintr-un grup de școlari, o bună echipă, croită pe disciplină și onoare sportivă. Desigur, cei doi puști (Marin Dima și Cătălin Crăciuneanu) joacă bine. De altfel copiii sînt în genere buni actori, mai ales cînd nu li se bate capul. Afară de asta, aceștia doi au, în fotbal, o știință de adevărați jongleri. Dar momentele de artă aparțin mai ales lui Colea Răutu (în rolul antrenorului). Obrazul său, surisul său, rictusul său de supărare, mimica sa conduc întreaga poveste. O poveste fără poveste, ci doar fotografia unei griji necentenite în desfășurarea unui meci. Unul singur. Susținut mereu cu amintiri. Două rînduri de amintiri. Peripeții cotidiene din viața băieților din echipa de azi, și scene din glorioasele performanțe ale băieților de altădată, cu arătarea și numirea unui Dobai sau Bogdan. Toate acestea însoțite de mimica antrenorului; cînd crispată, într-o grimasă îngrijorată sau dezaprobatoare, cînd indulcită, într-un suris. Nu știu dacă Răutu spune în total mai mult de zece fraze. Dar de el depinde întreaga poveste. Performanță de actorie, care, desigur, nu ne miră, dar admirație produce totuși.

Film modest, acest film mai mult arizanal decît artistic, are nespusul merit de a face plăcere unor tineri de toate vîrstele. **Fair-Play** (peliculă semnată de regizorul A. Danciu Satmari) e un film nu atît bun, cît bine făcut și care, poate, repet, produce o imensă plăcere la multe milioane de spectatori.

D. I. Suchianu

vență în materializarea acestor intenții, abandonarea inexplicabilă a unor cicluri literare TV, a unor bine găsite modalități cinematografice de reliefare a inefabilului paginii scrise, pauze foarte lungi în programarea unor emisiuni care ar avea dreptul să fie săptămînale, toate acestea nu pot trece neobservate. Cele 10—15 ore de transmisie zilnică permit extinderea programului literar la televiziune sub presunea interesului unanim al publicului.

● **IATĂ**, de pildă, o posibilitate care merită a fi continuată, căci descoperirile ei sînt dintre cele mai utile și interesante deopotrivă pentru specialist și profan: ultimele trei episoade din **Drumuri europene** (emisiune de Aristide Buhoiu) au urmărit călătoriile lui Nicolae Bălcescu, scriitor și savant pentru care orașe celebre au însemnat tot nițea bibliotecii celebre. Lumea ca bibliotecă, deci, cum ar spune un mare contemporan al nostru, așa li apărea, printre altele, Europa lui Nicolae Bălcescu și reporterul realizator al filmelor a știut să exploateze dimensiunea acestei nobile perspective.

● **ÎN** ultima Revistă literar-artistică TV, Ioan Alexandru și-a expus, la 13 ani de la debut, acum cînd numele său este înscris în filele istoriei literaturii contemporane,

gîndurile despre sensul și menirea propriei arte: „Dacă prezentul nu e pe măsura trecutului, spune el, un poet nu poate avea liniște“. Să adăugăm și cele câteva mărturii ale lui Nichita Stănescu rostite în ultima ediție a **Moștenirii pentru viitor**: poezia nu este arta cuvintului, ci însăși arta poeziei, o dimensiune, majoră, a ființei noastre morale. Cit de palpitan ar fi și cit de sugestiv pentru contemporani și urmași un ciclu de confesiuni literare TV, emisiune amplă, săptămînală, difuzată la ore de maximă audiență. Este o sugestie pe care nu vom obosi niciodată a o scrie în chenarul rubricii noastre.

● **DE** asemenea, o emisiune de durată ar putea deveni cea transmisă în ciclul **Moștenire pentru viitor: Peisajul patriei — Izvor de inspirație veșnic viu în operele creatorilor noștri** (realizator Mihaela Macovei), „temă“ perfect adecvată specificului micului ecran, dînd posibilitatea unei armonioase întîlniri a artelor. Filmul lui Iosif Demian, pe marginea poemelor lui Nichita Stănescu, a ocolit cu succes simpla ilustrare vizuală a textului, așa cum de altfel s-a întîmplat nu odată și în emisiuni mai vechi ale televiziunii. Tocmai de aceea, continuarea și desăvîșirea unei asemenea experiențe trebuie neapărat să treacă la ordinea zilei.

Ioana Mălin

SECVENȚA

■ Omul acesta, se pare, nu poate greși; omul acesta nu poate face decît lucruri excepționale. Este „boala“ lui, este blestemul, este chinul lui. După **Atacul trenului cu aur și Selava iubirii**, Nikita Mihalkov intră — cu **Piesă neterminată pentru pianină mecanică** — în acea împărăție care nu e pentru toți muritorii, călcînd pe un tărîm misterios și înșelător, unde aerul de respirat e tare și poate sufoca pe mulți; opera lui Cehov, **Piesă neterminată**, filmul, nu poate fi povestit, este una din creațiile în fața cărora cuvintele rămîn neputincioase. Un Cehov parcă mai aproape ca oricînd de ceea ce mi-am închipuit întotdeauna că înseamnă „Vom trăi mult și vom fi fericiți, unchiule Vania“, șoptit printre lacrimi de Sonia, sau „O vom lua de la început, Mișă“ spus tot printre lacrimi unui Platonov cărula nu i-a izbutit nici măcar dispariția, un Cehov zguduitor de vesel și esențial pînă la cutremurare vine din adîncurile tainice ale acestei — v-am spus că vorbele sînt neputincioase — opere desăvîșite, de privit cu fața lunară, neștiută, a sufletului.

a. bc.

TELECINEMA Povestiri din pădurea franceză...

■ **CU** un minim humor — un ris prea desțins aici ar fi o greșală a inteligenței — omul poate descoperi în **Contele de Monte Cristo** nu numai farmecul unei structuri epice inepuizabile, dar și câteva situații fundamentale ale condiției sale. Povestea are mai multă adîncime decît cred spiritele prea rapide, fie ele mult citite; prea numeroase lecturi fericite din scriitori, fi-rește, superiori lui Dumas, cărți peste cărți înfinit mai grave în complicațiile lor decît peripețiile de aici, ne-au dat frumoasa conștiință a unei priviri de sus, sfidătoare, la adresa acestui destin cu totul neverosimil pentru cel ce cere artei, întâi de toate, seriozitate. Ori povestea are tocmai o seriozitate neșpusă, în ciuda retoricii care trage de păr și fraza și situația, dar nu-i clin-tește un fir din patetic. Literatura — cu cit a progresat — s-a îndepărtat tot mai convingător de inocență. Cu cit s-a descoperit mai inteligent și mai expresiv culpa, cu atît mai adînc a fost uitat basmul, bazat în primul rînd pe încercările prin care trece orice candoare. Tragedia culpei circumscriindu-se tot mai riguros politicului, nevinovăția a trecut la identificarea cu apoliti-

cul. Și viața și arta au demistificat repede acest „basm“: nu există apolitism, după cum nu există candoare, zice făr' de apel secolul nostru. Dumas — unul din ultimii băsmuitori ai civilizației, alături de acel degradat homerian ai ro-cambolului — nu putea lucra altfel decît tot în termenii dreptății unilaterale: Dantès e un ne-implicat, nici bonapartist, nici anti, într-o lume hoțărît despicată în aceste două categorii ce se pre-tind, totalitar, existențiale; **Contele de Monte Cristo** este încăpățînată provocare la care e supusă o inocență de către „polis“, izbînda acestei provocări, implicarea ne-implicatului în social prin ideea unei răzbu-nării care-l transformă simultan într-un militant al providenței și un om nefericit. Astfel văzută, odiseea e și serioasă, și naivă, și ridicolă, și pa-tetică, și descreierată. Tot ce pare tras de păr vine aici din frenezia nevino-văției. Cinematograful — oricît de rudimentar ar fi, deși acest Richard Chamberlain mi s-a pă-rut foarte potrivit — nu-i face decît bine acestei frenezii. Dîndu-ne s-o „vedem“, fără imagina-rul lecturii, el o poten-tează pînă la o anume naturalețe a grandorii de suflet și de întîmplare.

Dantès văzînd cu binocul din casa sa cum cei trei dușmani ai săi, chiar pes-te drum (!?), pun la cale atentatul împotriva lui, dă coincidenței fiorul de miracol necesar. Întîlnirea cu abatele, în inchi-soare, e măreață: piatra care se dă de-o parte, imprudentele nerealiste, spulberarea atemporalu-lui printre bărbile încilci-te, descoperirea unelte-lor ancestrale, isteria să-pării în neant, nebunia înlocuirii cadavrului, tot acest crescendo culmi-nează cu evadarea ireală din ocean, metaforă su-prarealistă, ca-n viitoare-le filme. Oricît de sărăcă-cios lucrată, descoperi-rea comorii pe insulă tre-buie să fie copil prost ca să nu tremuri la ea, ca la confirmarea unei revela-ții. Dumas are geniul ingenuității în izbînda și nenorocire. O lume în-treagă l-a pierdut, cu to-tul îndreptățită dar nu mai puțin vinovată. Du-mas, cu ale lui povestiri din pădurea franceză, în plin Balzac și Flaubert, nu e altfel ca Johann Strauss, cu Dunărea sa albastră după „Eroica“ și a „cincea“, cu pădurea sa, cu tot.

Radu Cosașu

Jurnalul galeriilor

Adrian Beldeanu

ADRIAN BELDEANU poetizează pictura într-un fel care, păstrând specificitatea domeniului, ne amintește de modul său de a vizualiza imaginile poetice, similitudine capabilă să certifice omogenitatea viziunii generale, a modului în care el receptează și reinterpretează fenomenele realității concrete. Ar fi acesta și un argument de natură conceptuală datorită căruia actuala sa expoziție se racordează ca atmosferă și sentiment celor anterioare, mărturisind apartenența la un climat afectiv dominat de o constantă definitorie pentru tipul său temperamental.

Optind de la început pentru o libertate relativă în raport cu ceea ce am putea numi canoanele curente, Beldeanu evoluează dezinvolt și fără inhibiții în zona invenției de forme, fără a părăsi total și irecuperabil contactul cu precedentul figurativ, ceea ce acordă farmec și accesibilitate „scrierii” sale picturale. Pentru că, revenind obsesiv la câteva teme mari, el execută variațiuni de culoare, desen, compunere, utilizând materia picturală pentru a realiza o caligrafie continuă, nu totdeauna cursivă sau elegantă, intrucit adeseori își face apariția și un sentiment dramatic sau doar patetic, generator al unor compuneri expresioniste, angulos-agresive. Ar fi acesta un capitol în care poetul bucolic, sau doar solar, lasă locul observatorului critic, explorator al zonelor ascunse, anxioase. Dealtfel și temele în jurul cărora își execută variațiunile afective și stilistice îi oferă prilejul unor nuanțări expresive, ele putându-se grupa în trei cicluri, nominalizate dealtfel de autor însuși. Ar fi vorba, în același spirit poetic, despre *Flori imaginare* — o reluare a preocupării din expoziția precedentă —, *Mori vechi și Peisaje mateine*, suită sentimental-livrescă ce ne sugerează nu numai sensul opțiunii intime, ci și preferințele artistului pentru atmosfere romantice, în orice caz încărcate de rezonanțe elegiace.

Dar, dincolo de această direcționare prin titlu ce ar putea părea exterioară sau epidermic-literaturizantă, descoperim calitatea cu adevărat artistică de a crea o atmosferă afectivă acaparatoare, datorită căreia sensul lucrărilor se justifică nu doar simbolic ci profund spiritual. Este aceasta o performanță, intrucit el nu apelează la efecte picturale obișnuite, lăsând liniile colorate, cu irizări ce cheamă la dialog suportul neutru, toată responsabilitatea repartizată în mod curent pe o diversitate de elemente ce intră în compunerea noțiunii de pictură. Avem în acest caz de a face cu un tip particular de imagine „deschisă”, atît în sensul metaforei plurivoce, evanescente, cit și în cel al

circulației simplificate a elementelor de vocabular, capabile să sugereze spațialitatea, să direcționeze compoziția, să introducă privitorul în intimitatea climatului intim originar. Iată, deci, cum dominanta poetică își pune ineluctabil amprenta și pe derivația sa imagistică, relansind de pe alte poziții, nicidecum divergente sau antagonice, semnalele unei aceeași luări de atitudine față de realitate, față de lume. Iar din acest moment, dincolo de relația literatură imagine, pictura lui Adrian Beldeanu își arogă și un destin social adecvat, propunind nu numai comunicarea condiționată de accesibilitate, oricum existentă datorită formulei utilizate, ci și pe cea complexă, evocatoare și incitantă, consecutivă alimentării din combustia sinceră și permanentă a poetului.

Ion Truică

CARACTERISTIC pentru traseul conceptual și stilistic al graficii practicate de Ion Truică ni se pare faptul că fiecare apariție publică — ultima este cea de la

galeria „Căminul Artei” — aduce o anumită problemă plastică, ușor detectabilă după o parcurgere adecvată a imaginilor, inedită dar fără a contrazice esența propriului program, atent și consecvent urmărit în timp. Pentru că, dincolo de modul în care evoluează linia, ductul fluid, febril și totuși elegant, urmărind deplasarea ideilor și căutându-le meru echivalente vizuale, simbolice și metaforice în statutul lor intim, sensul și finalitatea acțiunii acestui rafinat desenator decurg firesc din constanta interogație rostită în jurul condiției umane, a destinului tragic și sublim al omului confruntat cu existența vie. Ar fi acesta axul ideatic al preocupărilor de esență, cu multiple și adeseori surprinzătoare corespondențe în existența concretă a imaginii plastice, afirmându-și autoritatea în grupajul omogen prezentat acum.

Admițind funcția fertilă a imaginației ca interferență de experiențe obiective și trăiri subiective, elemente aflate într-o relație infinit variabilă în raport de cei mai diferiți parametri, căreia creația umană materială și spirituală îi datorează atita, în cazul lui Ion Truică va trebui să remarcăm o incontestabilă și permanentă referire la realitate, atît prin modalitatea de exprimare figurativ-poetică, de o calitate sintetică atentă cenzurată, cit și prin conținutul filosofic aluziv, compulsare de parabolă existențială și finalitate ontolo-

gică. Majoritatea reprezentărilor sint atropomorfe, deplasate după necesități expresive ce țin nu numai de maniera personală — ea însăși dinamică în raport de premisă și scop — ci și de sensul simbolic al sintagmei elaborate. Firește, gradul de sublimare a detaliilor cunoaște de asemenea diferite trepte, uneori ajungându-se la pictograma fenomenului, altcîri menținându-se o ironică stare de grație a figurativului, nu lipsită de nuanțe critice, în care simplificarea formei accentuează sensul ideatic al graficii. Acesta ar fi și cazul altor lucrări, elaborate cu aceeași febrilitate a conștiinței capabile să descopere și să acuze elementul negativ, particular uman sau social, în care structura figurativă recunoscutibilă coexistă antagonic cu prezențe imunde, voit alegorice și aluzive, ce încarnează fără atrocitate, parcă totuși cu pudoare, forțe sau principii malefice. Grupul acestor imagini critic-sapientiale, desigur active prin statut posedă un regim afectiv specific, deconspirativ dar și moralizator, solicitînd, parcă, o dinamizare ce ar aduce și dezlegarea situației ușor criptice. Aflați în acest stadiu de imagine statică, ele ar putea constitui un argument coerent în sensul realismului de mesaj propus de o întreagă literatură a sorginte în exemplul Kafka, subliniind propensiunea autorului către imageria livrescă, accentuat intelectuală, rafinată și totuși eficientă. Astfel Truică se afirmă ca un temperament poetic, preferînd și frecventînd literatura bună și, firește, cîmpul ideilor consecutive, dimensiune subliniată de temperatura climatului afectiv, adeseori cu melancolie liric. Ar trebui, după această restrînsă incursiune efectuată în sensurile de conținut specifice lucrărilor, să vorbim despre calitățile plastice, despre acuratețea ductului cursiv și nervos, despre utilizarea subtilă și parcimonioasă a petelor de laviu monocorde, austere cromatic, dar mai ales despre atenta compunere și paginarea aerată, creatoarea unei atmosfere ușor metafizice, care ne-ar putea releva, nu fără atractive consecințe, o concepție scenografică fructuos deplasată în cîmpul graficii, o gândire a lumii ca spectacol, soluție prezentă în numeroase piese.

Am avea în acest fel, fie și incomplet, imaginea demersului plastic propus de Ion Truică, implicînd în egală măsură valori expresive autonome și o finalitate umană, socială, etică, morală ce asigură imaginilor expuse, întregii creații, șansa eficienței în relația cu publicul. Ceea ce constituie un element determinat în favoarea afirmației că ne aflăm în fața unui artist complex și autentic.

ADRIAN BELDEANU : Peisaj matein

Flori

Virgil Mocanu

Concurs de afișe

CONSILIUL Culturii și Educației Socialiste organizează un concurs pentru realizarea afișului celei de-a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României”.

Afișul va sugera prin mijloace specifice de expresie caracterul nou pe care-l are festivalul și anume acela de a fi o amplă manifestare a forței creatoare a poporului nostru, o cîntare închinată omului nou, bogăției și frumuseții sale morale, un festival al muncii libere, al creației materiale și spirituale puse în slujba înfloririi patriei noastre socialiste. La realizarea afișului se va ține seama de faptul că actuala ediție a Festivalului național „Cîntarea României” este dedicată celei de-a 35-a aniversări a eliberării patriei de sub dominația fascistă.

La concurs pot participa artiști plastici profesioniști sau amatori, indiferent dacă sînt sau nu membri ai Uniunii artiștilor plastici.

Proiectele de afișe pentru concurs se vor prezenta în formatul 70x100 cm numai cașerate. Fiecare autor poate prezenta un număr nelimitat de proiecte de afișe, cu condiția ca acestea să nu fi fost tipărite anterior. Machetele care nu vor îndeplini aceste condiții nu seiau în considerație și nu vor participa la concurs.

Seleționarea afișelor se va face de către o comisie alcătuită din reprezentanți ai Consiliului Culturii și Educației Socialiste, Uniunii artiștilor plastici, al celorlalți organizatori ai Festivalului național „Cîntarea României”.

Lucrările selecționate, în vederea tipăririi, vor fi remunerate conform tarifelor în vigoare. Cele mai bune afișe vor fi reunite într-o expoziție.

Proiectele de afișe pentru concurs se vor expedia pînă la data de 15 ianuarie 1978 pe adresa: Institutul de cercetări etnologice și dialectologice, str. Nikos Belocianu nr. 25, sector 1, București. Ele se vor preda împreună cu un plic în care se vor introduce: un motto, același de pe spatele afișului, numele, prenumele și adresa autorului. Pe plic se scrie numai motto-ul afișului.

O superioară cultură a sunetului

TRACEREA lui Theo Adam pe la Ateneu era prevăzută ca un eveniment notat cu majuscule în desfășurarea actualei stagiuni. Bas-baritonul din Republica Democrată Germană ilustrează succesele școlii de cîntăreți din Dresda, orașul său natal, fiind un nume consacrat pe plan european. Spirit activ și multilateral, Theo Adam se ocupă și cu regia de operă, iar la televiziune l-am putut urmări nu de mult în rolul prezentatorului unui program de varietăți, unde, firește, avea să se producă și cîntărețul. Între ciclul *Călătorie de iarnă* și scena despărțirii lui Wotan din opera *Walkiria* de Wagner, cîntată în seara următoare în concertul Orchestrei simfonice a Radioteleviziunii, condusă de Emanuel Elenescu, am preferat recitalul Schubert, deși stilul acestei personalități a muzicii vocale înclină hotărît în direcția rolurilor scenice. Dar alegerea noastră are în vedere mai cu seamă ceea ce a reușit să demonstreze interpretul oaspete, în recitalul unde a trecut fără pauză prin cele douăzeci și patru de lieduri ale ciclului, anume, o considerabilă tehnică vocală, un spectacol al cîntării dezinvolte și o capacitate de a obține forța în sunet, cuprinzînd toate registrele vocii masculine de la bas la tenor. Recitalul ne-a dezvăluit mai complet imaginea cîntărețului de operă care se lasă ispitit de belcanto, stăpînînd cu autoritate dificultă-

țile genului, dar mai puțin dispus, în lied, să folosească și arta declamației. Drama în *Wasserflut* (Șuvoiul), anxietatea din *Erstarrung* (Impietrire), melancolia în *Der greise Kopf* (Capul cărunt), neliniștea și duloșia din *Ruckblick* (Amintire) au evoluat ca stări și sentimente numai pe seama intonării fidele a conturului melodic, fără implicarea altor modalități expresive. Prin această deliberată restrîngere de mijloace, expresia muzicii a ajuns destul de aproape de modelajul stereotip, de ideea preafabricatului sonor ca un preț plătit perfecțiunii și constanței în realizare. Recitalul lui Theo Adam s-a constituit astfel într-un ilustru model de confort oferit ascultătorului în schimbul emoției.

Filarmonica își continuă programele camerale interesante deopotrivă prin variație și prin substanță. La Sala mică, flautistul Voicu Vasincea, după integrala Bach din stagiunea trecută, a atacat lumea barocului pe căi mai puțin bătute. Francesco Maria Veracini este și el un element al mulțimii de practicieni luminați din aceeași perioadă. Acest Veracini e consemnat în istorie nu numai prin ambiția de a rămîne cel mai bun violonist al vremii sale, dar și ca autor de duh al unor sonate pentru instrument recitant (violină sau flaut) și continuo. Dacă nu am găsit fantezia aprinsă a unui Domenico Scarlatti, care pare a fi patronul acestei muzici în veșmint italian, am a-

flat destulă invenție în cele șase sonate pentru flaut și continuo ca să ne bucurăm alături de interpreți de descoperirea unor pagini delectabile: prin jocul rimeilor și asonanțelor din fraza muzicală, prin cite un marș armonic îndrăzneț, prin picante cadențe ritmice oprind mișcarea frenetică a șaisprezezimilor, prin rouluri avîntate. Ne-a surprins în mod cu totul plăcut interpretarea inspirată a acestor momente. Trioul constituit din flaut (Voicu Vasincea), violoncel (Amos Chitta) și clavecin (Eduardo Ricci) ne-a demonstrat o superioară cultură a sunetului cu preocupări duse la capăt în sincronizare și omogenizare timbrală. Ne-a plăcut în mod deosebit modul cum violoncelistul Amos Chitta căutînd acordul cu clavecinul a ajuns la timbrul violei da gamba. În Voicu Vasincea am regăsit pe estetul sunetului de flaut. E din categoria artiștilor care știu să-și concentreze focul interior pe evoluția sunetelor individuale, de aceea, ca și în alte concerte, a excelat în mișcările lente.

Radu Stan

ÎN monografia *Florică Musicescu*, publicată de Editura Muzicală în luna septembrie a.c., portretul cunoscutului muzicolog a fost atribuit din eroare pictorului Afane Teodoreanu. Autoarea cărții, Marta Paladi, face cuvenita rectificare, menționînd că acest portret aparține pictoriței Uca Boldea Hatman.

Independența de stat a României reflectată în presa spaniolă

Duel de artilerie peste Dunăre

PROCLAMAREA independenței de stat a României a preocupat, după cum foarte bine se știe, multe din cancelariile diplomației europene de acum o sută de ani, importanța acestui act depășind dimensiunile oricărui alt eveniment politic din vremea aceea. Pentru că prin această hotărâre istorică întreaga geografie sud-estică a continentului intra într-un proces definitiv de configurare politică și social-economică, anulând precarul echilibru de interese al puterilor de atunci, stingând aspirațiile imperiale ale unora dintre ele și făcând să apună, odată pentru totdeauna, supremația otomană.

A decurs de aici diversitatea de atitudini adoptate de Europa sfârșitului de secol și, mai apoi, diversitatea de interpretare. Separat sau împreună, aceste diferențe de opinii, oricâte ar fi, nu-l pot surprinde pe cercetătorul de azi, ele ilustrând din unghiuri diferite una și aceeași importanță europeană a hotărârii istorice a poporului român.

Alături de aceste documente, rezultat al unei diplomații de interese potrivnice, s-a păstrat o impresionantă cantitate de documente mai puțin diplomatice, cele din care sacrificiul poporului nostru, numeroasele pagini de eroism scrise la Grivița și Plevna, consfințirea prin luptă a proclamării independenței și suveranității, palpită încă, păstrând întreaga lumină a anului 1877. Este vorba de presă, de ziarele și revistele aceluși timp. Luni în șir agențiile telegrafice de atunci au declinat la începutul știrilor transmise, toponimia românească: București, Calafat, Corabia, Giurgiu, Zimnicea. Luni în șir, corespondenții, primii corespondenți de război adevărați, și-au expediat scrisorile lor de pe cîmpul de luptă, acolo unde se aflau soldații români, dorobanții și călărașii noștri.

Se cunosc multe astfel de ziare, se cunosc mulți astfel de corespondenți. Mai puțin se cunoaște, însă, prezența presei spaniole din acea vreme. Și a fost, poate, prezența cea mai interesantă. Pentru că, parcurgînd-o și confruntînd-o cu alte prezente, cea mai exactă, cea mai obiectivă și cea mai activă dintre toate, mi se pare a fi tocmai aceasta. În același timp, este, poate, și cea mai bine păstrată: în Plaza de la Villa din Madrid, față în față cu primăria orașului, o clădire masivă din secolul al XVIII-lea, una din cele mai îndrăgite de marele romancier Azorin, adăpostește o rară bibliotecă a ziarelor — *Hemeroteca*. Aerul vechi al acestui colț de oraș, camerele înalte cu ferestre privind spre curtea interioară, unde se află nelipsita fîntină de piatră și câțiva arbori, te proiectează brusc într-un timp trecut, atât de favorabil lecturii.

Nu toate ziarele spaniole din acel an 1877 și-au avut trimișii lor pe cîmpul de luptă. Dar toate au avut o cronică zilnică, redactată pe baza știrilor transmise din sud-estul continentului european. A înfluențat, poate, acest lucru amintirea bătăliei de la Lepanto (1571), cea în care Spania a reputat o mare victorie împotriva imperiului otoman. Și poate că sub aceeași influență, trei publicații madrilene nu s-au mulțumit cu materialul transmis de agențiile vremii, hotărînd trimiterea corespondenților proprii la fața locului. Este vorba de „El Imparcial”, „La Academia” și „La ilustración española y americana”.

Intr-o oarecare măsură, istoricii noștri cunosc materialele din primele două. Nu s-a parcurs însă, am impresia, totul și din ceea ce s-a parcurs s-a reținut foarte puțin. Și, fără extazul descoperirii, nu

știu ca un cercetător să fi răsfoit cîndva paginile celei de a treia publicații, mai importantă decît toate. Mai înainte de a vorbi despre aceasta însă, nu mi se pare lipsită de interes amintirea citorva date despre primele două. „La Academia” l-a avut ca trimis pe Gimenez Enrich, mai puțin activ decît alții, compiler abil al știrilor transmise de alții. În schimb, „El Imparcial”, datorită directorului său, José de Palma y Rico, a deschis încă din aprilie 1877 rubrica „Guerra de Oriente”, alcătuită la început pe baza telegramelor de presă și publicînd repetate „hărți de război”, atentă la toate contradicțiile și nepotrivirile de date recepționate. Astfel, în nr-ul 3665, din 7 august, ziarul consemnează atitudinea ziarului francez „Figaro” care „în accesele de furie, a ajuns pînă la falsificarea de documente diplomatice și a tot ceea ce i se pare necesar pentru a interesa publicul”, pentru ca două numere mai tirziu (3667, vineri 10 august) să-și anunțe cititorii că neprimind nici o veste de la trimisul său la București, marchizul Valle de Tojo, dispărut fără urmă de îndată ce-și anunțase sosirea în capitala României, l-a trimis la Dunăre pe Alfredo Hernández Montojo, a cărui primă corespondență o publică chiar în numărul respectiv. Alfredo H. Montojo va trimite de la această dată un număr impresionant de scrisori, unele dintre ele veritabile reportaje, toate scrise de la fața locului. Nu va uita aproape niciodată să noteze un amănunt local, ori să facă o descriere a localităților prin care trece. Treptat, în frazele lui încep să apară cuvinte românești, iar spre jumătatea lui septembrie, după ce asistase la marea înclăștare de la Grivița, este fericit să observe evoluția colaborării dintre armata română și cea rusă: „Mă bucur că au dispărut toate acele dificultăți care îngreuiau alianța ruso-română pe cîmpul de luptă; m-aș bucura și mai mult dacă aș ști că aceste dificultăți ar fi fost rezolvate definitiv, căci în realitate pînă acum numai românii sînt cei care au făcut concesii” (nr. 3704 din 16 septembrie). Cu alte cîteva numere mai înainte (numărul din 6 septembrie), Alfredo H. Montojo publicase o descriere pînă la amănunt a armatei române: „los cazadores (vînătorii) cu pălăriile lor cu pene, amintindu-l îndeaproape pe bersaglieri italieni”, „Los husares (roșiorii)”, „la caballeria (călărașii), originală și tipică prin excelență”, dorobanții... Surprinzînd un moment festiv, corespondentul de la „Imparcial”, va reține din nou „fraternitatea celor două armate”: „infanteria rusă cîntă imnul național român, în timp ce românii cîntau imnul imperial rus”; „efectul spectacolului fiind indescriptibil”.

PARCURGIND astfel de pagini, am deschis „La ilustración española y americana”, pentru ca surprizele să crească: José Luis Pellicer, poate cel mai complet dintre toți, și-a ilustrat fiecare din corespondențele sale cu un foarte mare număr de desene. Acesta era, de altfel, specificul revistei, cu apariție săptămînală, expediată în toată Spania, toată America și în Filipine: ilustrații realizate de o echipă de buni specialiști, alături de comentarii și descrieri geografice. În Enrique Dupuy de Lôme, revista și-a avut comentatorul permanent al războiului din 1877. Iată un exemplu din însemnările acestuia: „Pentru cel care vrea să cunoască într-adevăr ceea ce se petrece acum pe malurile Dunării, cel mai important lucru care tre-

Șipka — sosirea trupelor ruso-române

buie să-i atragă atenția este prezența tricolorului, arborat alături de cel rus; steagul poporului care în răsărit are un nume ce-l amintește pe cel ce a stăpînit de demult Occidentul; poporul care în mijlocul popoarelor germanice, slave și orientale vorbește limba lui neolatină, poporul român. De unde vine? Cine este? Ce vrea? — se întreabă comentatorul. Și își răspunde, făcînd o lungă și pertinentă incursiune în istoria noastră, vorbind de Ovidiu, Traian, Decebal, Radu Bogdan, Matei Basarab, Vasile Lupu, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, citind mereu din paginile lui Șincai și încheindu-și însemnările din respectivul număr cu acest paragraf: „Am dori să putem dispune de mai mult spațiu pentru a vorbi despre epoca glorioasă a României, pentru a putea vedea ce a fost și ce dorește să fie acest popor asupra căruia, azi, se îndreaptă privirea întregii Europe. Pentru a putea descrie bătăliile, pactele și legile din timpul lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, cel care a fost ultima rază de soare a românilor”...poporul „a cărui istorie, unitate de origine, de limbă și geografie a făcut ceea ce trebuia să facă, astfel că cele două Principate s-au unit, proclamînd unirea în ianuarie 1859...” (Nr. XIX, din 22 mai 1877, pag. 334).

Revenind la desenele lui Pellicer, nu cred că ele au nevoie de comentarii. Desensor extraordinar (în 1878 va părăsi România pentru a ilustra, de la Paris, una din primele expoziții internaționale), stăpîn pe dramatismul liniei și mișcării, știind să adinească perspective și să asisteaie planuri uluitoare, el va trimite la Madrid peste patru sute de astfel de desene. Pellicer n-a fost, după cum se știe, singurul artist al penelului prezent în războiul din 1877, așa cum nici Nicolae Grigorescu nu a fost, singurul dintre artiștii români. Ziarele engleze și cele franceze si-au avut și ele ilustratorii lor.

Am însă impresia că numai Grigorescu și Pellicer au știut să redca dimensiunea adevărată a dramatismului din acele zile. Uneori, am avut chiar senzația unei comunicări „secrete”, așa cum rezultă ea din desenul intitulat „In marș de recunoaștere”, unde mișcarea personajelor spre stînga este proprie marelui nostru artist. Alături de acesta, printre multe altele, o impresie deosebită mi-a produs-o un desen de dimensiuni reduse, intitulat „Trecerea Dunării”: șase personaje cu figuri împietrite, într-o barcă pe apele Dunării. Numai două poartă uniforme militare, celelalte patru fiind figuri de mare expresivitate ale țăranelor române...

Cu aceeași sensibilitate, scriindu-și însemnările sale, Pellicer face lungi descrieri ale Ploieștiului, Galațiului sau Bucureștiului. Cu aceeași participare afectivă nedisimulată, își însoțește cuvintele cu desene din Brăila, Oltenița, Calafat, Sulina etc., etc. Și cu încrîncenare, realizează o lungă serie de desene de la bătălia asupra Plevnei. Un fotograf, stabilit probabil la București, un anume Franz Duschek, pare să-i fi pus, uneori, la dispoziție, peisajele sale. Pellicer, însă, nu le va accepta nemîșcarea și va lucra singur, așa cum simțea că trebuie s-o facă și neuitînd să adauge „după la fața locului”...

În speranța că altcineva, și nu eu, va ști să aprecieze și să folosească după virtuțile reale aceste desene pentru o posibilă cronică a războiului de independență a României, termin adăugînd amănuntul că toate aceste aproape patru sute de desene au reușit să nu se piardă, aflîndu-se în proprietatea unui muzeu din Barcelona. Retipărite într-un volum, ele ar adăuga un omagiu aparte adus luptei poporului român pentru libertate, pace și independență.

Darie Novăceanu

La Plevna, noiembrie 1877 (desene de José Luis Pellicer, reproduce după „La ilustración española y americana”)

Traducători laureați

PREMIUL Uniunii Scriitorilor a încununat — printre alții — opera de traducător a doi distinși scriitori și tălmăcitori: Tașcu Gheorghiu și Alexandru Miran. Dreaptă răsplată pentru eforturile unor mari mijlocitori ai valorilor culturii universale.

Despre Tașcu Gheorghiu, despre asceza formei desăvârșite la care de ani de zile acest poet s-a supus, mi-gălind scrupulos și cu harul dificil dobândit al verbului la textele sale, despre ferocitatea exemplară a omului am avut prilejul să vorbim în alte împrejurări. De fapt, toate acele „imprejurări” au fost cele ale apariției volumelor sale de tălmăciri din opere de seamă ale literaturii universale.

Am putea urmări itinerariul lui Tașcu Gheorghiu, de la începuturile sale literare, în revista de avangardă „Liceu” din Constanța sa natală, unde sub imperiul constelațiilor poetice suprarealiste debutează, împreună cu Virgil Teodorescu și Mircea Panait. Tinăr publicist, stabilit la București, el activează la „Reporter”, ziarul lui N. D. Cocea. Recenziile sale din „Viața Românească”, după cel de-al doilea război și mai ales traducerea sa, atât de numeroase, risipite prin reviste sau adunate în volume, revelează un spirit fin, eminent artistic, un intelectual purtând pecetea celor aleși. În 1966, Tașcu Gheorghiu publică o culegere de *Lirică franceză*. Apariția *Ghepardului* lui G. T. di Lampedusa (Premiul Uniunii Scriitorilor), a romanului lui Pirandello, *Răposatul Mattia Pascal* — ni-l revelează drept un artist care intuiește arcanele stilistice ale unor texte rafinate, care știe să găsească analogon-ul acestora într-o românească înobilată. Mai târziu, în traducerea liricelor lui Robert Sabatier, Tașcu Gheorghiu se dovedea același admirabil orfevru, aceeași conștiință subtil adaptabilă la dubla exigență a poeziei originale pe care o tălmăcește și a Poeziei în sine.

Dar opera laureată a poetului-tălmăcitor Tașcu Gheorghiu este acea cîntare a sfîrșitului, a unui nou început, evanghelie derizorie, profetie a neantului, scriere blasfematorie, scrisă însă și citită într-o epocă în care mai presus de valorile sau antivaloriile de orice natură spirituală triumfă cele estetice: *Cinturii lui Maldoror* ale lui Lautréamont. Tzara și Breton știau (și spuneau) că Lautréamont depășește „problema” poeziei ca mijloc de expresie sau activitate a spiritului dar, pentru ei, esențială în opera „contelui” era subversiunea artistică. Au găsit într-insul mentorul și complicele ideal al propriei lor întreprinderi inconclaste și, totodată, ziditoare. Tașcu Gheorghiu a găsit în textele *Cinturii lui Maldoror* un mediu ideal pentru propriile sale demersuri artistice. El devine un adevărat inițiator care se inițiază și ne inițiază într-o lucrare labirintică. Tălmăcitorul și-a desăvârșit opera sa, slujind-o pe aceea a marelui necunoscut. De altfel, portretele imaginare ale lui Tașcu Gheorghiu și celelalte grafice ale sale (căci poetul este, în același timp, un desenator cu har și iscusință), grafice care-i însoțesc tălmăcirea, sînt tot atîtea tentative ale unui fidel de a pătrunde în sfînta sfîntelor a celui *deus absconditus* pe care-l servește dezvăluindu-i textele inițiatice. Traducerea aceas-

ta, ca și toate tălmăcirile lui Tașcu Gheorghiu, reprezintă un mod particular de receptare textuală, un mod al valorizării estetice a operelor. Poezia *Cinturii lui Maldoror* ni se revelează în această operă în ipostaze noi. E meritul deosebit, acesta, al traducătorului, al poetului Tașcu Gheorghiu.

AM AVUT prilejul, cu săptămîni în urmă, să reflectez în scris, pe marginea tragediilor lui Euripide traduse de Alexandru Miran. Acribia filologică a traducătorului se unea, în această operă de tălmăcire, cu talentul artistic al scriitorului. Nu se poate să nu fii sensibil la poezia de esență cultică a atîtor versuri euripidiene citind volumul în care află *Hecuba*, *Electra*, *Ifigenia în Taurida* și *Hipolit*. Pură cîntare de slavă găsești în versuri, precum acelea rostite de corul femeilor captive, de slujitoarele Ifigeniei în Taurida: „Cît este de frumos / vlăstarul născut de Leto / în văile rodnice / ale insulei Delos, / zeul cu plete de aur, Apolo / meșter în cîntul de liră, / și cît de frumoasă zeița, / destoinică săgețătoare, Artemis. / Dar mama lor părăsi cuibul glăvitelor sale nașteri / din ostrovul muntos / murmurînd de izvoare / și-și duse odrasla în vîrfurile Parnas / în muntele cutremurat / de dansul lui Dionysos, / unde Dragonul, / cu ochii roșii ca vinul, / cu solzii târcați pe trupul de bronz, / dihania cruntă scornită de Glie, / sub umbra frumoasă de laur / zăcea și păzea htonicul oracol...”

Un fapt însemnat pe tărîmul culturii noastre este deschiderea spre un larg univers al literelor și artelor. Traducerea nu este numai o operație asupra cuvintelor, efectuată de un tehnician al celor două universuri lingvistice confruntate între ele. Traducătorul care trebuie să redea cit se poate de fidel într-o altă limbă o operă literară, să învingă obstacolele diferenței structurale dintre două limbi, spre a transmite conținutul integral al originalului, care trebuie să participe și să ne facă să participăm la ecluziunea unei opere de artă surprinsă parcă în geneza ei, este cu adevărat omul-punte necesar marilor medieri ale culturii. Încununarea traducătorilor de mară — precum Tașcu Gheorghiu și Alexandru Miran — este o răsplătă binemeritată a unor „jocuri secunde” ale creației poetice ce nu se repetă decît pentru a se înnoi.

Încununarea activității de traducător a profesorului Dan Duțescu din partea juriului Uniunii Scriitorilor a fost, de asemenea, un act de dreptate. Căci nu considerăm că premiul se adresează doar admirabilei tălmăciri în limba engleză a *Meșterului Manole*, ci întregii opere de mare mijlocitor al valorilor culturii române și universale a savantului anglist. Să ne amintim că Dan Duțescu a tradus *Beowulf* că ne-a dat o savuroasă versiune românească, în versuri a *Povestirilor din Canterbury* de Chaucer. Și, în sfîrșit, să nu uităm că — pe lingă alte lucrări — el este unul dintre bunii traducători români ai lui Shakespeare. Premiul Uniunii este, deci, o dreaptă răsplătă a unui eminent slujitor al culturii.

Nicolae Balotă

Hervé Bazin:

■ **FOARTE RECENT** apărut într-o celebră colecție a Ed. Grasset (în care, printre alții, au publicat și Robert Aron, Maurice Clavel, Jacques Duclos, Jean Guhenno, René Huyghe, Fr. Mauriac și André Maurois), volumul semnat de Hervé Bazin a suscitat un viu interes în rîndul publicului și criticii literare. Interesul a fost provocat, în primul rînd, de faptul că unul dintre cei mai apreciați romancieri francezi al ultimilor ani a încercat să se prezinte nu în chip de scriitor, ci de contemporan al secolului în care trăiește, profund preocupat de marile probleme care agită comunitatea umană a timpului nostru.

Reamintim că Hervé Bazin s-a lansat în anul 1948 cu romanul *Vipere au pcing* (tradus și în românește), cunoscînd apoi mari succese cu romanele *La tête contre les murs* (1949), *Qui j'ose aimer* (1956), *Cri de la chouette* (1972) sau cu *Madame Ex*, romanul care, în 1975, a fost luni de zile în fruntea top-urilor literare stabilite de revistele de specialitate. Autor complet, Hervé Bazin a mai publicat și cîteva volume de eseuri, dintre care cităm *La fin des asiles* (1959) și *Plumons l'oiseau* (1966), precum și două volume de poezii: *Jour*, în 1971, și *Traits* în 1976.

Volumul *Ce que je crois*, din care prezentăm, în traducere, capitolul consacrat relației între om și cosmos, relație privită în lumina datelor oferite de „aventura spațială” a ultimilor ani, descoperă un Hervé Bazin cu preocupări nebănuite pînă acum. Posesor al unei culturi filosofice și științifice alimentată de o lectură asiduă a tuturor noutăților cotidiene („sînt îndrăgostit de faptul cotidian și încerc să-i descopăr rădăcinile filosofice” — mărturisește el), Hervé Bazin se dovedește a fi un foarte plăcut și instructiv interlocutor, aducînd în prim plan aspectele — inedite pentru un scriitor — ale unei stringente actualități.

PĂMÎNTUL a aruncat omul în spațiu. Dar aceasta n-a determinat decît comentarii vizînd aspectul competițional sau cel spectacular. N-am citit nici un articol în care să sublinieze importanța unui viitor al speciei umane ce ar putea deveni, într-un timp îndepărtat, deplănetizată.

Afirmăție ciudată, venind din partea unui scriitor? Adevărul este că mulți dintre noi s-au arătat a fi indiferenți sau reticenți față de această problemă. Imediat după zborul lui Gagarin, Mauriac declara că „nu era vorba despre nimic esențial...” Mai târziu și-a schimbat părerea. Dar mai sînt alții care încă vorbesc despre „foc de artificii” sau despre „jucăriile costisitoare ale spațiului...”. S-ar vrea ca aceste rezerve să fie motivate doar de dorința legitimă de rezolvare, în ordine, a cîtorva dintre scandalosele probleme care frămîntă lumea contemporană: foametea, insecuritatea, analfabetismul, mizeria, nedreptatea...

Dar, în același timp, ai impresia că asisti și la expresiile unui adevărat „izolaționism terestru”, inspirate dintr-un rest din acel orgoliu care ne-a făcut să considerăm mult timp Pămîntul drept centrul universului. Există, de asemenea, o încintare generală în privința lucrurilor înfăptuite cu ajutorul unor mijloace care, evident, la rîndul lor, ne face să creștem în aprecierea noastră. O scurtă privire asupra spectacolului. Apoi, brusc, totul e considerat a fi scump, inutil, prematur.

Este adevărat că aventura spațială a venit nițel cam devreme, în timp ce aici, pe Pămînt, mai avem încă multe de făcut. Și totuși, această aventură spațială a ajutat în mod considerabil dezvoltarea multor ramuri industriale datorită numeroaselor sale aplicații tehnice (emailuri și aliaje speciale, sisteme de închidere superetanș-gici, baterii solare, sateliți meteorologici, de observație, de televiziune, tehnologia vidului etc). Pe de altă parte, numărul mare de informații primite de la sondele spațiale trimise pe Lună, pe Marte sau pe Venus ne-au făcut, doar în zece ani, să înțelegem mai bine sistemul solar și planetele decît în zece secole; iar observatoarele orbitale ne oferă, și ele, o multitudine de date și observații.

Dar și alte aplicații — pe care le-am putea numi mentale (sau psihologice) — ni se par a fi la fel de prețioase. Nu este indiferent faptul de a da oamenilor fiorul nemărginirii, de a face în sfîrșit ca Pămîntul să pară strîmt. Este demn de laudă, pentru luptătorii spațiului, de a transpune întrecerea într-o formă de activitate pașnică, destul de asemănătoare cu un sport. Și prezintă un mare interes această acomodare a omului cu o geografie tridimensională, cu un mediu în care drumurile cele mai scurte sînt curbele, acolo unde mișcarea formează stabilitatea, acolo unde artificialul trebuie să recreeze naturalul, acolo unde nu există proprietate posibilă, acolo unde, pentru prima oară în analele comunității umane, este recunoscută indivizibilitatea de principiu.

Miine ține de astăzi. Fie că ne înspăimîntă sau nu, evoluția (care acum se cheamă istorie) ne angrenează în mișcarea ei ineluctabilă. Iată-ne în stare să părăsim planeta: nici un fapt n-a fost mai important în istorie din momentul în care prima maimuță din ordinul „Primateelor” s-a ridicat în două picioare. Să reflectăm. Sîntem

niște animale inteligente, dar condiționate de acest glob pămîntesc, de atmosfera sa, de formele și distanțele sale. Avem totul de la Pămînt, totul, absolut totul: simțurile, instinctele, și prin aceasta conceptele noastre, valorile, inconștientul slave ale biologiei noastre (și prin aceasta extrem de locale). Fără îndoială, toate aceste valori s-au transformat de-a lungul secolelor. Dar omul n-a putut evolua decît organizînd (sau fiind supus lor) comparații, confruntînd mijloacele de producție, cunoștințele, credințele, moralele unor civilizații fragmentare care s-au luptat între ele, care s-au completat reciproc, care au izbucnit în valuri succesive cu tot ceea ce ele implică în materie de creație dar și de distrugere, de schimburi datorită căroră supraviețuitorii s-au putut de fiecare dată micșorîndu-l. În afara domeniului abisurilor marine, Pămîntul nu prea mai are ce să ofere nou, necunoscut: nici plante, nici animale, nici mine, nici metode, toate fiind deja examinate, comparate, distribuite. A face ocolul Pămîntului, spunea un filosof din sec. al XVIII-lea, înseamnă a face ocolul ființei umane. Cum oare l-am putea depăși? Și să nu ne facem iluzii. În mijlocul acestui confort în care se împotmolește secolul XX, răsună un asemenea strigăt. Cine oare nu și-a simțit ființa ca aparținînd „acelei specii de oameni din care s-au călit conquistadorii Lumii Noi”?

Aventura spațială ne oferă un mijloc de evadare. Ar putea părea destinată doar unui grup restrîns de specialiști. Dar, de fapt, ne implică pe noi toți. Într-o primă perioadă, cea care cunoaște deja expansiunea în periferia terestră, apoi într-o a doua perioadă, cea care va însemna cucerirea sistemului solar, vom experimenta alte condiții de viață, vom învinge alte probleme tehnice pentru ca, de fiecare dată, să „colonizăm” un loc și mai îndepărtat. Din nou, neașteptatul, incredibilul se vor afla în drumul nostru. Din nou vom spicuie ceva de care inteligența noastră are nevoie pentru a se putea depăși pe sine în-

"Ceea ce cred"

săși: noi termeni de comparație. Numărul de idei care vor fi anulate este incalculabil. Mersul acestei epoei fără spadă va reține atenția generațiilor care vin. Printre consecințele majore ale acestui fapt să enumerăm ruptura coconului ce va elibera specia umană de firul pe care și l-a țesut jur împrejur; și, desigur, acea „privire largă” ce va găsi ridicole certurile noastre regionale.

Trebuie oare să visăm și mai departe, la o perioadă, încă nesigură, în care nici noi, nici copiii noștri nu vor avea norocul să trăiască, dar implicată în logica evadării cosmice? Să nu fim naivi, nu facem nicicum literatură științifico-fantastică. Dar putem spune că, dacă nimeni nu-i poate prezice venirea, nimeni n-o poate nega, nimeni nu poate exclude speranța în acea zi Z în care, înzestrați cu mijloacele necesare, vom merge încă și mai departe, către stelele ce au în jur alte planete. Către întâlnirea cu ființe inteligente asemenea nouă: ființe cu o formă și o mentalitate cu neputință de imaginat, dar care (exceptând un caz absurd, dar eu nu cred în acest absurd) trebuie să populeze universul. La această întâlnire (tot atât de îndepărtată în viitor cum este, în trecutul nostru, apariția omului din Neanderthal) se va isca o magistrală confruntare ale cărei rezultate (adică ceea ce va putea fi redus la factori comuni) ar putea avea marea șansă de a reprezenta, în sfârșit, Adevărul.

Nu ridicați din umeri. Îmi întrețin cu grijă un „optimism disperat”. În această optică văd și judec această pretinsă cădere a valorilor morale, remarcând că, în plan personal, cu toate barierele dispărute, nu a existat epocă în care să fie puse la o atât de mare cinste dragostea, sinceritatea, simplitatea, responsabilitatea; iar pe planul public, epoca noastră este cea care a cunoscut constituirea Asigurărilor sociale, a Alocațiilor, a Organizației Mondiale pentru Sănătate, a UNESCO etc. Și în același mod văd și pericolul atomic: înspăimântător, dar necesar în măsura în care omul trebuia să fie în sfârșit obligat să domine vechea lege animală a selecției prin forță, aceasta devenind inoperantă, la fel de mortală pentru învingător cât și pentru învins. [...].

În același timp, s-a inversat și un mit. Cel al lui Icar. În această cușcă a meridianelor în care am fost atât de mult timp închiși, ca niște canari, certându-ne pe mîncare și pe scărița-jucărie, ne-am pomenit deodată cu ușa deschisă. Era și timpul. Omul a început să fie obosit de propria sa condiție — este ceea ce exprimă pe deplin arta, literatura și filosofia acestei epoci. Pașii pe Lună, laboratoarele de pe Venus și de pe Marte, ieșirea (atât de modestă încă), este, mai ales pentru om, prilejul de a ieși din sine însuși.

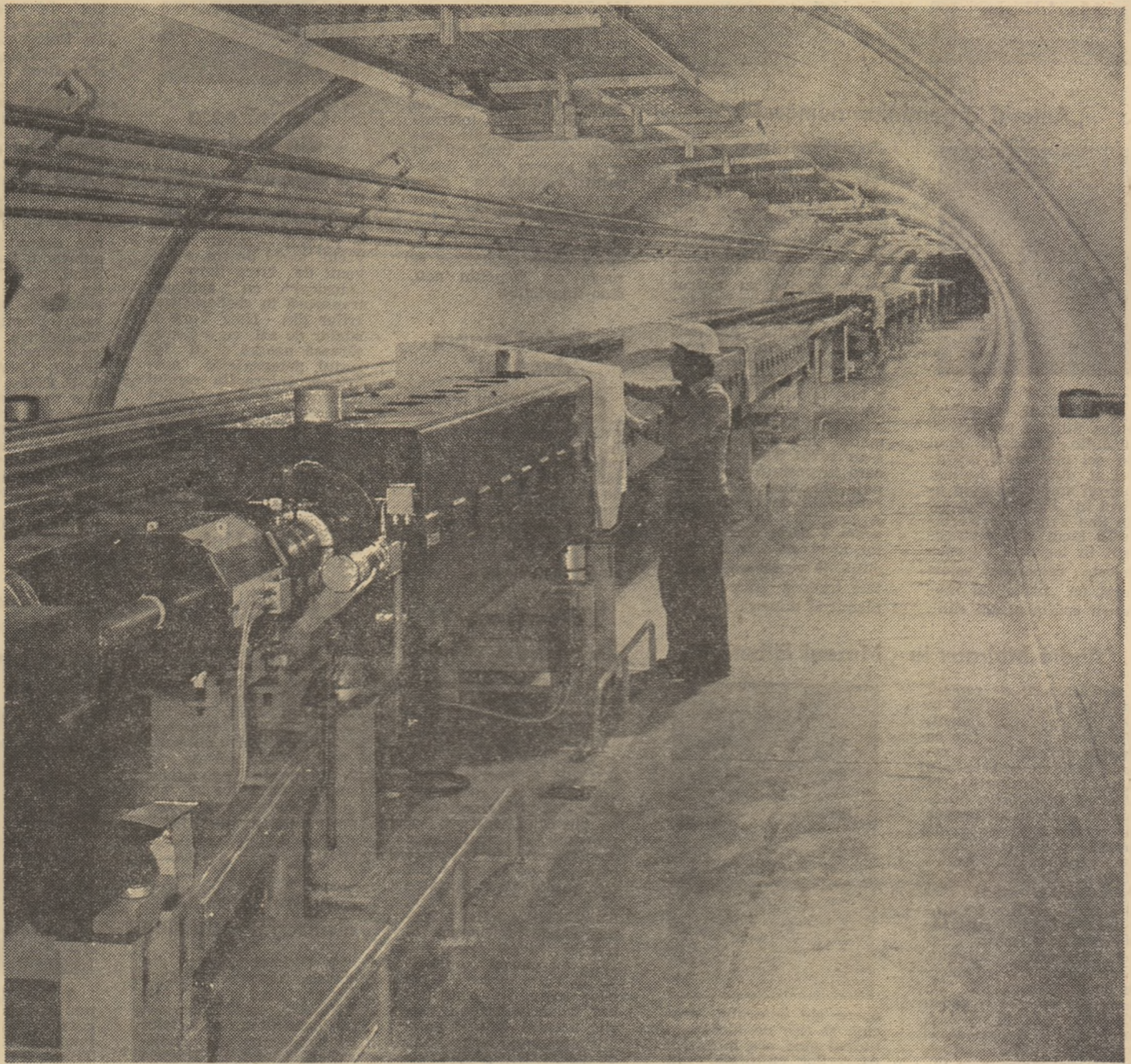
POT vorbi mult despre acest subiect. Prietenii îmi cunosc bine pasiunea. Faptul de a privi din cînd în cînd cu mica mea lunetă Perl Royal (lunetă bună pentru un amator, I, 6 putere de separare și limită de discernere II, 2), precum și ajutorul pe care l-am dat unui club de tineri meșteritori de rachete (rachete cu putere de ordinul a câteva sute de grame, lansate la noroc...) nu-mi oferă decât o competență destul de redusă. Cunosce însă destul de bine cerul (mai bine spus planicatul) și mi-amintesc că l-am făcut curios, într-o seară, pe Camus arătându-i cu degetul stelele de pe firmament și spunându-i numele lor.

— Nu m-aș apuca niciodată, a spus Camus, să învăț pe de rost toate numele de sate de pe harta Franței.

— Sigur! a răspuns băiatul gazdei noastre, acum astronom. Dar toate acele sate și orașe sînt văzute în trecut și fiecare e diferit de celelalte. Pentru ele noi sîntem viitorul. Închipuiți-vă că, poate, la milioane de ani-lumină de aici, Cezar cucerește Galia... Nu-i oare formidabil?

Și adăugă, întorcîndu-se spre mine: — Toate ziarele din lume dau cu lux de detalii dimensiunile ultimei Miss Univers. Dar atunci cînd Van de Kemp a dedus prin calcul că steaua lui Barnard era „însoțită”, nu s-a scris nimic!

Într-adevăr. Și am vorbit apoi (într-o conversație teribil de plictisitoare), timp de zece minute, doar de „însoțitorii” lui Ross 614 descoperit de Renyl în 1936, al lui Wolf 358 anunțat de Stearns în 1942... și despre steaua lui Barnard, cea mai aproape după Proxima Centauri, una dintre cele mai

Super Proton Sincrotron — Organizația europeană pentru cercetare nucleară, Geneva

rapide (se deplasează cu o viteză de 149 km/sec.) și în jurul căreia se rotește două planete, una de mărime egală, alta pe jumătatea planetei Jupiter din sistemul nostru solar...

— Lucruri ce-ți pot da de gîndit, într-adevăr! spuse Camus, surîzînd.

Dar contemporanii noștri visează puțin; sau, cel puțin, ceea ce visează ei este mult prea aproape de realitatea terestră. Nu sînt decît un diletant, foarte departe de un bun amator de tipul celui japonez care a descoperit de unul singur cea mai recentă cometă botezată cu numele său. Am doar o noțiune să spunem „mai puțin terestră” a aventurii umane. Știrea recentă cu privire la începerea studiilor de proiectare a unor sateliți artificiali foarte mari, locuibili în permanență de câteva sute de persoane, nu numai destinați producerii de utilaje grele și a energiei solare, ci și salvării speciei umane în caz de conflict atomic, trebuie analizată cu simț critic (mai ales din punct de vedere tehnic și financiar), dar nu are nimic de-a face cu înepțiile obișnuite vehiculate de literatura științifico-fantastică. După o formulă amuzantă, „privirea în aer începe să devină ceva serios”. Excitația adesea burlescă a unor oameni în jurul unor foarte improbabile OZN înseamnă cel puțin că a luat naștere un interes — e adevărat, confuz — pentru comunicare și, poate, pentru ceea ce un inginer de la Cap Canaveral numea „securitatea noastră extra-terestră”.

Într-adevăr, tot ceea ce este viață și conștiință moare. Doar materia este nemuritoare în neîncetatele sale transformări. Cu toate acestea, la celălalt capăt al lanțului creației, și cunoașterea ar putea deveni eternă. Și este, într-o eternitate provizorie, în bibliotecile noastre, o rezervă fosilă a geniului tuturor timpurilor. Dar Pămîntul poate fi distrus și odată cu el omenirea, cunoașterea acumulată a cărei reușită nu este fără îndoială ceva unic dar, fără îndoială, rămîne ceva minunat. În lipsa unei posibilități de supraviețuire indi-

viduală, omul poate spera într-o supraviețuire colectivă și doar această expansiune în spațiu ne poate oferi un adăpost (inclusiv împotriva noastră), care să poată oferi, dacă nu o permanență, cel puțin posibilitatea unei prelungiri.

ACEST „vis” trebuie analizat cu luciditate și să recunoaștem că pare de fragil. Planetele înconjurătoare nu sînt locuibile și nu vor fi decît sub forma unor stațiuni în întregime închise, recreîndu-se biotopul caracteristic, toate urmînd să fie protejate împotriva unui mediu înconjurător infinit mai coroziv decît al celui mai înfricoșător deșert cunoscut. Chiar dacă există niște forme de viață elementară (pe Marte, de exemplu), nu vom găsi pe nimeni cu care să stăm de vorbă. Iar în privința ideii de a părăsi sistemul solar pentru o stea învecinată, să amintim doar că cea mai apropiată dintre ele (Proxima Centauri) se află la o distanță care reprezintă în jur de un miliard de ori ocolul Pămîntului și cu greu putem imagina — la nivelul tehnicii actuale — cum am putea găsi carburant pentru un drum atât de lung încît chiar mergînd cu o viteză de 300 km/sec (pe care sîntem încă departe de a o realiza) ne-ar trebui încă patruzeci de secole pentru dus (fără a asigura reîntoarcerea și fără a ști dacă aterizarea se va face cu bine).

Dar această barieră a distanțelor nu funcționează doar pentru noi. Și aceasta face neliniștitor faptul de a nu fi fost încă „vizitați”. Într-adevăr dacă se consideră probabilă existența unor centre de viață și de conștiință împrăștiate în spațiu, nu există nici un motiv ca noi să ne aflăm înaintea tuturor. Contrariul, cel puțin în unele cazuri, ar fi logic (o evoluție puțin mai lentă — raport 1/1000 spre exemplu — ne-ar face să fim în întîrziere cu trei milioane de ani, perioadă egală cu cea care ne-a fost necesară pentru a ieși din starea de animalitate). Vizitatorii cu o tehnologie mai înaintată ar trebui să fie aici. Nu sînt, iar explicațiile care sînt găsite acestei absențe sînt cam descurajatoa-

re. Evoluția este poate un fenomen global cu manifestări simultane (poate era siderală nu a început). Sîntem așezați, poate, prea în marginea galaxiei, într-o regiune cu o slabă densitate stelară. Cerințele Vieții sînt poate atât de mari încît planetele susceptibile de a o produce sînt extrem de împrăștiate (poate doar cîteva zeci în fiecare galaxie). În sfârșit, oricît de dezvoltată ar fi o civilizație, energia de care dispune este, oricum, foarte limitată, iar distanțele sînt prea mari pentru a putea fi parcurse; în sfârșit, centrele de conștiință sînt condamnate la a nu se cunoaște între ele (ipotază radicală dar perfect plauzibilă).

Evident, nimeni nu poate spune de ce mijloace vom dispune în viitor. Mijloacele de care dispunem acum, în comparație cu cele ale strămoșilor noștri, ne apar multiplicat cu un factor $1/10000$. Dar ar mai trebui o asemenea multiplicare pentru ca miracolul să devină posibil. În ceea ce privește mesajele trimise prin radio — așa numitele „telegrame pentru îngeri” expediate începînd cu 16 noiembrie 1974 cu ajutorul antenei de la Arecibo (Porto-Rico), toate se izbesc de dificultatea de a găsi un limbaj comun în afara celui matematic (Π este universal: expediat cifră cu cifră, el semnaleză eventualului „corespondent” că există în regiunea noastră un expeditor inteligent, dar nu arată nimic asupra lui). Au început să fie puse la punct alte metode, rafinate ale tehnicii. Dar un mesaj trimis către Tau Ceti (stea foarte asemănătoare Soarelui) are nevoie de 11 ani pentru a ajunge la destinație. Pentru moment, încercările de ascultare (proiectul Ozma) n-au adus nimic...

— Ei și! îmi spunea Giono cu puțin timp înainte de moarte. Vor fi destui oameni pe pămînt cu care să poți vorbi!

Că vor fi destui... asta-i sigur! Întrebarea care se pune este însă: vom rămîne definitiv doar noi între noi?

Prezentare și traducere de
Cristian Unteanu

„Autorul argentinian numărul 1”

● Astfel îl apreciază critica literară pe scriitorul Julio Cortázar, unul din cei mai mari prozatori ai Americii Latine. Într-un amplu interviu apărut în „People's World” din San Francisco, Cortázar a făcut câteva observații în legătură cu ceea ce este considerat astăzi drept un „boom” al literaturii continentului său :

André Malraux la „Muzeul Eliberării”

● Fără a fi o replică la expoziția organizată în 1973, de Fundația Maeght, la Saint-Paul de Vence, ca omagiu lui Malraux vi-vant, la 19 noiembrie s-a inaugurat la Paris, la „Muzeul Eliberării”, o expoziție care și-a propus să reconstituie viața de luptător politic și de creator genial a lui André Malraux. Ca atare, a fost reconstituit biroul de lucru al marelui scriitor, cu mobilierul original, cu tablourile de Picasso, Chagall, Dubuffet, Braque, Léger, Rouault, cu obiecte de artă orientală. De asemeni, se pot vedea cărți cu dedicații celebre, fotografii documentare (printre care, câteva imagini cu Malraux în Indochina), file din manuscrisul *Condiția umană*, un mapamond enumerând traduceri ale acestei capodopere, incununați cu Premiul Goncourt din 1933. Apoi, documente evocând lupta antifascistă a lui Malraux, combatant în Spania războiului civil, alte manuscrise, ale altor

opere ale autorului, precum și fișe de lucru din timpul când era ministrul Afacerilor culturale. În total : 200 de desene și tablouri, 50 de sculpturi, 200 de fotografii... Acest „muzeu real” (în confruntare cu „muzeul imaginat”) al lui André Malraux, care rămâne deschis până la 19 decembrie, se bucură de un mare aflux de vizitatori.

René Goscinny

● La Paris a încetat din viață cunoscutul cineast francez — René Goscinny. Creator al celebrului personaj din fil-

mele de animație — Asterix, el este considerat Walt Disney-ul francezilor. Ultima sa creație este serialul *Lucky Luke*.

Limbaj și culturi africane

● Un volum cu acest titlu reunind eseuri de etno-lingvistică a apărut la Paris sub direcția cercetătoarei Geneviève Calme-Griaule. Volumul are două secțiuni : *Limbaj și viziune a lumii și Literatura orală*. Prima analizează modul în care omul percepe și interpretează mediul său natural și cultural. Atitudinea față de cele două medii determină înseși categoriile gândirii. Astfel, limbajul nu ar fi altceva decât decupașul realului în cimp semantic. Folclorul african interesează deopotrivă cele două științe — etnologia și lingvistica — din a căror colaborare se naște un domeniu nou, etno-lingvistica.

„Scrieri asupra dansului”

● Este subtitlul revistei „Empreintes”, recent apărută în capitala Franței. În primul număr a fost prezentată Lole Fuller (dispărută în 1928) ; cel de al doilea e consacrat personalității și operei lui Mary Wikman (1886 — 1973), cuprinzând mărturii, eseuri documente, interesând arta dansului.

Kolloccvium — 77

● Sub egida Institutului central de istorie a literaturii al Academiei de științe din R.D.G., în colaborare cu Institutul de literatură universală „A. M. Gorki” al Academiei de științe a U.R.S.S., la Berlin a fost organizată o conferință științifică internațională cu tema *Literatura și procesul revoluționar mondial*. Au luat parte oameni de știință din mai multe țări, printre care specialiști din R. F. Germania, Anglia, Statele Unite. Asemenea forumuri organizate din 1970, au devenit o tradiție în viața literară a țărilor socialiste, contribuind la dezvoltarea teoriei literare și dând posibilitatea unui larg schimb de opinii în problemele istorice și teoretice de interes comun. Actuala sesiune — Kolloccvium-77 — a fost consacrată celei de a 60-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

„Îndrăgostiții”

● La Viena a apărut cartea *Îndrăgostiții*, o romanțare al cărei subiect îl constituie legătura sentimentală dintre romancierul George Sand și compozitorul Frédéric Chopin. Autorii lucrării sînt publiciștii Mario Mastray și Oswald Krüger.

Cenușăreasa din Harlem

● Basmul *Cenușăreasa* care merge la balul Prințesei și, pierzîndu-și pantoful își găsește Fericirea și Prințul — acest basm vechi, vechi de tot, a devenit de cîtuva timp un „musical” cu acțiunea transpusă în cartierul negrilor din New York-ul zilelor de azi, cu o Cenușăreasă neagră și cu tot restul personajelor asemenea. Interpreta rolului principal este o tinăra cîntăreață și dansatoare de 23 de ani, Charlene Woodard, care face studiul de teatru paralel cu aparițiile pe scenele de musical. Cenușăreasa este primul ei rol important.

„Andrei Upit — 100”

● La Moscova a avut loc o conferință de presă pentru ziariști sovietici și străini consacrată apropiatelor sărbătoriri a centenarului nașterii clasicului literaturii sovietice Andrei Upit. Cărțile remarcabilului prozator, dramaturg și publicist leton au fost editate în 19 limbi ale popoarelor Uniunii Sovietice și ale lumii, piesele sale sînt prezentate pe numeroase scene din multe țări.

„Cultures” — număr închinat civilizației islamice

● Ultimul număr din revista trimestrială „Cultures”, editată de UNESCO, este consacrat în întregime aspectelor contemporane ale civilizației islamice. Revista cuprinde texte semnate de către fruntași ai vieții culturale din Algeria, Irak, Iran, Liban, Siria, Tunis.

Premiul Epicur

● Acordat de Societatea oamenilor de litere din Franța, numai unor lucrări în limba franceză care se ocupă de gastronomie sau, în ansamblu, de arta de a trăi, Premiul Epicur pe anul 1977 a fost acordat lui Robert Courtine pentru volumul său intitulat semnificativ — *Balzac la masă*.

Omagierea lui André Maurois

● La Biblioteca Națională din Paris s-a deschis o expoziție André Maurois, cu prilejul comemorării a 10 ani de la moartea scriitorului. Un colocviu în jurul operei a reunit pe ducesa de La Rochefoucauld, Maurice Schumann, Michel Droit și pe profesorul Narkier, de la Universitatea din Moscova, autor al unei cuprinzătoare biografii consacrată vieții celui care a scris *Climats* și s-a făcut cunoscut în întreaga lume prin biografiile „romantice” ale lui Shelley și Byron, ca și prin lucrările consacrate lui Chateaubriand, Balzac, George Sand, celor trei Dumas, lui V. Hugo și altor personalități, precum Disraely, Fleming, Lyautey. Manuscrise, scrisori, cărți cu dedicații de la Virginia Woolf, Colette, Aragon, L.-F. Céline, Cocteau, reaud în memoria contemporană o strălucită carieră de scriitor începută, altfel, destul de tîrziu, la 33 de ani, în martie 1918, cînd a publicat *Les Silences du Colonel Bramble* (inspirată de misiunea lui de ofițer interpret în cursul primului război mondial).

Fotografiile și desenele lui Fellini

● Două cărți remarcabile consacrate regizorului italian Federico Fellini au apărut de curînd în Editura Albin Michel. Prima, prefațată de Georges Simenon, se intitulă *Patru sute din cele mai frumoase fotografii din 15 filme și jumătate, a doua — O sută optzeci de schițe, crochiuri și mizgălituri la telefon*. 50 din aceste desene sînt acum expuse la Paris, la galeria Facchetti. Prilej pentru săptămînalul „L'Express” de a lua un interviu celebrului realizator, care mărturisea în legătură cu această pasiune a sa : „Am desenat întotdeauna personajele mele pentru a încerca să impun existența lor, mie în primul rînd. Ce este un film, dacă nu materializarea unui vis, a unei fantezii, operație care cere o serie întregă de etape ? Nu există un sistem, nu există magazine în care să poți cumpăra personajele de care ai nevoie. În această meserie magică, cineva are doar umbrele în capul său ; a materializa imaginarul este aspectul cel mai delicat al creației. A merge în echilibru între fidelitatea față de ce sperai să faci și acceptarea a ceea ce este posibil să faci. Cînd filmul este gata, nu-mi amintesc de ceea ce visasem la început, de ceea ce ar fi trebuit să fie. Filmul a devenit ce este... Astfel, desenele sînt ca mărturiile unui unic moment al călătoriei”.

Vercors se recrează...

● Recent a apărut un nou roman al lui Vercors, *Les chevaux du temps* (Căi timpului, ed. Tchou, 256 pag.). Primele recenzii relevă că cel care s-a făcut celebru prin *Le Silence de la mer* (Tăcerea mării) în noua sa carte își proiectează personalitatea în „pur fantastic”, în „pură reverie”. Ceea ce nu-l împiedică pe autor să fie un pasionat al lucrului fizic. Iată-l în „atelierul” său unde și-a construit una din navele cu pinze pe care o are ancorată în Bretagne.

O fundație a lui Menuhin

● Yehudi Menuhin, autorul autobiografiei *Călătorie neterminată*, recent tradusă în franceză, a fondat la Gstaad, la 30 km. de Montreux, o „academie internațională” care-1 poartă numele. Internațional Menuhin Musikakademie va oferi tinerilor muzicieri elvețieni și din alte țări, cu diplomă de conservator, posibilitatea de a dobîndi o măiestrie de soliști.

Teatrul de satiră din Sofia la 20 de ani

● Împlinirea a două decenii de la înființarea popularului Teatru de satiră din Sofia este marcată de două spectacole apreciate ca deosebit de valoroase : *Competiția* de Petr Karagonov (care-și face, cu această piesă, debutul în dramaturgie), și *Haina de antilopă* de Stanislav Stratiev — scriitor devenit foarte popular după reprezentarea piesei sale *Baia romană*, care ține afișul de cinci stagii.

Festivalul filmului fantastic

● A șasea ediție a Festivalului internațional al filmului fantastic se va desfășura la Avoriaz, între 18—23 ianuarie 1978. Organizatorii au afirmat că juriul de selecționare va respinge orice peliculă „horror”.

Ecranizare după Borges

● Inspirat de o lucrare a lui Jorge Luis Borges, regizorul Andrea Frezza intenționează să realizeze pentru televiziunea italiană un scenariu care grupează patru episoade,

intitulate provizoriu *Patru cazuri ale lui Don Isidro Parodi*. În rolul lui Don Isidro, actorul Fernando Rey. (În fotografie: Franco Parenti și Fernando Rey în timpul filmărilor).

Lirică albaneză contemporană

Fatos Arapi: *Avem multe dimineți*

Avem multe dimineți insorite pe care, cu miini grijulii, trebuie să ni le ducem la ochi ; avem și multe gânduri care hoinăresc prin mulțimea de pe stradă și care trebuie domolite, ca și copiii de școală ;

Shefki Karadaku

Berzele

(motiv străvechi)

Voi ați venit de departe, din tropicale ținuturi, prietene bune ale zărilor, obosite, în cuiburile vechi și innegrîte din dumbrava de odinioară. V-am văzut pe cîmpii invirtindu-vă fericite, extatice peste Papru și peste Dumreea nesfirșită și peste bătrînul Shkumbin acoperit de spumă. Ați venit. Nu vrem, — mai plecați, rămîneți ca un motiv străvechi, dus pînă la capăt. Aici e soare și dragoste.

avem multe tristeți ce trebuie smulse din inimi ; și multe cuvinte ce rămîn nerostite, cuvinte pe care nu le-am putut spune, avem de dăruit unul altuia.

Dhori Qirjazi

De ce te lovire vînturile ?

De ce te lovire vînturile astfel, țara mea, țara mea străveche, spune-mi de ce măcinară vijeliile spinările roșii ale munților tăi ? Încrețită ți-e fruntea și creste ascuțite au sterpele stînci, oricare val, născîndu-se, se sfarmă de tine, oricare val se spintecă de tine ca de o spadă !

În românește de MARIUS DOBRESCU

Simpozion Kleist la New York

Un mare simpozion Heinrich von Kleist a avut loc, de curind, la Universitatea Hofstra din Hampstead, New York. La această manifestare, organizată cu prilejul comemorării a 200 de ani de la nașterea scriitorului clasic german, au participat cei mai renumiți cercetători ai vieții și operei lui Kleist din numeroase țări ale lumii.

Pictură contemporană spaniolă în Cuba

La Havana a fost prezentată recent o interesantă expoziție de pictură contemporană spaniolă. Cele 170 de tablouri semnate de 85 dintre cei mai importanți artiști spanioli atestă calitatea picturii hispanice de astăzi, expoziția constituind cel mai de seamă eveniment cultural spaniol care a avut loc în capitala Cubei în ultimii ani.

„De vorbă cu călăul”

Regizorul polonez Andrzej Wajda lucrează la o adaptare scenică precum și la una cinematografică a cărții de mare succes a compatriotului său Kazimierz Moczarski, intitulată *De vorbă cu călăul*. Convorbirile au avut loc, în realitate, între autor și fostul general SS Stroop, care în 1943 a condus operația de lichidare a ghetoului din Varșovia.

„Kunsthalle” pentru Bonn

Guvernul federal vest-german a aprobat proiectul de construire a unui muzeu național de artă la Bonn. Noua „Kunsthalle” va fi consacrată artei secolului XX, întocmai ca și aceea din Hamburg.

„La Chanson de Roland”

Celebrul poem francez de la începutul secolului al XII-lea — *La Chanson de Roland*, este cea mai recentă ecranizare a lui Frank Cassenti, cunoscutul realizator al filmului *Afișul roșu*. Printre interpreții luptei dintre franci și sarazini, apar pe ecran, în rolurile principale, Klaus Kinsky (Roland) și Jean-Pierre Kalfon (Carol cel Mare).

Ingmar Bergman și nazismul

Al 40-lea film al regizorului suedez Ingmar Bergman, *Ochiul șarpei*, rod al scurtului său exil („sint fericit că mi-am regăsit rădăcinile” — declara după ce s-a întors în patrie) înfățișează perioada ascensiunii nazismului la Berlin, în 1923, văzută prin viața cotidiană a unui evreu și a unei cinstite de cabaret. „De mulți ani lucrez la acest scenariu — mărturisește Bergman. Încă din 1965 concepusem povestea a doi trapeziști constrinși să rămână la Varșovia în timpul ultimului război mondial. Dar nu găseam cheia intrigii. Apoi am citit cartea lui Joachim Fest despre Hitler și am văzut filmul foarte contestat inspirat din carte. Imediat m-am oprit asupra puciuului de la München. Am studiat perioada, punând accentul mai ales asupra prăbușirii ființei umane în acea vreme, ființă care nu se mai lega decât de lucruri materiale, pierzând orice simț al viitorului. Scenariul meu se preciza. Am introdus pe cei doi acrobați din Varșovia în Berlinul anului 1923 și i-am pus să traverseze această săptămână de groază în care speranța nu mai există.”

Buffet și revoluția

Libertate. Cucerirea Tuleriilor se intitulează această pinză a lui Bernard Buffet care va fi figura în expoziția ce se va deschide în luna februarie la Paris. Pe tema revoluției franceze.

Ecranizare după Agatha Christie

Olivia Hussey (în fotografie), interpreta Julietei în filmul lui Zeffirelli, *Romeo și Julieta*, este cea mai tânără acțrită a prestigiosului „cast” selecționat de regizorul John Guillermin pentru transpunerea pe ecran a romanului *Moarte pe Nil* de Agatha Christie. Între ceilalți actori: Peter Ustinov, David Niven, Jane Birkin, Bette Davis, Mia Farrow, Angela Lansbury și George Kennedy.

„Affabulazione”

Teatrul Tenda din Roma a prezentat în premieră piesa lui Pier Paolo Pasolini *Affabulazione* (Morală fabulei). În regia lui Vittorio Gassman, care a interpretat și rolul principal. Piesa dezvoltă, pe fondul unui conflict între tată și fiu, o critică la adresa convenționalismului și ipocriziei familiei burgheze, cu implicații sociale religioase și politice. Între oaspeții de onoare prezenți în sală s-a aflat și Eduardo De Filippo care, la sfârșitul spectacolului, l-a felicitat pe Vittorio Gassman. Un gest de prețuire pentru actorul-regizor și un omagiu adus memoriei lui Pasolini.

„Scriitorul cetățean”

Sub titlul *Scriitorul cetățean*, Editura Alfred Eibel publică un volum care reunește mai multe scrieri ale lui Albert Maltz. Romancier și scenarist, Maltz este unul din „cei zece de la Hollywood” condamnați în perioada maccarthysmului pentru așa-zisa „activitate antiamericană”. Cea mai mare parte a scrierilor adunate în volum sunt conferințe ținute în 1948, când Maltz amintea de datoria scriitorului, de conștiința poporului, de faptul că mulți oameni iluștri, cu care se mindrește istoria Statelor Unite au fost persecutați într-un moment sau altul.

George Grosz — viața și opera

În colecția „Mărturii”, Editura Marzotta publică volumul *George Grosz — viața și opera*. Bogat ilustrată, cartea

Buffet a pictat șapte tablouri mari — unele de 2,50 pe 5 m — celelalte fiind intitulate *Camille Desmoulins, Cucerirea Bastiliei, Bătălia de la Valmy, Asasinatul lui Marat, Tribunalul revoluționar și Ghilotina*.

„Poveste de dragoste și de onoare...”

...este titlul noii pelicule a regizorului cehoslovac Otakar Vavra, realizat împreună cu scriitorul și scenaristul Jiri Sotola. Filmul este inspirat de corespondența dintre scriitorii Jan Neruda și Karolina Svetla, și deapănă, în maniera romantică a secolului trecut, firul unei prietenii transformate în dragoste.

„Revizorul” în Anglia

Presa engleză subliniază succesul deosebit obținut de regizorul sovietic Oleg Tabakov cu prezentarea pe scena Teatrului „Crucible” din Sheffield (Anglia) a capodoperei gogolienă, *Revizorul*, piesă care, așa cum evidențiază comentatorii, „este dintre lucrările cu mesaj universal, având un înțeles ce nu se perimează niciodată”.

Armand Lunel

Romancierul și dramaturgul francez Armand Lunel a încetat din viață în vîrstă de 85 de ani. Autor a numeroase romane, Lunel a primit (în 1926) Premiul Théophraste-Regnaudot și Marele premiu național al literaturii (în 1976). De asemenea, el a dramatizat *Minăstirea din Parma* pentru compozitorul Henri Sauguet, care a scris opera cu același titlu, iar în 1955 a realizat libretul pentru opera *Le Roi David* a prietenului său Darius Milhaud.

Ilustrațiile Majei Berezowska

Remarcabila artistă poloneză Maja Berezowska, autoarea unor ilustrații celebre de poeme și texte satirice, sârbătorește anul acesta 50 de ani de activitate. Ea își datorează celebritatea în Polonia, ca și în alte țări, desenele ce ilustrează opere ale literaturii universale: Villon, Goethe, Heine, Boccaccio, iar dintre polonezi, Mikolaj Rej, Jan Kochanowski, Waclaw Potocki, Ignacy Krasicki. Maja Berezowska își îndreaptă preferințele spre epoca Renașterii, a cărei atmosferă o redă cu un înalt simț artistic, cu subtilitate și fantezie.

George Grosz — viața și opera

cuprinde un amplu studiu bazat în mare măsură pe materiale elaborate de Grosz însuși.

ATLAS

În copilărie

Pe vremea asta în copilărie ninge. De pe la sfârșitul lui noiembrie cerul începe să se facă mai greu și mai morocănos încă, aerul mai lăptos și norii mai scâmoși spre pământ și pe cum devenea totul mai urit și mai neprietenos, pe atît creștea încordarea și așteptarea, depănate cu emoție de la o dimineață la alta. Țin minte și acum suspensul acela total, prelungit aproape senzual pe lungi săptămîni în care, de cum deschideam ochii, mă repezeam la fereastră devorînd cu privirea acoperișele sperate albe. Faptul că nu erau încă sau faptul că albul lor era unul repede trecător, de brumă, nu mă descuraja, ci îmi mărea încordarea, promisiunea bucuriei astfel aminate devenind, cu fiecare zi ce trecea, mai grozavă. Săptămîni întregi îmi împleam așteptarea cu pregătirile tehnice, minuțioase, reluate mereu cu o febrilitate crescîndă, săniuța era coborîtă din pod, ștersă de praf, verificată, patinele erau lustruite și unse cu grijă, apoi erau așezate solemn în antru (de se lovea toată lumea de ele), în cea mai protocolară atitudine de întimpinare a zăpezii, în cea mai avantajoasă poziție de start.

Și, în cele din urmă, deodată, venea zăpada. Nu știu dacă mi se pare mie acum sau într-adevăr ea venea numai noaptea, dar nu țin minte nici un început firav de ninsoare, nu țin minte nici un prim fulg coborît nehotărît și nesigur prin aer, topindu-se la atingerea pămîntului, țin minte numai fantastice, orbitoare dimineți în care descopeream lumea descătușată brusc de urîțenie, acoperită împărătește de zăpadă, în timp ce din cer continuau să zboare miliarde de pene și fluturi, de scame și flori. N-o să pot uita niciodată bucuria aceea dînd să rupă coardele subțiri ale pieptului, țipetele acelea dezlănțuite, rostogolirile și tumele acelea de fericire prin dune și perne, alergatul afară în pijama ca să o ating cu degetul, ca să mă conving că există; n-o să pot uita niciodată fericirea aceea concentrată, aproape insuportabilă, și nu o să mă pot împiedica să cred că zăpada însăși aștepta cu emoție fericirea aceea, din moment ce, fără ea, amină atîta să vină pe pămînt. Pe vremea asta în copilărie ninge.

Ana Blandiana

Sport

Prima ninsoare

S-a dus pe apa dintre două ugere de iapă chioară prima jumătate a campionatului de fotbal și imediat după aceea a căzut în Bărăgan intîia ninsoare. Dar spuma zăpezilor spală ghiilele unui rege mort. În două luni de vară și trei de toamnă, cele optsprezece formații, bune de atîrnat într-un cuier cu coarne de bivoli sau de berbec (cerbii îi păstrăm pentru alte ocazii) și-au legat picioarele c-un șarpe, ca să nu le fie cald niciodată. Am crezut ca neghiobul că băieții ăștia sînt capabili să lipească albine pe caprifoii, dar ei au făcut din fotbalul nostru un prinț captiv într-un castel de guano. Au jucat zeci de meciuri cu degetele coapte și cu suflul adormit, poate că iarna care vine de la munte, frumoasă ca o brăniște în care cad stelele, ca să împo-dobească brazii, le va scoate din cuget și din repertoriu cîntecul pe care-l spune pe țambal, la restaurantul *Drumeții*, cel mai însetat extrem stînga:

ia uitați la băiețelul
cum suga ca mielu' hau, hau;
c-asta-i viața mea,
cu gura la canea, zum, zum...

și tot așa mai departe, pîn-ajunge să destrame curcubeul din sticlă cu un

pumn de furnici, sau să intre îmbrăcat în bazinul de inot.

Nu-mi place să zăbovesc unde bate mazăricea, sau unde se cască buza șanțului, dar trebuie să vă spun că ultima etapă a turului ne-a pus gușă de curcan la mătură și ochi de sticlă în coada pisicii. Patru lovituri de pe-deapsă și toate patru trimise la dracu-n praznic. Cînd mă uit la ăia care-au dat cu ghiulea-n groapa cerului, și mai cu seamă la Dudu Georgescu, nu mă pot opri să le zic: mă, după ce că sînteți pîrliți și vă doarme norocul în paie ude, vă mai rođ și pantofii la călcie, amărîților! Aș mai avea eu multe de lătrat, căci, de la Brăila fiind, am învățat de mic să latru cu viscolul pe acoperișuri de tablă, dar mi-e teamă că ăia care-ar trebui s-asculte au urechile degerate. Vreau, în încheiere, să-i spun lui Ștefan Covaci — și antrenorilor delegați să-l ajute — că un măr e făcut dintr-o sută de treceri de albină printr-o floare roz-albă; căutați aromă dulce în alte livezi decît în alea prin care-ați umblat pîn-acum.

Fănuș Neagu

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

În colecția internațională de poezie „Literarisches Colloquium”, editată de „Berlin Künstlerprogramm”, a apărut recent, într-o elegantă plachetă de 68 pagini, o selecție de poezii din opera lui Petre Stoica, traduse în limba germană sub titlul *Und nirgends ein Schiff aus Attike*.

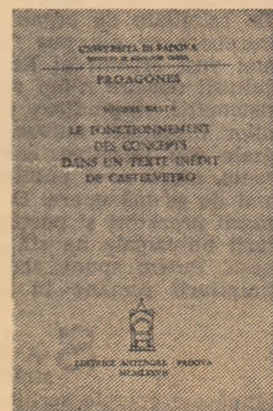
Ultimul număr al serioasei reviste franceze „Dix-Huitième siècle” (nr. 9/1977, p. 480), reține și trei studii românești din „Synthesis”, nr. 2 și 3, privitoare la diferite aspecte ale secolului al XVIII-lea, apărute în această revistă românească de literatură comparată sub semnătura lui M. Freiberg, R. Crețeanu, G. Oprea.

Recent la Bagdad, a avut loc, la sediul Uniunii Scriitorilor din Irak, o seară consacrată literaturii române. Despre problemele creației românești clasice și contemporane au vorbit

prof. univ. dr. Mircea Zaciu și poetul Ion Gheorghe.

Sub titlul *The Case of Romania*, comparatistul american François Jost publică în *Comparative Literature Studies* (nr. 2, June 1977, pp. 177—179) o atentă prezentare analitică, deosebit de favorabilă, a studiilor comparatiste românești recente. Sint amintite cîteva din volumele colective ale Institutului de istorie literară „G. Călinescu” al Academiei, și se insistă mai ales asupra activității de după înființarea, în 1974, a Comitetului Național de Literatură comparată sub președinția prof. Zoe Dumitrescu-Busulenga. În acest cadru sint discutate pe larg și noile reviste: „Synthesis” și „Cahiers roumains d'études littéraires”, precum și unele din studiile publicate în aceste reviste de circulație internațională.

În prestigioasa colecție de studii umaniste „Proagones” a Universității din Padova („Antennae editrice” — 1977) și-au găsit loc cercetările

unui filolog român preocupat cu stăruință de revalorificarea conceptelor de teorie literară.

Este vorba de un volum care înfățișează un inedit al Renașterii, publicat cu aparat critic și trei studii hermeneutice de Mihai Nasta. Comentariile și ediția textului au fost reunite sub titlul: *Le fonctionnement des concepts dans un texte inédit de Castelvetro*. („Modalitatea de funcționare a conceptelor într-un text inedit de Castelvetro”).

Stand românesc la Tîrgul internațional de carte de la Belgrad

Prestigiul literelor române

ORICE călătorie în străinătate îți aduce, printre altele, confirmarea interesului crescînd pentru realitățile românești. Am întîlnit pretutindeni în peregrinările mele grupuri de tineri, studenți, care deprindeau pe lîngă profesorul lor, la vreo universitate, limba noastră. A le vorbi despre literatura română nu mai înseamnă a grăi în pustiu. Există o preocupare, o dorință de a ne cunoaște care este mărturia unui prestigiu.

Am asistat și asistăm, în anii noștri, la un proces foarte important de deschidere a scrisului românesc spre un întreg univers al literelor, artelor și culturii. Avem, desigur, importante tradiții în acest sens. Deși sînt încă foarte multe de făcut în domeniul difuzării cărții românești peste hotare, realizările sînt, totuși, prestigioase, atît prin numărul cît și prin calitatea traducerilor. În privința clasicilor există, firește, o importanță tradiție. Avem, de pildă, traduceri mai vechi, chiar dacă nu integrale, din poezia lui Eminescu în limba germană. Ceea ce s-a căutat însă mai nou, în zilele noastre, a fost găsirea unei **audiențe noi** pentru clasicii noștri, ca și pentru scriitorii noștri contemporani. Esențială era în acest sens găsirea sau formarea unui public nou, modern, prin traduceri noi, care să respecte exigențele literare contemporane. Pe de altă parte, s-au căutat zone noi în care marii noștri scriitori nu erau suficient cunoscuți (țările Americii de Sud, țările din nordul Europei, din Asia etc.). Trebuie să spunem că o asemenea expansiune este în relație cu o nouă conștiință culturală, în dezvoltare.

Intr-adevăr, o condiție prealabilă esențială a oricărui contact fecund cu valorile literaturii sau artei universale, deci și condiția oricărei legături noi a valorilor propriului nostru patrimoniu cultural național cu un univers al culturii, este lipsa oricărui complex de inferioritate față de cultura străină. Avem o literatură bogată și diversă, bine reprezentată în toate genurile și modalitățile, cu un trecut ce-și revelează neconținut alte și alte tezaure, mereu alte fețe încă insuficient explorate. O literatură contemporană în plină efervescență creatoare ne îngăduie să nu mai căutăm cu dinadinsul — ca generațiile trecute — o sincronizare docilă cu contemporaneitatea universală, ci să fim cu adevărat sincroni cu realitățile lumii moderne. De aceea, repet, prețuind la justa lor valoare creațiile literaturii și artei universale, din trecut ca și din prezent, ne situăm față de ele pe poziția acelora care, la rîndul lor, au contribuit și contribuie prin opera lor la sporirea acestor valori. Așadar, nici un complex de inferioritate în raport cu valorile culturii universale. Care sînt acestea și cum pot fi ele asimilate de organismul viu al culturii naționale, este o întrebare ce s-a pus în anii noștri, în contactul cu un cît mai vast orizont al literelor și artelor. Niciodată în trecutul culturii noastre n-am avut o perioadă care să fi urmărit mai sistematic răspîndirea marilor opere ale clasicilor și modernilor literaturii universale, decît în anii noștri. Ediții integrale sau selectivă, colecții de traduceri, ca și studiile aferente, oferă unui public larg cunoașterea autorilor și a celor mai de seamă opere. De la Homer prin tragicii greci, pînă la marii prozatori și poeți ai secolului nostru, o sumă a literaturii universale ne stă la îndemînă în bune tălmăciri românești. Putem spune același lucru despre răspîndirea valorilor literaturii române în străinătate?

S-A CREAT în anii noștri — în țară și străinătate — un corp de traducători care tălmăcesc operele scriitorilor noștri în limbi de mai largă sau mai restrînsă circulație. Să arătăm cifre? Numai pentru anii 1945—1972 statisticile noastre vorbesc despre un număr im-

presionant de cărți aparținînd clasicilor noștri, cărți ce au fost traduse în diverse limbi. I. L. Caragiale a apărut în 34 de țări și 130 volume; Eminescu în 21 țări și 90 volume; Ion Creangă în 24 țări și 81 volume; Sadoveanu în 36 țări și 228 volume; Rebreanu în 29 țări și 75 volume; Arghezi în 27 țări și 79 volume; Blaga în 16 țări și 39 volume; Zaharia Stancu în 37 țări și 137 volume; Geo Bogza în 20 țări și 36 volume; Eugen Jebeleanu în 19 țări și 36 volume etc., etc.

Am amintit aceste cifre doar pentru a marca nivelul unei prezențe. O analiză mai strînsă a cifrelor și mai ales a calității traducerilor ne indică drumul care ne mai rămîne de străbătut în viitor. Intr-adevăr, trebuie să spunem că unele din tălmăcirile existente nu ating nivelul artistic necesar punerii în valoare a operelor respective. Apoi, mai sînt multe opere literare românești care sînt necunoscute străinătății. În sfîrșit, rămîn încă multe arii geografice de acoperit: sînt țări în care numărul traducerilor din literatura română este foarte mic.

ÎN CE privește calitatea traducerilor s-au făcut, desigur, eforturi considerabile, dar aceasta trebuie radical îmbunătățită. Aceasta privește atît activitatea traducerilor din țară, cît și a celor din străinătate. În ce privește pe traducătorii noștri, limba pe care o află cititorii străini în textele traduse de ei nu este, prea adeseori, cea literară contemporană, din țările noi. Să amintim totuși, ca pe o realizare remarcabilă, textele bilingve ale poezilor noștri din acest secol (Blaga, Barbu etc.) publicate într-o colecție a Editurii Eminescu. Tot astfel, trebuie să acordăm o atenție deosebită celor care în străinătate tălmăcesc opere literare românești. A depista noi traducători, a-i informa cu privire la mersul literelor române este o necesitate pe care inițiativa — laudabilă! — a Uniunii Scriitorilor de a ține din cînd în cînd cite un colocviu al traducătorilor din limba română, o împlinește doar parțial. Uneori, în traduceri efectuate în străinătate, observăm nu atît stîngăcia tălmăcirilor, cît lipsa lor de orientare. O greșită selecție a textelor poate fi remarcată în unele antologii de scrieri românești ca, de pildă, în „Antologia de proză scurtă contemporană românească”, publicată în limba germană la Editura Erdmann din Tübingen. Problemei traducătorilor, în orice caz, trebuie să li se acorde mult mai multă atenție în viitor. Tot astfel revistelor române în limbi străine, care răspîndesc literatura noastră peste hotare. Periodicele sînt importante, înainte de toate, pentru a face cunoscute anumite realizări actuale și a o face prompt. Revistele noastre de limbi străine, din domeniul literelor, au făcut în ultimii ani pași importanți, îndeosebi prin apariția celor două publicații „Cahiers roumains d'études littéraires” și „Synthesis”, care se bucură de ecouri favorabile în presa de specialitate din diverse țări.

Revenim, de asemenea, asupra necesității publicării unei istorii a literaturii române în una sau mai multe limbi de circulație. Un compendiu privind cultura românească ar fi, de asemenea, bine primit de cei care se interesează de istoria culturii române. De curînd s-a terminat elaborarea unei istorii a literaturii române contemporane la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”, istorie ce urmează să fie publicată în limba germană într-o colecție de lucrări similare din Republica Democrată Germană. Dar acesta nu este decît un început. Prestigiul literelor române în lume se susține și se dezvoltă prin numeroase asemenea lucrări, ce ne stau încă în față.

Nicolae Balotă

Ioana Creangă

Zilele filmului din R. S. F. Iugoslavia

● FIECARE peliculă (dintre cele alăturate în ciclul programat la sala „Studio”) marchează o etapă a itinerarului în timp, un moment al istoriei popoarelor iugoslave: Acțiunea „Stadion” se desfășoară în primele zile ale ocupației naziste, portretul cinematografic Idealistul se decupează în atmosfera începutului de secol XX, iar Anul de grație 1573 reînvie, în imagini gravate cu acuitate plastică, evul răscoalelor țărănești.

Povestirile cinematografice în-lănțuie eroi, întimplări, ori numai detalii reale; ecoul faptelor din Zagrebul anului 1941 pătrunde direct în filmul Acțiunea „Stadion”, ce transcrie simplu nobilul traiect al protestului, al nesupunerii tragice a tinerilor în fața regimului de teroare și crimă. Mărturia istorică dobindește prin sine tonalități elocvente de pledoarie, de memento fixat — fără fast sau rafinate stilizări — prin durere și moarte, prin autenticele gesturi eroice ale ineguratei epoci. Virtuozitatea imagistică a regizorului Dušan Vukotici e înlocuită prin sobrietate și rigoare; omagiul celor căzuți se rosteste clar — în acest al doilea lung-metraj jucat, realizat de cineast, — reverberațiile umaniste se ivesc din însăși memoria contemporaneității.

Idealistul, peliculă prezentată de asemenea în cadrul „Zilelor filmului din R.S.F. Iugoslavia”, încearcă să propună meditației, să redescopere (ilustrînd paginile cunoscutului scriitor Ivan Ceanăk) dimensiunile unui destin individual; repudiînd conformismul, minciuna și nedreptatea socială, modestul profesor (interpretat cu măiestrie de actorul Ratko Polici, premiat tocmai pentru această partitură la Festivalul internațional de la Moscova) evoluează iluminat de credința în libertate, de voința de a redeștepta, prin cultură, latente conștiințe.

Percutant și cald este tabloul Anului de grație 1573; răscoala își cheamă apostolii, eroii ieșiți din umilință ori moarte, spre a se redescoperi egali și stăpîni, alături de frații și părinții lor într-o sărăcie. Evenimentele reale se reinventă, se creează din nou, în episoade cu virtuți strălucitor expresive; parabola cruzimii nobiliare își află apogeul în secvența sinistre vînători, a hăituirii și uciderii unui țaran nevinovat, dar și în violenta scenă a „incoronării” pe rug. Motivul ori enunțul filmic se recompun din metaforele purității și suferinței (jurămîntul de fidelitate al răsculaților se oficiază în tăcere, ca o confesiune; din aburii „păgînelor” ape termale se profilează fețele torturate ale fricii și resemnării), învingînd simbolurile ipocriziei și orgoliului puterii (după masacrarea răsculaților, se încearcă ștergerea urmelor revoltei: cronică scrisă și imaginile pictate ale luptelor, steagurile și proclamațiile sînt arse). Adevărul s-a greșit însă în baladele neamului, în suflul locurilor și oamenilor. Iar regizorul Vatroslav Mimica (tot un reprezentant de frunte al școlii de animație ca și Vukotici) a știut să transpună în culori și volume rafinate, cu trupurile și chipurile expresive ale actorilor săi, în ritmurile cadrajelor și mișcărilor de aparat (operatorul Branko Blazina a fost distins cu Medalia de aur la Festivalul de la Pola), istoria Anului de grație 1573, valorind o tradiție pe-reenă, un gen ilustrat deseori cu măiestrie de cineștii iugoslavi.

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU